

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 36
24/2021
5. december 2021

Cena 0,80 €

Ľudovít Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Pravidelne si 17. novembra pripomíname nežnú revolúciu, ktorá nám vydláždila cestu k dlhoočakávanej slobode a demokracii. Cestu, ktorá o tri roky neskôr viedla k slovenskej štátnosti. Začiatky deväťdesiatych rokov boli pre slovenský národ historicky medzníkové. Porazili sme komunistickú totalitu a naštartovali proces získania národnej i štátnej nezávislosti.

Kým boj proti totalite bol sprevádzaný jednotou, spoluprácou, nadšením, spolupatričnosťou Slovákov, zápas o slovenskú štátnosť už taký jednoduchý nebol. Národ sa de facto – ako aj v iných dôležitých historických chvíľach – rozdelil na dva tábory. Jedni slovenský štát požadovali, druhí odmietali. Typickí Slováci... Napokon Slovenská republika vznikla. Významnou mierou sa o to pričínili aj Matica slovenská. Onedlho oslávime už dvadsaťdeväť rokov štátnosti a dejinné udalosti tohto krátkeho obdobia preukazujú, že bol správny a historický počin.

Bez porážky komunizmu by sme štátnosť asi nezískali. Odkaz Novembra 1989 by sme mali vnímať aj v tejto súvislosti. Napriek mnohým politickým, ekonomickým i sociálnym zlyhávaniam tu slovenský národ je, žije a stal sa plnohodnotnou súčasťou európskej demokratickej rodiny. Náš slovenský hlas – aj keď tichšie – je počuť. Napriek tomu spomedzi slovenských občanov pozitívne hodnotí odkaz nežnej revolúcie len tridsať percent opýtaných. Ak politici, ktorí nám tu vládli od Mečiara až po Hegera, robili to, čo robili, nemožno sa tomu čudovať. Práve oni sú nositeľmi zmien, ktoré mali zabezpečiť Slovákom politickú slobodu, národnú nezávislosť, bezpečnosť, sociálne istoty a ekonomickú stabilitu. Chýba im politická kultúra a vyzretosť. A keď voliči vidia svojich zástupcov zlyhávať, strácajú vieru v pozitívne zmeny aj oni.

A to, žiaľ, prežívame dnes. Namiesto pokojných spomienok na nežnú revolúciu sa v hlavnom meste búrili tisíce nespokojných občanov. A nielen pre nezvládnutie manažmentu boja proti pandémie ochorenia COVID-19, ale predovšetkým z dôvodu zlyhávania riadenia politického systému, ktorý má povinnosť vytvárať pre občanov optimálne podmienky na život. A to dnes niektorí politici evidentne nezvládajú.

Akých sme zvolili, takých máme. Je to teda aj naša zodpovednosť. A poučenie do najbližších parlamentných volieb.

Maroš SMOLEC, šéfredaktor

PROTESTNÝ NOVEMBER

Fotografia: Jaroslav NOVÁK, TASR

Všetko o čestnej strážii prezidenta

str. 4

Choroba neustálych reforiem...

str. 5

Lukašenkova migrantská ruleta

str. 11

3 OTÁZKY PRE: Ľubomíra KOLENČÍKA, čestného prezidenta Únie vojnových veteránov SR

Novodobí vojnoví veteráni nesú hrdinstvo predkov

• **Nedávno sme si uctili výročie prvej svetovej vojny. Čím je tento deň pre vás výnimočný?**

Jedenásty november je vyhlásený za Medzinárodný deň vojnových veteránov na počesť skončenia prvej svetovej vojny. Na rozdiel od všetkých predchádzajúcich vojen trvalo toto ozbrojené stretnutie nepretržite vyše štyroch rokov a straty na ľudských životoch nemali dovtedy obdobu v celých ľudských dejinách. V novodobej ére samostatnosti Slovenskej republiky si, žiaľ, okrem desaťtisícov Slovákov, ktorí položili svoje životy v dvoch svetových vojnách minulého storočia, musíme pripomenúť aj päťdesiatosem obetí mierových misií a operácií krízového manažmentu vo svete. Zmarenie ich

prevažne mladých životov je rovnako tragické a bolestivé.

• **Ste plukovníkom OSN vo výslužbe. V roku 1993 ste velili vyše šesťsto vojakom v mierovej misii UNPROFOR na Balkáne. Ako dnes hodnotíte túto misiu?**

Vybudovali sme jednotku, ktorá doteraz nemá obdobu v slovenských ozbrojených silách, uviedli sme Slovenskú republiku a jej armádu do medzinárodného povedomia v najťažších skúškach počas vojnového konfliktu. Na skúsenosti a výsledky tejto jednotky nadväzovalo pokračovanie činnosti práporu a tiež aj pôsobenie ďalších slovenských jednotiek v desiatkach misií OSN a operácií krízového manažmentu.

Slovenský ženijný prápor zrodil prvých vojnových veteránov našej novodobej histórie.

• **Ako by sa mala podľa vás súčasná armáda SR angažovať? V zahraničí či skôr doma?**

Armáda SR má nezastupiteľné miesto v zabezpečovaní obrany a ochrany Slovenskej republiky, takže je to jej najdôležitejšia úloha a povinnosť. Tým, že sme sa stali súčasťou medzinárodných demokratických zoskupení, Európskej únie, NATO, OSN, sme povinní sa podieľať na ochrane mieru, slobody a demokracie v mierových misiách vo svete.

Zhovárал sa Ivan KRAJČOVIČ
Foto: archív

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2021026

ISSN 0862-8823
24
770862 882007

V SNN 25/2021
SI PREČÍTAŤE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín 25 vyjde s dátumom 11. december 2021

- Uránový kráľ Ameriky Štefan B. Roman bol rešpektovaným hlasom slovenskej emigrácie
- Čo odznelo na konferencii Severovýchodné Slovensko – bojisko prvej svetovej vojny

Viaceré koaličné reformy majú negatívny dopad na občana i štátnosť

Vzdušné zámky neohrejú ani neochránia

Ján ČERNÝ – Kresby: Ľubomír KOTRHA

Reforma daní, reforma súdnictva, reforma zdravotníctva, reforma školstva. Dokonca aj reforma bývania. Všetko to dobre znie. Lenže iba na tlačovkách, ktoré sú čoraz nudnejšie a čoraz častejšie naberajú formu vyhlásení. Otázky nie sú vítané a napokon ani potrebné. Nie je sa na čo pýtať. Navrhovaná daňová revolúcia vyvolala rozpaky hneď viacnásobne. Už pár hodín po predstavení jej vizuálnej stránky sa zverejnili informácie, že použitá fotografia pochádza z internetovej fotobanky. Presne čosi také tu totiž už ktosi iný použil.

Motívy na stene, dievčatko, tanečnica, medvedík. Táto trápnosť je naozaj vhodným základom pre to, čo daňová revolúcia obsahuje aj „ideovo“. Bez toho, aby sme vedeli, čo si minister vymyslel na živnostníkov, pretože uzávierka čísla bola skôr, ako Matovič zverejnil svoje predstavy, vieme jedno. Na Daňovej a odvodovej reforme priemerne až slabo zarábajúci občan „zarobí podľa výšky príjmu tri až päť eur ročne, kým vyvolenec, zarábajúci napríklad dvadsaťtisíc mesačne (áno, dobre čítate), zarobí na novinách Igora Matoviča až niekoľko stoviek eur ročne.

■ ŠACHOVANIE SÚDMI

V tomto prípade sa odborníci z prostredia i sudcovia, primátori a mnohí predstavitelia samosprávnych celkov vyjadrujú skôr ako o deforme. Ministerka Kolíková si mimoriadne naivne myslí, že dôvera v spravodlivosť sa zvýši tým, že občania budú viac cestovať po súdoch. A napokon aj samotní sudcovia po pracoviskách. Tomuto sa na základnej vojenskej službe vravelo „nočný presun s blembákom“ – nejaký duchom mdejší veliteľ zavelil vojsku naložiť si plnú poľnú, lopatky a prilby a presúvať sa v úplnej tme. Nateraz teda nepatrí rozprávať sa o nejakej reforme, skôr to pôsobí ako úsilie politicky si podmaniť a spravovať spravodlivosť.

■ REFORMA ŠKOLSTVA

V tomto prípade keby človek aspoň tušil, o čo vlastne ministromi ide! Pedagogickí zamestnanci sú frustraní z toho, čo sa deje

v odmeňovaní začínajúcich aj dlhoročných učiteľov. Vládne strany pred voľbami 2020 sľubovali zvýšiť mzdy začínajúcich pedagógov na úroveň priemernej mzdy v hospodárstve, čo sa zatiaľ nestalo. Hnutie OĽaNO, SME RODINA aj

a odborných zamestnancov v regionálnom školstve na úroveň sto percent priemernej mzdy vysokoškolsky vzdelaných ľudí na Slovensku. Momentálne táto strana na školstvo kašle úplne a zvysoka. A zmena tohto prístupu od vládnej

strana SaS sa pred parlamentnými voľbami zhodli na tom, že je nutné zvýšiť mzdy začínajúcich učiteľov na úroveň priemernej mzdy v hospodárstve. Nuž, pred voľbami sa hovorí iné, ako sa koná po voľbách. Tak už to u nás chodí. Strana Za ľudí v predvolebnom programe presadzovala myšlienku zvyšovania plátov pedagogických

koalície je v nedohľadne.

■ ZDRAVOTNÍCKA REFORMA

Vláda mohla použiť financie namiesto lotérie či očkovacích kampaní radšej na platy zdravotníkov a lieky pre občanov, ktorí nemôžu byť očkovaní. Vo svojom stanovisku to uviedla mimoparlamentná SNS. „Vláda počúva hlasy farmafiriem,

ale nepočúva názory lekárov, ktorí majú skúsenosti s liečením pacientov v začiatkoch ochorenia. Keby si vypočula aj druhú stranu, tak by sme možno dnes nemali preťažený personál v nemocniciach ani nedostatok lôžok pre pacientov,“ uviedla hovorkyňa strany Zuzana Škopcová. Podľa SNS sa zabudlo na to, že „najsťôr má byť vyšetrenie, potom adekvátna liečba, a pokiaľ nezaberie až potom hospitalizácia“. Strana upozornila tiež na odchody množstva lekárov i zdravotných sestier, ktoré vplyvajú na rýchlosť a kvalitu liečby.

■ SÚ TO REFORMY?

Reforma je prebudovanie niečoho. Úprava, zmena, pretváranie pomerov postupným zlepšovaním a prispôbovaním. Deformácia je zas čosi ako znetvorenie. Mimochodom, spomínate si ešte aj na pozemkovú reformu? V predvolebnom období sme sa napočúvali, ako Slovenská republika akútne potrebuje komplexnú pozemkovú reformu, keďže je v súčasnosti znemožnený racionálny a efektívny výkon vlastníckeho práva, a to z ekonomického i environmentálneho pohľadu. Evidencia pozemkového vlastníctva je dôležitou agendou verejnej správy – jej

forma, spôsoby prepojenia s inými rezortmi, ale najmä kvalita vstupných dát priamo i nepriamo podmienajú efektívnosť využitia a ochrany súkromného i verejného vlastníctva nehnuteľností. Toľko predvolebné heslá. A realita? Odpovedzte si sami.

Čoraz väčšiu duchovnú biedu sprevádzajú čoraz silnejšie výrazy a tvrdšie opatrenia, samozrejme, protifudové. Struna sa výrazne napína a je iba otázkou času, kedy praskne. Reformy tejto vlády sú jednoducho ničením Slovenskej republiky a neustálym sťažovaním života jej občanov. Pripravované sú totiž bez toho, aby najskôr predkladatelia o nich diskutovali s dotknutou profesijnou časťou verejnosti.

VŠIMLI SME SI

Vo všeobecnom poplašnom pandemickom bubnovaní o covide akosi zanikajú iné aj radostnejšie informácie. Po štrnástich rokoch úsilia pamiatkarov a zainteresovaných partnerských inštitúcií zo Slovenska, z Nemecka a z Rakúska sa podarilo presadiť projekt medzinárodnej archeologickej lokality Hranice Rímskej ríše – Dunajský Limes na prestížny Zoznam svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Svetový punc kastelov Gerulata a Kelementia

V Rusovciach sa od augusta môžu pýšiť zápisom rímskeho vojenského tábora Gerulata do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

a Kelemantia v Iži. Kastel Gerulata ležal na území vtedajšej Panónie na pevnostnej línii Carnuntum – Ad Flexum na pravom brehu Dunaja. Kastel Kelemantia v Iži pri Komárne bol ako jediný svojho druhu predsunutou pevnosťou na ľavom brehu Dunaja a tvoril predmostie legionárskej pevnosti Brigetio. Tieto pamiatky dokumentujú dlhodobú, zhruba štyristoročnú, aj keď zväčša vojenskú prítomnosť starovekého Ríma a rímskej antiky u nás. Za slovenskú stranu koordinoval práce na kandidátskom projekte Pamiatkový úrad SR a dlhodobu aktívne ho podporovali najmä Múzeum mesta Bratislavy, Podunajské múzeum v Komárne, Archeologický ústav SAV a v neposlednom rade Hlavné mesto SR Bratislava, mestská časť Rusovce, a obec Iža. O zápise rozhodol Výbor svetového dedičstva na 44. zasadnutí konanom on line z čínskeho mesta Fuzhou ešte v auguste. Keďže o Číne v tom čase väčšina našich médií informovala v iných súvislostiach, oprávnenú slovenskú radosť z tohto svetového úspechu akosi nemal kto sprostredkovať...

Antický pevnostný systém Limes Romanus proti „barbarskému severu“ zanechal na území dnešného Slovenska i v okolitých krajinách pri prirodzenej dunajskej hranici pozoruhodné stavebné stopy, aj keď stáročiami zredukované na archeologické lokality. U nás ho dokumentujú dve národné kultúrne pamiatky – Rímsky vojenský tábor (kastel) Gerulata v Bratislave-Rusovciach

Text a foto: Emil SEMANCO

Na slovenských bojovníkov v česko-slovenských légiách pomaly zabúdame

Matičná pamätná tabuľa legionárom

Slovenských legionárov v česko-slovenských légiách 1914 – 1920 si 11. novembra pripomenula Matica slovenská odhalením pamätnej tabule symbolicky na budove bývalej Legiobanky, súčasnej Eximbanky v Bratislave, pri príležitosti stooprvého výročia ukončenia sibirskej anabázy a návratu posledných slovenských príslušníkov česko-slovenských légií do vlasti. Unikátny pamätník je venovaný slovenskej účasti v zahraničnom odboji a prierezovo pripomína známe i neznáme slovenské legionárske osobnosti.

Známe i neznáme slovenské osobnosti, ktoré bojovali v česko-slovenských légiách, bude z fasády niekdajšej Legiobanky v Bratislave pripomínať pamätná tabuľa, ktorú pri príležitosti ukončenia ich sibirskej anabázy a 101. výročia návratu posledných legionárov do vlasti odhalila Matica slovenská, čo je jej ďalší pozoruhodný počín pri zviditeľňovaní slávnych stránok našej histórie.

k pripomenutiu si tých, ktorí v rôznych obdobiach aj za cenu vlastného života bojovali za národnú slobodu,“ uviedol v príhovore predseda Národnej rady SR Boris Kollár. Na slávnostnom akte odhalenia pamätnej tabule sa zúčastnili aj podpredseda NR SR Juraj Blanár, štátny tajomník Ministerstva obrany SR Marian Majer, poslankyňa NR SR Ľubica Laššáková, poslanci NR SR Miloš Svrček, Ján Blicháč a Igor Hus, generálmajor Ľubomír Svoboda z Ozbrojených síl SR, pridelenec obrany Českej republiky generálmajor Libor Jílek z Veľvyslanectva ČR a predstavitelia Matice slovenskej. Svojich legionárskych predkov si pripomenula aj dcéra Mikuláša Gaceka a príbuzný Jozefa Martina Kristina.

Po odhalení pamätnej tabule sa uskutočnil historický odborný seminár o 16. hodine v Knižnici slovenskej štátnosti MS na Grösslingovej ulici v Bratislave.

Text a foto: Veronika GRZNÁROVÁ, Radoslav ŽGRADA

Daňová „revolúcia“ Igora M.

Roman MICHELKO

Daňová reforma, marketingovo premenovaná „daňová revolúcia“, už pomaly dostáva povest' Columbovej ženy: všetci o nej hovoria, ale nikto ju nevidel. Niekedy na jar 2021 Igor Matovič ohlásil, že ide deťom rozdávať po dvesto eurách a pomimo preblesklo, že to bude kompenzovať zvýšením DPH. Následne sa spustila veľká mela a strana SaS jednoznačne deklarovala, že zvýšenie daní nepodpíše. A, samozrejme, niečo také bude aj vetovať. Minister financií dal teda vtedy spiatocku. Zaprisahával sa, že on DPH nikdy nechcel zvyšovať. Iste, verí niektorým vládnym politikom je skôr príznakom kognitívnej nedostatočnosti, ale po „reforme“ sa na čas zľahla zem.

Druhú novembrovú nedeľu sme sa však stali svedkami dramatického divadelného predstavenia – prezentácie daňovej reformy

I. Matoviča, súčasťou ktorého bolo aj natáčanie dokumentárneho filmu. No a, samozrejme, úplne v jeho štýle... Ohlasovanie častí daňovej revolúcie sa dialo postupne ako v seriáli, lebo absorpciu toľkých „skvostných“ myšlienok a riešení naraz by tento nehodný národ „nedal“.

Začnime tým, čo potešilo. Ukazuje sa, že Igor Matovič nepozná brata. Svoju prvú preroziánovi Jaroslavovi Naďovi zobral dvesto miliónov eur na zbrojenie. To naozaj poteší! Uvidíme, čo Naď na to. Naozaj len úslužne sklopí uši a ďalej bude pokračovať v hlbokom úklone pred svojim bossom? Inak, veľmi ma pobavilo, že si Matovič neodpustil poznámku, že niekto, rozumej prezidentka Zuzana Čaputová, Peter Pellegrini a asi aj Robert Fico, sa kasal, že dve percentá HDP na obranu musia ísť,

pretože je to náš spojenecký záväzok, ale on to tak nevidí a jeho priority sú ľudia... Asi nepočul krajne sebedovomé a hlasné vyjadrenia svojho ministra obrany. No a ten teraz dostal poriadne po „čumáku“! Igor Matovič naozaj nepozná brata,

KOMENTÁR

a aj tých najvernejších. Je to jeho ťažký charakterový znak, s ktorým sa musia vyrovnávať jeho spolupracovníci. Tak či tak, znížiť peniaze na zbrojenie je správne.

Miliónárska daň poteší, aj keď 0,1 percenta zo sumy nad milión je skôr karikatúrou dane. De facto to znamená, že z milióna to bude akurát tak tisíc eur. To si naši miliónári a miliardári ani nevšimnú. Pokojne mohol daň navrhnúť na jedno celé percento, čo by do reformy prinieslo nie dvadsať, ale dvesto

miliónov eur. Každopádne, strana SaS o tomto kroku nemala tušenia, tak uvidíme, ako bude Richard Sulík skákať dva metre do výšky s argumentom brutálneho populizmu a „trestania úspešných“. Aj keď pri takej smiešnej sume by si mohol šetriť sily na vážnejšie spory. Ďalšia perlička. Prepustia dve percentá štátnych úradníkov. Ešte stále dokáže prekvapiť, s akou ľahkosťou Igor Matovič hovorí o tom, že osemtisícosemsto ľudí skončí na dlažbe. No pekné! Tí ľudia majú rodiny, známych, ten dosah na spoločnosť sa bude multiplikať. Už dnes má vláda vyše osemdesiatpercentnú nedôveryhodnosť. Po tomto prešlápe pokoria hranicu deväťdesiatich percent.

No a nakoniec minister financií zoberie samosprávam akýchsi dvesto miliónov eur z podielových daní. To je naozaj dar z nebies pre opozíciu. Rok pred komunálnymi a regionálnymi voľbami navrhoval takto brutálne pustiť žilou samosprávu, to je vskutku politický majsterštok. Združenie miest a obcí (ZMOS) je proti. Ak by sa takéto prostriedky použili na spolufinancovanie europrojektov, tak by sa z tých peňazí dalo vynoviť a zrekonštruovať celé Slovensko. Napo-

sledy sa pokúsil podobne vziať samosprávu Ivan Mikloš v roku 2011. Dlhé trvanie to však nemalo, ešte predtým než Radičovej vláda skončila, skončil aj tento neférový útok na samosprávu. Erika Jurinová v Žiline a Jozef Viskupič v Trnave sa zrejme už v duchu lúčia so svojimi úradmi.

Ak reforma prejde, bude to ozajstný danajský dar koalíčným stranám. Naopak, pre opozíciu to bude voda na mlyn a je veľmi pravdepodobné, že toto rozhodnutie vládnucej koalície poriadne zavará. Aj keď nie na celom Slovensku to musí znamenať pre koalíciu katastrofu. Tento Matovičov experiment ustojí Bratislava. Obávam sa, že predvolebné kartely o koordinovanom postupe, keď si koalíčníci podelili korist', Juraj Droba (župa) aj Matúš Valo (mesto) zabezpečia, že aj naďalej môžu pokojne spávať. Bratislava však nie je celé Slovensko, takže tento Matovičov ťah predsa len môže koalíciu citelne poškodiť. Koalíciu ničí politická arogancia a nekompetentnosť. Daňová „revolúcia“ je stavením na istotu, ak by predsa len voliči váhali. Po tejto „revolúcii“ v tom hádam budú mať všetci jasno.

Zamrežovaný život neočkovaných

Ivan KRAČOVIČ

Prezident Austrálskej lekárskej asociácie štátu Queensland Chris Perry sa vyhráza ľuďom, ktorí vzdorujú povinnému očkovaniu. Nazýva ich bláznami a sľubuje, že dá preveriť každú výnimku, ktorú by udelil lekári pacientovi, aby sa nemusel očkovať. Na Austráľčanov bez očkovania čaká vylúčenie zo spoločnosti „Ak nie ste očkovaní, bude pre vás veľmi ťažké udržať si zamestnanie. Nebudete môcť ísť nikam za zábavou. Budete mať veľmi, veľmi osamelý život,“ povedal. Ak sa zaočkujú aspoň osemdesiat percent obyvateľov, z nezaočkovaných sa stanú občania druhej kategórie. Premiérka Queenslandu Annastasia Palaszczuková potvrdila výstavbu nových karanténnych zariadení – budú v nich končiť aj ľudia bez vakcíny. Vylúčení zo spoločnosti, zavretí v karanténe, žijúci svoje „veľmi, veľmi osamelé životy“.

Poviete si, toto predsa nie je možné. Vracia sa Austrália do čias, keď všetci obyvatelia boli trestancami? Asi áno. Na Slovensku sa pomaly zdá, že sa blížime k austrálskej ceste. Plány na stavbu prenosných karanténnych táborov a tvrdý nátlak sa dať

POZNÁMKA

zaočkovať aj cez mŕtvolu z následkov očkovania tomu nasvedčujú. Pritom nič nepomáha, aby sa ľudia dali zaočkovať. Ani zneužitie návštevy pápeža, ani smiešna lotéria, za ktorú by sa dala postaviť menšia nemocnica, ani bezvýrazná mediálna kampaň, na ktorej sa len naballil vydavateľ a majiteľ tých správnych médií. Minister Lengvarský narieka, že máme už len pár voľných pľúcnych ventilácií. Čo robil v lete? Prečo sa o ne nepostaral? Výsledkom očkovania je len to, že v najzaočkova-

nejšom meste na Slovensku Bratislave je aj najviac pozitívnych prípadov. Pritom stále platí zákaz liečiť pozitívnych pacientov, čím sú posielaní na smrť. Ambulantní lekári dostali až 16. novembra 2021 od Ministerstva zdravotníctva SR usmernenie na liečbu ochorenia COVID-19 monoklonálnymi protilátkami obsahujúcimi kasirivimab a imdevimab. Dovtedy bolo všetko zakázané. Situácia došla tak ďaleko, že starosta obce Dvory nad Žitavou Branislav Becik hovoril o tom, že čelil vyšetrovaniu podnetu od istej novinárky v súvislosti s tým, že pred časom sa rozhodol zabezpečiť liek ivermektín pre obyvateľov obce, ktorí oň mali záujem.

Najnovším liekom by mal byť podľa vlády lockdown a ten by mal platiť pre všetkých – pre zaočkovaných aj nezaočkovaných. A keď sa krivka nárastu novoinfikovaných zlomí,

bude vraj platiť len pre nezaočkovaných. Čo na tom, že vírus roznášajú aj očkovaní? Vláda asi rázi tézu, že zaočkujú ľudia stoj čo stoj. V čase svojej rekordnej nepopularizácie sa vyhráza, že pracovať budú len zaočkovaní a po prekonaní ochorenia. Ostatní sa budú testovať. Neskutočné.

Podľa dostupných údajov v čase uzávierky nie je 81,03 percenta aktuálne hospitalizovaných pacientov plne zaočkovaných. Zvláštne, čo ten vírus na Slovensku vyvádza, v Českej republike je hospitalizovaných približne päťdesiat percent nezaočkovaných. Zdravotníci sa stali nevoľníkmi, pretože parlament schválil – a pani prezidentka podpísala – pracovnú povinnosť bez núdzového stavu pre lekárov. Oni musia napraviť to, čo politici amatérskymi rozhodnutiami a nečinnosťou spôsobili.

Zhráme si to. Očkovaní aj nezačkovaní môžu dostať covid. Obaja môžu prenášať a nevedieť o tom. Obaja môžu skončiť na pľúcnej ventilácii. Obaja môžu zomrieť. Pred tridsiatimi dvoma rokmi sme sa v novembri tešili na lepší život. Kde je tá sľubovaná sloboda a zdravie dnes? Reálnejší je skôr ten smutný život. Bez liekov, blízkych a bez práce. Lebo covid...

SPOZA OPONY

Z terajšej karnevalizácie verejného života a záplavy neistôt, ktorú sledujeme každodenne v priamom prenose, nás vytrháva neodvolateľný odchod známych ľudí či našich blízkych. V tých chvíľach si uvedomujeme hodnoty života, rodiny, priateľstva, ale aj práce, ktoré presahujú prítomnú chvíľu. Stalo sa to tak aj pri úmrtí spisovateľa Ľuboša Juríka. Hold pri poslednej rozlúčke mu skladal svojrázny pamätník, spisovateľský a publicistický druh Peter Štrelinger – ako inak – so svojou fujarou. A pesničkou, s ktorou sa lúčia s kamarátmi, naposledy s Drahošom Machalom, predtým s básnikom Rudom Čižmárikom, ktorému prišla do Šopronu nad rakvou povedať slová na rozlúčku Mária Kráľovičová so žalosťou, bolestným výkrikom, prečo len odchádzajú všetci, ktorých som mala rada!

Peter Štrelinger sa zvyčajne lúči s druhmi s fujarou a pesničkou Ej, kamaráti moji, tu ma nenechajte, tu ma nenechajte, pod lipkou zelenou tam ma pochovajte, keď lipka rozkvitne dobrý pozor

ajte, pod lipku zelenú, tam ma pochovajte...

Peter nebol jediný, kto sa lúčil. Ale chce sa mi pripomenúť, že vlastne v poslednom čase práve jednoznačne jedno z najlepších či najlepšie zo slo-

vateľstvu pustil do sveta knihu o ďalšej historickej postave – Štúr. Dve slová, dve mená, ktoré zostanú už trvalo späť tak s Ľubošom Jurikom, ako aj s jeho matičným vydavateľom. Nemôžem to neprípomenúť, pre-

náznu bolesti, utrpenia posledných dní. Dodnes nevieme, ako Viest zajatý nemeckým wehrmachtom v Pohronskom Bukovci zahynul. Len historici a pamätníci zas vedia, ako dopadli po roku 1945 a najmä po roku 1948 jeho príbuzní,

ností spisovateľa, tvorcu, ktorý vyhrabal zo zabudnutia môj príspevok v matičných Slovenských pohľadoch, vedených prozaikom a vlastne literárnym manažérom Bystrikom Šikulom, bez ktorého by som to nikdy nenapísal.

Preto o tom hovorím, že z jeho generácie som zažil podobný príbeh s Drahošom Machalom. Bol som ho nielen navštíviť v onej nemocnici, ale bol som pritom, keď mu došiel náhľad, signálny výtlačok jedného dielu jeho autorskej Encyklopédie Slovenska a bolo zrejme, že je to zrejme posledný. Drahoš už chodil s kanylou, na ktorú mu pripájali infúzie, mal ju na krku, nedalo sa to skryť. Ale aj tak sa obliekol a išiel skontrolovať z nemocnice niekoľkostostranový signálny výtlačok. Do Bratislavy mu ho poslali z martinského matičného vydavateľstva. Nič nechcel nechať na náhodu, osobne si overoval, či je všetko tak, ako napísal.

Bol som vtedy pri ňom, videl som, ako energia autora mu nedá podľahnúť. „A dúfam, že si ju kúpiš!“ lúčil sa so mnou so šibalsky zdvihnutým prstom...

Prečo nezabúdať na matičné vydavateľstvo

Dušan D. KERNÝ

venských vydavateľstiev – Vydavateľstvo Matice slovenskej pod vedením skúseného Stanislava Muntága – umožnilo Ľubošovi rozlúčiť sa dielom, ktorým urobil ako skutočný autor všetko pre to, aby nemohol byť zabudnutý. Práve matičné vydavateľstvo, a to pri odchode Ľuboša nikto nevyzdvihol, umožnilo mu vydať najprv ojedinelú knihu Dubček – Rok dlhší ako storočie. Za Dubčeka dostal Ľuboš jedno z najprestižnejších literárnych ocenení. A potom vďaka matičnému vyda-

tože som bol jeden z posledných, kto o písaní o dejinných postavách s Ľubošom hovoril. Išlo o dokument o historickej postave – generálovi Rudolfovi Viestovi. V jednej chvíli mi vecne oznámil, že sa ozve o týždeň, lebo ide na chemoterapiu. Preťažko sa hľadajú slová, ktoré by povzbudili, Ľuboš to veľmi dobre vedel, preto to hovoril vecne až chladne, s odstupom. Zaujímalo ho najmä Viest a jeho osud. Keď sa vrátil z nemocnice a znovu sme hovorili o téme Viest, v jeho slovách, reči, hlase nebolo ani

ktorí boli v čase vojny kedysi aj najvýznamnejšou odbojovou skupinou.

Keď sa Ľuboš po návrate z nemocnice, vlastne z chemoterapie, o ktorej sme netušili, že je posledná, vrátil, nezabudol mi napísať, ale aj zatelefonoval: „Dušan, tvoj príspevok do dokumentu o generálovi Viestovi bude prínosom.“ Bolo to povzbudenie, výzva, aby som pre to urobil naozaj všetko – nie ja jemu, ale on mne dodával sily, povzbudzoval. Nie je to o povahe, je to o plnokrv-

SEBAOBRAHA

Bývalí časy, keď sa pri vyhľadávanií témy o okrádanií občanov a podvodoch na nich stačilo pozrieť na otvorené zdroje polície. Tipov a návodov tam bolo dosýta. Časy sa však menia a – občan? Dovedenia! Presne s týmto zámerom zabúrila pozornosť redakcia na FB stránku našej polície Hoaxy a podvody – Polícia SR. Lenže už to dávno nie je stránka, na ktorej človek nájde upozornenia na zlodějov, na výmysly podvodníkov a na praktiky všetkých, ktorí občanov klamú, okrádajú a podvádzajú.

Pomáhajú a chránia?

Je to zideologizovaný priester, v ktorom sa za hoax či podvod výlučne v téme pandémie označí akýkoľvek iný názor ako názor oficiálnej moci. Vďaka za pomoc. I za zdeformovanie posolstva polície „pomáhať a chrániť“. Ideológiu si tento priester môže nechať pre stranické platformy a koalíčné rady. Takže, opúšťame ho nadobro, kým sa obsah a poslanie stránky nevráti k tomu, na čo je financovaná z verejných zdrojov. Na pomoc občanom, nie na boj s nimi.

A tak sa radšej tentoraz pozrime na nástojčivé rady Národnej banky Slovenska, aktuálne najmä v tomto predvíanocnom období zvýšenej intenzity nákupov.

Dostali ste už niekedy e-mail, SMS, telefonát od niekoho, kto sa vydával za predstaviteľa banky alebo investičnej firmy a nepozdávalo sa vám to? Žiadali vás, aby ste zadali svoje osobné údaje, ako napríklad číslo vášho bankového účtu, PIN kód, heslo alebo akýkoľvek iný citlivý osobný údaj? Ak niečo vyzerá príliš výhodne, aby to bola pravda, väčšinou to pravda nie je. Podvodník sa viac či menej úspešne snaží prezentovať výhodnú ponuku alebo navodiť naliehavú situáciu a chce, aby ste na to reagovali. Niekedy zneužíva známe osobnosti a používa falošné výroky.

V dnešných „korona“ dňoch je strach a panika veľmi dobrou živnou pôdou pre takéto aktivity. Podvodníci lákajú peniaze od ľudí prostredníctvom falošných e-shopov. Po zapltení vám ale žiadny tovar nedodajú a už sa nehlásia. Máme tu však aj podvodné e-maily, ktorými sa hackeri snažia získať prístupové heslá k elektronickému bankovníctvu klientov, ako aj k číslam ich platobných kariet. Získať citlivé údaje môžu aj pomocou SMS alebo telefonátov. Podvodníci rovnako využívajú falošné stránky, ktoré vzbudzujú dojem, že ide o skutočnú prihlasovaciu stránku do internetového bankovníctva banky.

Ako sa nestáť obeťou? Vaša banka vás nikdy neosloví, aby ste jej zaslali citlivé údaje (napr. údaje kreditnej karty alebo prihlasovacie údaje do internet bankingu). Na komunikáciu využite overený spôsob (napr. internet banking alebo call centrum). Skontrolovali ste e-mailovú adresu odosielateľa? E-mailová adresa nikdy nemá preklep v názve spoločnosti alebo v mene. Je e-mail napísaný s gramatickými chybami a komplikovaným jazykom, pripadne je príliš osobný? Zvyčajne je text prekladaný automatickými prekladačmi, a preto sa vám môže zdať neprirodený a je s chybami. Má všeobecné oslovenie? Ak áno, znamená to, že útočník vás nepozná. Vytvára pocit naliehavosti? Podvodné správy vás zvyčajne žiadajú odpovedať v určitom krátkom časovom limite, napríklad do dvadsiatich štyroch hodín. Na všetko toto si musíte dávať pozor skôr, ako vôbec zareagujete.

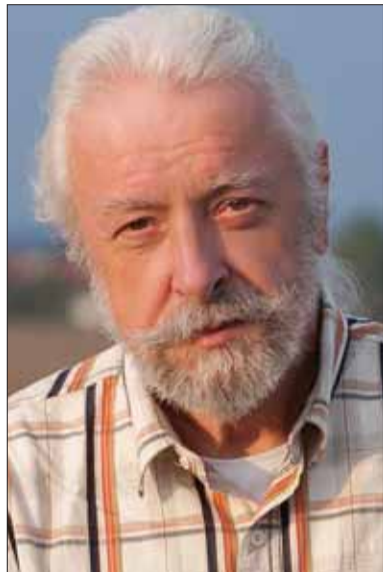
(ib, NBS)

Ojedinelá kniha Juraja HRADSKÉHO o jednom zo symbolov slovenskej štátnosti

História a súčasnosť prezidentskej čestnej stráže

Zhovárал sa Stanislav MUNTÁG – Foto: archiv SNN

V knižkupectvách sa objavila nová kniha z dielne Vydavateľstva Maticy slovenskej so zaujímavou témou vyjadrenou v názve: **Čestná stráž prezidenta Slovenskej republiky – História a súčasnosť**. Jej autorom je Juraj HRADSKÝ – spisovateľ, publicista, výtvarný umelec, ktorý má vo svojej bibliografii už viacero knižných publikácií o starej Bratislave a venuje sa vojenskej histórii, najmä dejinám tzv. chladných zbraní.

Paleta záujmov a aktivít Juraja HRADSKÉHO je pestrá a obohacujúca. Cieľene sa venuje aj vojenskej histórii. Výsledkom jeho sústredenia na túto oblasť je aj kniha o Čestnej stráži prezidenta SR.

• Čo vás viedlo spracovať túto ojedinelú tému?

O Čestnej stráži prezidenta SR

INTERVIEW

(ČS PSR) vyšlo od roka 1993 niekoľko článkov a jedna interná publikácia venovaná histórii tohto útvaru, ale doteraz nikto na Slovensku nespracoval systematicky jej dejiny a korene od najstarších čias po súčasnosť. Keďže ako výtvarník spolupracujem s ČS PSR už od roka 1993 a zároveň sa venujem vojenskej histórii, už pred ôsmimi rokmi som sa pustil do písania tejto knižky. Potom to už bolo o dohľadávaní faktov, fotografií, spomienok, oslovovaní kompetentných z radov historikov, zberateľov, nadšencov a, samozrejme, veliteľov a členov ČS PSR.

• Čo v knihe čitateľ nájde?

Podľa mojej skromnej mienky veľa zaujímavého. Inštitút čestných stráží má svoje korene v dávnej minulosti, v elitných jednotkách

Mimoriadne dôležitú úlohu plní Čestná stráž prezidenta republiky pri ochrane štátnych insignií a Ústavy SR v NR SR.

V knižkupectvách sa objavila nová kniha z dielne Vydavateľstva Maticy slovenskej Čestná stráž prezidenta Slovenskej republiky – História a súčasnosť. Je to unikátne knižné dielo.

telesnej stráže významných panovníkov. Tieto korene sú spojené s množstvom zaujímavých až exotických faktov, ktoré som sa usiloval stručne zachytiť. História samotnej slovenskej, predtým česko-slovenskej čestnej stráže siaha k začiatkom konštituovania prvej ČSR (1918). Hradná stráž sa stala súčasťou symbolických atribútov rodiačeho sa štátu. Jej príslušníkmi boli spočiatku skúsení vojaci pôsobiaci v zahraničných ležiach. Na Slovensku vznikla jednotka na ochranu prezidenta v období rokov 1939 – 1945. Jej konštituovanie s rôznymi názvami trvalo počas celej existencie Slovenského štátu. Po vojne bola pražská Hradná stráž obnovená. Keď v roku 1968 vznikla česko-slovenská federácia, v Bratislave vznikol Pluk čestnej stráže s pôsobnosťou na území SSR,

ktorý mal zabezpečovať slávnostné akcie počas návštev štátnych delegácií atď. Po roku 1989 prišli ďalšie radikálne zmeny a vznik samostatnej Slovenskej republiky priniesol aj budovanie novej jednotky ČS PSR.

• Aký názor na novú knihu má veliteľ ČS PSR plk. Ing. Branislav Vavrinc?

Tento rok je pre ČS PSR jubilejný; pripomínáme si dvadsiate výročie vzniku nášho útvaru. Bol síce konštituovaný už v roku 1993, ale proces jeho kreovania sa zavŕšil až v roku 2001, keď sa dovtedajší Pluk čestnej stráže rozdelil na Čestnú stráž ozbrojených síl slovenskej republiky (ČS OSSR) a samotnú ČS PSR. Pri tejto príležitosti prezentujeme príslušníkom ČS PSR historické milníky existencie útvaru a vyjadrujeme vďaka za

vysoko profesionálne plnenie úloh. Spomíname tiež na našich predchodcov. Preto má táto kniha pre nás osobitý význam. Je to prvá publikácia, ktorá verejnosť informuje o organizácii a zákonných povinnostiach ČS PSR a o tom, akým spôsobom ich tento útvar naplňa. ČS PSR je súčasťou budovania štátneho ceremonálu na najvyššej úrovni. Zároveň tento ceremonál rozvíjame pre budúcnosť. Štátny ceremoniál má hlboký emocionálny, ale aj estetický a etický obsah vo vzťahu k úradu prezidenta. Vyjadruje aj schopnosť štátu vzdať úctu návštevám na najvyššej úrovni. Kniha zviditeľňuje osudy a úsilie ľudí, ktorí tvoria históriu a súčasnosť ČS PSR.

• Služba príslušníka čestnej stráže iste prináša veľkú zodpovednosť, ale aj dosť zaujímavých situácií...

Rozhodne. V čase návštev verejnosti v prezidentskom paláci si niekedy vojaci stojaci na čestnej strážii po návštevách stredných škôl nachádzali vo vrecku uniformy telefónne čísla mladých slečien. Raz po prihovore istého pána generála, v ktorom spomenul v určitom kontexte myšlienku „čestná stráž je databanka slovenského národa“, bol na útvár doručený list so žiadosťou istej dámy, že by si rada založila rodinu...

• Čo o publikácii mieni autor doslovu k nej, odborník na vojenskú históriu, ktorý pôsobil ako kurátor zbierky historických zbraní Historického múzea SNM v Bratislave, Mgr. Pavel Habáň?

Zúčastňoval som sa na konzultáciách o výtvarných návrhoch zbraní pre ČS PSR v historických uniformách, ktoré pripravil Juraj Hradský. Dôstojne slúžia svojmu čestnému cieľu – reprezentácii úradu prezidenta SR. Verím, že aj táto kniha je príhodným, reprezentatívnym príspevkom k poznaniu histórie i súčasnosti nášho elitného útvaru. Zostáva mi iba zablahoželať autorovi k vydarenému dielu a zaželať knihe úspech a najmä veľa spokojných čitateľov.

MEDZI NAMI

Štátny sviatok 17. novembra si každá politická strana na Slovensku pripomenula podľa svojho programu a svojho vnímania slobody, demokracie a právneho štátu. Milan Mazurek z hnutia Republika vyzval na tisícichlavom zhromaždení do generálneho štrajku, šéf OĽaNO Igor Matovič sa pred spriaznenými novinármi vystatoval svojimi úspechmi v boji proti korupcii a najmä proti svojmu úhlavnému nepriateľovi Robertovi Ficovi, ktorého v duchu odkazu Novembra nazval bastardom. Robert Fico bol oveľa miernejší, prial by si (a my s ním) v kresle hlavy štátu osobnosť, nie dekoráciu, a položením venca k pamätníku Alexandra Dubčeka si uctil storočnicu narodenia tohto veľkého muža s ľudskou tvárou a politikou. Na prezidentskej akcii pani Zuzana Čaputovej na Devíne nepadlo o Dubčekovi, ktorý neodmysliteľne patrí k hrdinom Novembra, ani jediné slovo...

V susednom Česku oslávili výročie „sametovej“ inak. Bustu svojho hrdinu Václava Havla niesli na rukách striedajúci sa novembroví fundamentalisti z Hradčianskeho námestia k pravému brehu Vltavy. Pravdaže, tento prejav pražského modloslužobníctva

nemal pripomínať staroslovanský zvyk vynášania a utopenia Moreny, aj keď blízkosť vltavskej vody by to naznačovala; bol to len spomienkový akt moderného kultu v starom rúchu. Busta spočinula v Cafe Slavia (predtým Kaviareň Slávia), kde sa „krstila“ novovytvorená horná časť tela českého hrdinu v štýle egyptských faraónov pod patronátom ľudskoprávnej organizácie Amnesty International, knižnice Vác-

Ponovembrové reflexie

Ludovít ŠTEVKO

lava Havla a The Vaclav Havel Library Foundation. Nuž, „de gustibus non est disputandum“ – proti gustu žiaden dišputát – povedali by starí Rimania.

Náš slovenský sviatok „veľkého novembra“ sa teraz niesol v znamení veľkých protestov proti vláde chaosu. Neboli to stovky, ako príznačne informovali provládne médiá a RTVS, ale tisíce a desiatitisíce občanov na rôznych námestiach a uliciach hlavného mesta od Šafárikovho námestia, cez Námestie Slobody, Hodžovo námestie až po Námestie Alexandra Dubčeka a priľahlé ulice.

Ako vtedy tak aj dnes. Lenže ulice Bratislavy sa neozývali sedem-násteho novembra 2021 zakladateľmi – To je ono! Pravda zvíťazí nad lžou a nenávisťou, a Ivan Hoffman nespíva povestný refrén piesne: „Sľúbili sme si lásku, sľúbili sme si pravdu len, sľúbili sme si nový deň.“ Lalala... Po rokoch nič z toho neplatí a sklamaný kolega novinár Hoffman stojí dnes na protestujúcej strane

barikády, netlieska súčasným držiteľom moci, nepatrí do stáda žurnalistov značky „Pražská kavárna“. Patrí mu môj obdiv.

Slovensko zažíva dobu obmedzovania slobody, rozvratu právneho štátu, akoby sme sa vracali o polstoročie späť. Liberálna autokracia prezentovaná médiami hlavného prúdu neuznáva iné názory okrem vlastných. Ideály Novembra 1989 ležia v prachu. Vysokoškolská protestujú proti zámerom súčasného ministra školstva Branislava Gröhlinga, známeho plagiátora magisterskej diplomovky, obmedziť

akademické slobody, dosadiť päťdesiat percent svojich politických nominantov do správnych rád univerzít a vysokých škôl. Umelci, okrem hercov, ostro kritizujú nekompetentnú ministerku kultúry Natáliu Milanovú, ktorá chcela zrušiť povinných dvadsaťpäť percent slovenskej hudby v rádiách a nechcela vymenovať Ingrid Fašiangovú za riadiťku divadla Nová scéna, hoci získala najväčší počet hlasov od jednotlivých členov výberovej komisie. Po protestoch hudobníkov, divadelných umelcov a celej odbornej verejnosti musela ustúpiť, ale blamáž bola na svete.

Skandalózne prevod medzinárodne uznávanej vedeckej inštitúcie Múzea SNP v Banskej Bystrici z rezortu kultúry pod správu ministerstva vnútra sa už prekazit nepodarilo. Doteraz nikto z historikov nepochopil tento nepochopiteľný krok Milanovej, aby odovzdala túto významnú časť vedy a výskumu do výlučne vojenskej kompetencie ministra obrany. Mohli by sme pokračovať v prešľapoch a nekompetentných rozhodnutiach aj ďalších ministrov, napríklad v zdravotníckych pseudoreformách ministra Lengvarkého alebo v pochybných tzv. súdnej mape ministerky Kolíkovej. Ale na to by nám nestačili ani desiatky strán čiernej listiny Matovičovej vládnutia.

Snahy o zmenu zákona o Matici alebo memento päťdesiatych rokov

Slovensko trpí chorobou neustálych reforiem

Zuzana DVONČOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Kto nepozná svoju históriu, je odsúdený na jej opakovanie. Výrok írského filozofa Edmunda Burkeho netreba zvlášť vysvetľovať. Dejiny Matice slovenskej sú pre mnohých maticiarov, ale aj Slovákov stále poučením. No niekedy ich treba pripomenúť aj politikom. Slovensko sa dodnes nevylicilo z choroby neustálych reforiem. Mnohí politici nadobudli po roku 1989 dojem, že zárukou úspechu sú nekonečné zmeny zákonov.

Hoci často a radi zdôrazňujú, ako sa inšpirovali na Západe, v takom Nemecku neplatí rovnica čo nová vláda, to nová reforma. Do overených a zabehnutých systémov či inštitúcií sa radikálne nezasahuje, skôr sa hľadajú možnosti podpory a zdokonaľovania.

■ POLITICKÉ ZÁSADY

Je málo ľudí, ktorí dokonale poznajú Maticu slovenskú zvnútra i zvonka, zďaleka i zblízka. Mal by sa k nim radiť aj dlhoročný člen Matice slovenskej Anton Hrnko. Slovenský historik a politik, bývalý funkcionár Slovenskej národnej rady, bol ako bývalý člen Výboru MS svedkom obnovenia demokratického charakteru Matice a jej členskej základne po roku 1990. Vtedy sa konečne uskutočnilo prvé Valné zhromaždenie MS po ére ideologického ovládania Matice slovenskej komunistami. Ako historikovi by mu mali byť dobre známe politické zásady do národnej ustanovizne naprieč celou jej históriou od roku 1863.

V rokoch 1949 až 1954 stihli komunisti veľa. Matici slovenskej zobrali vedeckú činnosť a presunuli ju do Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Zlikvidovali jej členskú základňu a inštitúciu zredukovali na ústredie osvetovej práce. Napokon ustanovili zdegradovali zákonom o Matici slovenskej z roku 1954, keď ju oklieštili iba na Národnú knižnicu a knihovedný ústav. Demokracii a slobodnej pluralitnej spoločnosti už však také otvorené „triedne boje“ proti „nemarkistickým buržoáznym nacionalistom“ neprištanú. Politici, ktorí z nejakého dôvodu recyklujú výroky

komunistov o Matici slovenskej z päťdesiatych rokov, hľadajú nenápadnejšie cestičky. Bolo by naviac si myslieť, že nevyužijú novú príležitosť, aj keby sa vyskytla vďaka dobrým úmyslom. Tou sa dnes zatiaľ len hmlisto javí otváranie zákona o MS.

■ MEMENTO

Paradoxne, na zmeny v zákone o MS ešte pred konaním októbrového valného zhromaždenia verejne vyzýval práve maticiar Anton Hrnko v relácii Ars litera v Rádiu Devín. Ako keby to zároveň neznamenal nebezpečenstvo politických zásahov do samosprávnej demokracie Matice.

Ako keby sme stále žili v začiatkoch deväťdesiatych rokov, a nie v dnešnej dobe, ktorá zo všetkých strán gniava našu ustanovizňu. A ako keby si viacerí národovci neuviedomovali nebezpečenstvo opätovného orezovania jej zákonných a historických úloh, ktoré sú životným dielom najväčších maticích a slovenských osobností. Nie sú im výstrahou päťdesiate či sedemdesiate roky 20. storočia? To, čo urobil s Maticou slovenskou niekdajší marxistický totalitný režim, je pre maticiarov memento. Bolo by veľmi smutné opäť vidieť najstaršiu národnú ustanovizňu „na šnúrke“ nejakého štátneho orgánu ako

kedysi. Výdobytky slobody z roka 1989, ktoré si maticári sami vybojovali obrovskými obeťami, musíme chrániť ako oko v hlave. Predovšetkým maticiu kultúrnu a vedeckú činnosť a jej demokratický i samosprávny charakter.

■ NOVELA ZÁKONA

Možnosť novelizácie zákona o Matici slovenskej oznámil médiám 20. októbra 2021 na pôde Národnej rady SR poslanec György Gyimesi, ktorý sa profiluje ako maďarský menšinový politik za OĽaNO. Uviedol, že ministerstvo financií prostredníctvom Úradu vládneho auditu posudzuje financovanie národnej ustanovizne, aby mohla získať viac zdrojov a inštitucionalizovať jej financovanie vôbec. Najnovšie sa pridala aj ministerka kultúry Natália Milanová, ktorej Matica leží v žalúdku odvtedy, čo si zasadla do ministerského kresla. Pre neoliberalné médiá v tejto súvislosti s aktuálnym auditom v MS uviedla: „Čakáme výsledky. Potom sa ukáže, ako MS hospodári s dotáciou, ktorú dostala od štátu. Povedala som, že MS nedám viac peňazí, pokiaľ bude vykazovať takú činnosť ako teraz. Moja predstava jej činnosti je ďaleko od toho, čo robí MS teraz. Bolo by potrebné iniciovať zmenu zákona, k čomu som otvorená. Aj tak by sme mali otvoriť otázku, či v MS majú dostávať plat funkcionári alebo by sa mali používať finančné prostriedky na hospodárenie organizácií a združení fungujúcich v regiónoch. Pre regióny a ľudí v nich by tieto peniaze viac pomohli a využili ich zmyslupnejšie,“ dodala ministerka.

■ BEZ ROKOVANIA

Napriek týmto vyjadreniam oficiálnych vládnych politikov o tejto závažnej problematike s predstaviteľmi Matice ešte štátne orgány na oficiálnej úrovni nerokovali. A predovšetkým Matici slovenskej nikto nepredložil ani len „hrubý návrh“ takýchto legislatívnych zmien. S Maticou ako keby už nebol dôvod ani hovoriť. Je smutné, že na tento lep proti matickej samospráve a kultúrnej slobode vôbec si sadajú aj niektorí maticári.

■ GAZETA NA VÝSLNÍ

Dmitrij Muratov sa v roku 1993 podieľal na založení ruských novín Novaja gazeta, ktoré profiloval spolu s niekoľkými odidencami z ruského denníka Kommersant, podľa Nobelovho výboru ako inak „v súčasnosti najnezávislejšími novinami v Rusku“. Ich dlhoročný šéfredaktor Muratov podľa výboru celé desaťročia „obráňoval slobodu prejavu v Rusku za podmienok, ktoré sú stále náročnejšie“. Pod jeho vedením sa tieto noviny zaoberali napríklad vojnou v Čečensku, korupciou – nielen v Rusku, ale aj vo svete –, ako aj porušovaním ľudských práv. Novinári píšuci pre tieto noviny boli vyznamenaní vyše šesťdesiatimi oceneniami vrátane prestížnej Pulitzerovej ceny. Dmitrij Muratov je napriek častým sporom s ruskou vládou na slobode a roky vo funkcii šéfredaktora Novej Gazety strávil komfortnejšie, ako povedzme Julian Assange. Ten bol na Nobelovu cenu mieru nominovaný opakovane, ale nórsky Nobelov výbor si ho nikdy „nevšimol“. Jeho zásluhy o slobodu prejavu a poukazovaním na vojnové zločiny o mier sú pritom nemerateľné. Ide o globálne najznámejšieho bojovníka za slobodu prejavu, ktorý odhalil množstvo zločinov USA a ich spojencov. Osud Juliana Assange zostáva príkladom veľkej odvahy zoči-voči mohutnému komplexu politickej a mediálnej moci a aj jeho perzekúcia je väčšia než v prípade oboch posledných držiteľov Nobelovej ceny

DOKUMENTY

Slovenský parlament rozhodol, že 28. október sa opäť stal štátnym sviatkom, ale nie dňom pracovného pokoja. Prvá Československá republika pod vedením pražských politikov neuznala svojbytnosť slovenského národa. Dokonca presadzovali názor, že sme len odnožou českého národa. Škoda reči... O tom, ako sa rodilo obnovenie Československej štátnosti po druhej svetovej vojne, sa dozvedáme z exilového časopisu Svědectví, ktorý v ročníku XII číslo 47 uverejnil nasledujúce materiály uložené v Univerzite Columbia. Ide o jeden z najvýznamnejších českých exilových časopisov, ktorý začal vychádzať v roku 1956 v USA a skončil v roku 1992 v Prahe.

Benešovo moskovské kormidlo

„Záznam o druhom rozhovore s Molotovom, konanom v Moskve dne 16. prosince 1943, od 17 – 19,30 večer.“

Beneš: (...) Druhá otázka je trochu delikátna. Práľ bych si, aby Vaše vláda naléhala na naši vládu, aby všichni ti na Slovensku, kdož jsou vinní válkou proti SSSR, byli potrestáni. Chci, aby ste přátelským způsobem na nás žádali, abychom velmi přísně potrestali ti, kdož zavinili deklaraci války a provinili se spolupráci s Němci na frontě a děláním koncesí.

Molotov usmívá se a chápe, ale podotýká: Bylo by ne úplně pochopitelné, abychom kládli Slováky na stejnou úroveň jako Němce a Maďary.

Beneš: To ne, chci, aby toto byla jen otázka mezi námi a Vámi, ja nechci, aby slovenská otázka byla otázkou mezinárodní, to bude jen naše vnitřní věc. Záleží mi na tom, aby se nemohlo zneužívat vnitropoliticky, že Češi chtějí trestat Slováky. Proto žádám Vaši pomoc. U nás je nepřijatelné to, co oni udělali; i ze slovanského hlediska je nutno posuzovat, oni to dělali pro Němce proti Slovanům.

Molotov: Rozumím. Vy potřebujete poddržku Sovietského Sojuza proti Slováckům. Kteří jsou to, které chcete potrestat?

Beneš: Tuka, Šaňo Mach, Tiso, též Gašpar, Medřický, Čatloš, ten také musí viset (...)

Beneš: Na konec sem ponechal bod 6) chtěl by jenom pro informaci se zmínit o tom, jak si představují naši vnitřní organizaci po válce. Také sem o tom mluvil se zděššími našimi komunistickými poslanci a dohodli jsme se. Jde v první řadě o problém decentralizace.

Molotov: Bude autonomie Slovenska?

Beneš: Ne, chci decentralizaci jako administrativní opatření.

V roku 1993 zaniklo Česko-Slovensko a 1. januára 1993 vznikli dva samostatné a suverénne štáty Česko a Slovensko.

(jcb)

Foto: internet

Edvarda BENEŠA víta na moskovskom letisku v roku 1943 vtedajší predseda ZSSR Vjačeslav Molotov (vľavo).

Nobelova cena mieru opäť presvedča o pokrytectve Západu

Trend politizácie prestížneho ocenenia trvá

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet

V októbri nórsky Nobelov výbor ohlásil nových laureátov Nobelovej ceny mieru za rok 2021. Získali ju dvaja novinári: filipínska žurnalistka Maria Ressová a novinár z Ruska Dmitrij Muratov. Ocenenie mieru je jednou z piatich Nobelových cien a udeľuje sa osobe alebo organizácii. Tento rok sa výber tematicky zamerával na žurnalistiku. Nobelov výbor udelil cenu laureátom „... za svoje úsilie o ochranu slobody prejavu, ktorá je nevyhnutným predpokladom pre demokraciu a trvalý mier“.

Samozrejme, ocenenie bez akýchkoľvek prekvapení bolo opäť bez Juliana Assangea, najznámejšieho politického väzňa Západu. Maria Ressová je americko-filipínska novinárka, ktorá dve desaťročia pracovala pre americký mainstream, najmä pre CNN. V tejto spoločnosti pôsobila aj v čase, keď táto televízia propagovala vojny v Afganistane a Iraku. V poslednom desaťročí viedla médium Rappler, ktoré kritizovalo najmä súčasného filipínskeho prezidenta Rodriga Duarteho.

■ ZABUDNUTÝ ASSANGE

V nemilosti Spojených štátov amerických je po tom, čo sa odmietol pripojiť k protičínskym aktivitám v Juhočínskom mori a vyzýval USA, aby opustili základne, ktoré si vybudovali v krajine. Mariu Ressovú v júni 2020 odsúdili za kybernetické ohováranie, čo je určite dôvodom na kritiku Filipín. Hrozí jej až šesť rokov za mrežami. Nemá však ako novinárka vyšší morálny kredit než Julian Assange, ktorý strávil sedem rokov

Alfréd Nobel mienil „odčiniť“ vynález dynamitu založením ceny pre tých, čo ľudstvo významne obohatili v jednotlivých spoločenských odboroch. Nobelova cena mieru sa však v poslednom čase stáva nástrojom politikárčenia...

v azyle na veľvyslanectve Ekvádoru v Londýne, kde sa ukrýval a odkiaľ ho v roku 2019 vyviekli a umiest-

nili do britskej väzby v očakávaní, že ho podlomené zdravie pripraví o život. Vzniká tiež otázka, či by Maria

NA OKRAJ

Do nástupu novej vlády úradujúca nemecká kancelárka Angela Merkelová dvakrát telefonovala do moskovského Kremľa Vladimirovi Putinovi. Podľa niektorých ho vyzvala, podľa iných požiadala, žiadala, aby zakročil v Minsku, aby Lukašenko prestal zneužívať migrantov proti Európskej únii. Podľa ďalších zdvorilo požiadala, ba priam poprosila. Putin jej odporúčal zavolať priamo do Minska prezidentovi Lukašenkovi, keďže Rusko s celým problémom nemá nič spoločné a ani ruské letecké spoločnosti nijakých migrantov z arabského sveta, Turecka či Afganistanu do Bieloruska neprepravujú. Merkelovej zrejme dobre poradil, lebo skutočne do Minska zavola.

Zmizli celé dediny

Putin pomohol Lukašenkovi, s ktorým je v spoločnom zväzovom štáte, zachovať si tvár a Merkelovej v čase totálne mŕtvych kontaktov mať priamy vplyv. Putin zostal mimo obliga, že to on ťahá za nitky a Merkelovej umožnil priamo povedať Lukašenkovi, čo ho čaká, ak nebude hľadať kompromis.

Politické verchuške v Moskve sú problémy Európskej únie v jej dlhoročnej migračnej politike úsmevné. Putin má iný, dôležitejší problém – a to s pandémiou ochorenia COVID-19. Prezident v priamom prenose riešil problém, ako dosiahnuť medicínsku bezpečnosť. Zodpovedná ministerka Goliková jemu a národu v hlavnej nedelnej relácii vysvetľovala, čo robí, aby zaočkovanosť dosiahla nevyhnutných osemdesiat percent, teda bola väčšia o vyše sto percent, ako je aktuálne. Hlavný televízny propagandista Kiselev uvádzal, ako už desať dní po sebe mortalita presahuje tisícicu; prekračuje hranicu tisícristo obetí denne. Skúsená reportérka tejto relácie prešla Ruskom, aby o. i. priniesla reportáž s lekárkou – matkou dvoch detí zavretých doma vo veľkom meste. V sibirskej metropole bojuje o životy pacientov. Reportáž ukazuje, ako sa na nemocničnom dvore hromadia sanitky s novými pacientmi – a neprijímajú ich, čakajú, kým sa uvoľní miesto. „Čakáme, kým sa uvoľní miesto, a ešte ani nevychladne, už berieme nového zo sanitky,“ hovorí lekárka. Sťažuje sa, ako ťažko zvláda, keď kyslíkový aparát berie staranke, aby ho dala tehotnej mamičke. Rozhoduje tým o živote a smrti... Reportérka konštatuje, že všetci umierajúci neboli očkovaní, a končí vetou: „Zomrelo tu toľko ľudí, ako keby zmizli dve dediny.“ Štátny žurnalistický propagandista Kiselev kladie rečnícku otázku: „Ako je to možné, keď sme ako prví na svete uviedli účinnú vakcínu Sputnik V?“ Po tých takmer dvoch desaťročiach, čo sledujem útroby technológie ruskej propagandy, viem, že odpoveď pozná aj samotný Kiselev. Je to neúčinnosťou propagandy, masy jej neveria. „Miznutie dedín je veľký problém nielen pre Putina.“

Dušan D. KERNÝ

Svet okolo nás je nielen nestabilný, ale stále viac aj nepredvídateľný

Slovensko zasahuje súbeh niekoľkých kríz

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet Tehran Times

Slovensko zasahuje stále väčší narastajúce napätie hneď niekoľkých paralelných súbežných kríz. Ukazujú, v akom nestabilnom, ale aj nepredvídateľnom svete sa nachádzame. Súčasné pôsobenie týchto kríz potrebujeme v našej situácii čo najmenej. Pred niekoľkými rokmi vlastne padol systém otvorených hraníc medzi štátmi Európskej únie a masa migrantov sa valila balkánskou cestou do Nemecka. Vtedajšia nemecká kancelárka vyhlásila: My to zvládneme! V Európe pribudlo vyše milióna utečencov.

Ale potom od pádu berlínskeho múra vznikli po prvý raz ploty z ostnatého drôtu. Maďarsko, ich staviteľ, bolo vystavené ostrej kritike. Pomoci, lebo ide o ochranu spoločnej hranice EÚ, sa nedočkalo. Zábrany postavilo aj Španielsko. Napätie i zábrany sme sledovali vlni tiež na tureckej hranici s Gréckom. Masy, tisíce utečencov Turecko prepúšťalo ku gréckej hranici. Ťarchu neprestávajúceho prúdu utečencov z Blízkeho východu a z Ázie, najmä z Afganistanu, vidíme dodnes. Je to následok vojen, do ktorých sa zapojilo aj Slovensko.

Drámy sa dodnes odohrávajú na pobreží stredomorských štátov Európskej únie. Denne sme svedkami

POD POKRIEVKOU

nových a nových záchranných akcií ľudí, ktorí sa v nejednom prípade stali obeťami pašerákov. Teraz sme svedkami každodenne narastajúcich nepokojov na bielorusko-poľskej, ako aj litovskej hranici.

■ RASTIE NEPOKOJ

Tisíce migrantov sa domáhajú, aby mohli ísť cez Poľsko do Nemecka, čo sa niektorým aj podarilo. Ale medzi nimi a Nemeckom stojí stále nepriechodnejší plot, po Maďarsku druhý na hraniciach EÚ, a tisíce poľských vojakov a policajtov. Z Nemecka sa neozýva nijaký vítajúci pokrik, ako to bolo v roku 2015. Naopak, Angela Merkelová telefonuje (a nie raz) ruskému prezidentovi Putinovi so žiadosťou, vlastne s prosbou, aby zakročil v Bielorusku, lebo situácia migrantov je neľudská a neprijateľná.

Prúd moslimských ekonomických utečencov a prisťahovalcov vytrvalo smeruje do Európy.

Keď turecká letecká spoločnosť po prvý raz 12. novembra zastavila dopravu migrantov do Minska, ukázalo sa, že ide o občanov Iraku, Kurdistanu, Jemenu a ďalších arabských štátov. Na letisku v Minsku pristávali desiatky lietadiel s pasažiermi z arabských štátov či Turecka. Na bielorusko-poľskej hranici sa dovtedy, do 12. novembra, sústredilo podľa rôznych zdrojov takmer päťnásťtisíc utečencov, väčšinou zo Sýrie či z Afganistanu, pričom všetci chcú do Nemecka. A všetci sú moslimovia. Otázka zná – naozaj má len Bielorusko takú kapacitu a schopnosť organizovať utečenecký exodus v arabskom svete? Naozaj jediní protivníci Európskej únie sú len v Minsku

a chrbát im kryje Moskva? Čo hovoria skúsenosti štátov Európskej únie s moslimskými prisťahovalcami? Čo bolo za tie roky v pozadí mnohých teroristických aktov v štátoch EÚ? Prečo sa dnes tak rozhodne bránime moslimskými prisťahovalcami, ktorých ešte v roku 2015 s takým nadšením vítali v Nemecku?

■ MIGRAČNÁ KARTA

Hra migračnou kartou ukazuje, ako sa stupňuje napätie v čase, keď nejstávajú nijaké komunikačné kanály ani medzi štátmi a ani medzi EÚ a Severoatlantickou alianciou NATO a Ruskou federáciou. A EÚ sa tak s Bieloruskom, ako aj s Ruskom zhovára najmä rečou sankcií a varovaní. To zatiaľ posledné, americké,

sa týka výstrahy, aby Rusko terajšiu krízu nevyužilo proti Ukrajine. Prišlo vo chvíli, keď Poliaci získali prísľub, že sa bude hovoriť o priamej pomoci Bruselu pri ochrane hraníc. Pre Poľsko priniesla kríza aj rozhodnú možnosť posilniť pozície vládnej strany doma i v rozporoch s Bruselom, pokiaľ ide o miliónové pokuty, pokiaľ ide o uhoľné bane a zásadný spor týkajúci sa právneho štátu a rozhodnutia poľského ústavného súdu o neuznaní nadradenosti európskeho práva nad poľským. Veľmi málo si u nás uvedomujeme aj historické pozadie poľského sebevavedomia. To sa napríklad týka Mieru z Rigy z roka 1921. Poľsko ho kladie významom pri usporiadaní Európy na rovnakú úroveň, ako napríklad my Trianon. Pravda s tým, že to zabránilo Poľsku vytvoriť a byť na čele federácie stredoeurópskych a východoeurópskych slovanských národov.

■ NOVÁ ŽELEZNÁ OPONA

V spore s Bieloruskom ani Brusel a ani Varšava priamo s Lukašenkou nehovoria, keďže vlnajšie prezidentské voľby neuznajú za legitímne. Prezident Putin, naopak, vyzval Úniu, aby s Bieloruskom komunikovala priamo. Predseda poľskej vlády však obvinil z krízy priamo Kremľ. Konfrontácia sa stupňuje a v politike i propagande sme vlastne svedkami vytvárania novej železnej opony. Rusko to strategicky bude nútiť posilňovať spoločný federálny štát s Bieloruskom. A EÚ bude podporovať bieloruskú opozíciu, ktorá za prezidentku považuje Svjatlanu Cichanovskú.

Európske spoločenstvo nemieni hodiť svojho írského člena cez palubu

Johnson hrozí prerušením brexitovej dohody

Róbert HÖLCZ – Foto: internet - NBS news

Na osvieženie pamäti si pripomeňme, že v roku 2013 vtedajší britský premiér David Camerom vyhlásil, že ak ho opäť zvolia, vyhlási referendum o členstve Spojeného kráľovstva v EÚ. Plebiscit sa uskutočnil v roku 2016. Angličania, Škóti, Walesania a obyvatelia Severného Írska tesnou väčšinou v referende rozhodli o odchode z EÚ. Premiérka Theresa Mayová v marci v roku 2017 aktivovala článok 50 Lisabonskej zmluvy, ktorým sa začal dvojročný rozvodový proces Británie s EÚ s termínom ukončenia v marci roku 2019.

Keďže britský parlament si odhlasoval zákonnú právomoc konečného rozhodnutia o podmienkach odchodu, s navrhovanými podmienkami britskí zákonodarcovia nesúhlasili, najmä v otázke írskej poistky. Tá na jednej strane zabraňovala obnoveniu tvrdej hranice medzi Severným Írskom a Írskou republikou ako členským štátom Únie a na druhej strane by sa tak Británie ocitla v colnej únii s EÚ. Tento problém sa čiastočne podarilo vyriešiť až po predčasných parlamentných voľbách už novému britskému premiérovi Borisovi Johnsonovi, pričom – ako sa dnes ukazuje – medzi Britániou a EÚ sú v otázke obchodných vzťahov so Severným Írskom naďalej dosť zásadné problémy.

■ MÄSO, PÁRKY AJ RYBY

Súčasťou dohody o podmienkach vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ je aj protokol o Írsku a Severnom Írsku. Tento dokument je právne záväzný medzinárodný protokol, ktorého cieľom bolo, aby nevznikla medzi oboma írskymi štátmi tvrdá hranica, keďže Írsko je naďalej členský štát EÚ a Severné Írsko je súčasťou Spojeného kráľovstva. Protokol však svojim obsahom komplikuje vývozy mäsových

Britský premiér v riešení vznikajúcich problémov s EÚ v súvislosti s brexitovou dohodou „ide na hranu“ a hrozí jej vypovedaním.

výrobkov, keďže Únia ich zakazuje dovážať z tretích krajín, a tak trvá na hraničnej kontrole, čo nie je v súlade s protokolom. Podľa článku 16 tohto protokolu môžu obe zmluvné strany uplatňovať odvetné opatrenia, ktoré by sa mohli aj stať začiatkom budúcej

obchodnej vojny so všetkými následkami. Jednoducho povedané, pohyb tovarov medzi Britániou a EÚ by mal podliehať colnému režimu, ale hranica medzi oboma írskymi štátmi má byť otvorená, ináč by sa mohla narušiť mierová dohoda z Veľkého piatka (Belfast 1998), ktorá upravuje systém fungovania vzájomných inštitúcií a vlád medzi Severným Írskom a Írskom a medzi Spojeným kráľovstvom a Írskom. Zatiaľ obchod funguje tak, že všetok tovar prepravovaný medzi Britániou a Severným Írskom podlieha colným kontrolám v rámci dohody o brexite, ale k hraničným kontrolám medzi Severným Írskom a Írskom nedochádza. Británie tiež nechce rešpektovať, že o prípadných súdnych sporoch bude rozhodovať Európsky súdny dvor, na čom EÚ naďalej trvá. A tak okrem neustálych konfliktov medzi Britániou a Francúzskom, týkajúcich sa rybolovu, sa v poslednom čase britský premiér opakovane vyhráza EÚ, že ak sa nevyrieši spor týkajúci sa Severného Írska, bude trvať na uplatnení aktivačnej klauzuly o núdzovom prerušení dohody.

Brexit sa spolu s negatívnymi následkami pandémie podpísal pod terajšie hospodárske problémy Spojeného kráľovstva, ktoré sa týkajú nielen

mäsa, chýbajúcich šoférov, rybolovných konfliktov či chýbajúcich zamestnancov v bankovníctve, alebo počítačových technológiách, čo môže súvisieť aj s tým, že v lete sa skončila možnosť doterajším zamestnancom z tretích štátov požiadať o status usadlíka. Ten im umožňoval ďalej na Britských ostrovoch pracovať, študovať a aj využívať zdravotnícku a sociálnu podporu. Prijať nového zamestnanca vrátane jeho rodiny až na päť rokov do britskej firmy, trebárs zo Slovenska, si v rámci vízovej povinnosti vyžaduje zaplatiť dvadsaťjedntisíc libier, čo znamená, že sa budú prijímať už len chýbajúci odborníci.

■ STRATILI POZÍCIU

Britská ekonomika určite stratila svoje postavenie svetového finančného centra aj rozhodnutím európskych bánk, ktoré premiestnili svoje sídla na európsky kontinent. Na druhej strane treba však povedať, že uzavrela celý rad obchodných dohôd so svetovými obchodnými združeniami, čo by počas členstva v Únii nebolo možné. Pre eurozónu je „šťastím“, že jej členským štátom nie je aj Spojené kráľovstvo, keďže po jeho odchode by sa eurozóna dostala do nepredvídateľných kurzových problémov.

FARBA JE NAŠA VÁŠEŇ

POKROČILÁ TECHNOLOGIA TLAČE V SKÚSENÝCH RUKÁCH

PROJEKT DESAŤROČIA V TLAČIARNI NEOGRAFIA!

Nový unikátny osemfarebný stroj vo formáte B0 s obracačom.
Ešte väčšie kapacity hárkovej tlače a kratšie termíny výroby!

Do strojového parku tlačiarne NEOGRAFIA pribudol ďalší tlačový stroj vo formáte B0 s možnosťou súčasnej tlače na obidve strany hárku. Najnovšie zariadenie posilní strojový park ôsmich hárkových strojov a dvoch rotačiek. Plánovaný začiatok prevádzky stroja - marec 2017.

Viac na www.neografia.sk

R - 2021027

Kňaz Šebastián KOŠÚT o osudoch slovenskej society u severných susedov i vo svete

Nedopustíme potláčanie národných hodnôt

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: archív autora

Obdobie pôsobenia slovenského povojnového exilu patrí medzi najmenej spracovanú časť našej histórie. Dodnes nepoznáme aktivity mnohých zahraničných Slovákov, ktorí sa nemalým spôsobom pričínili nielen o pád komunizmu v strednej Európe, ale aj o vznik našej demokratickej štátnosti. Jedným z nich nesporne je aj rímskokatolícky kňaz Šebastián KOŠÚT, bývalý osobný sekretár biskupa Pavla Hnilicu.

• **Pochádzate zo spišskej obce Čierna Hora, ktorá sa v roku 1945 (predtým v roku 1920) spoločne s ďalšími slovenskými obcami Oravy a Spiša stala súčasťou poľského štátu. Zaspomínajte si na začiatok vášho smerovania ku kňazskému povolaniu.**

Narodil som sa do veľmi nábožnej rodiny. Postoje môjho otca k viere ma nakoniec presvedčili ísť cestou kňazstva. Preto som sa spoločne so svojím priateľom Dominikom Kaľatom, menovcom biskupa Dominika Kaľatu, pochádzajúceho z neďalekej Novej Belej, rozhodol nastúpiť do kňazského seminára. Naším pôvodným zámerom bolo ísť študovať do neďalekého Krakova. Pán Boh však rozhodol ináč. Ešte počas gymnaziálneho štúdia v Jablonke sme za naše rozhodnutie boli terčom posmeškov, najmä od učiteľského zboru. Nastali však aj iné problémy. Rozhodli sme sa preto, že odídeme do Varšavy. Podali sme si spoločne prihlášky na tamjšie univerzity na odbor matematika a chémia. Počas cesty na prijímacie skúšky som náhodou stretol jedného kňaza. Zhodou okolností to bol rektor varšavského seminára. Po krátkom rozhovore sa ma spýtal, či sa nechcem prísť na ďalší deň zapísať na štúdium teológie. Súhlasil som. Ešte som sa spýtal, či môžem so sebou zobrať aj svojho priateľa. Súhlasil. A tak sme sa spoločne s Dominikom Kaľatom zapísali do seminára, pričom našim pôvodným zámerom bolo po skúsenostiach na gymnáziu v Jablonke študovať civilné vedy.

• **Spomenuli ste problémy počas štúdia na gymnáziu v Jablonke. O čo išlo?**

Keďže sme pochádzali zo slovenských obcí, ktoré nemali doriešené niektoré náboženské problémy s Krakovskou arcidiecézou, odzrkadľovalo sa to aj v správaní nášho duchovného učiteľa náboženskej výchovy voči nám. Veľmi často sme spolu diskutovali aj o histórii Oravy a Spiša. Neustále nám tvrdil, že tieto územia boli vždy poľské. Tých problémov však bolo viac...

• **Váš bol predseda Spolku Slovákov a Čechov v Čiernej Hore. Priblížili by ste bližšie našim čitateľom, čo táto funkcia prinášala?**

V rámci možnosti sa udržiaval s materskou krajinou aký-taký kontakt. Nebolo to však ideálne. Spolok nemal nijaké spoločenské priestory, v ktorých by sa sústreďovalo kultúrne a písomné dedičstvo mojich krajanov. Dodnes tento problém pretrváva. Veľmi ma to trápi. Riešenie vidím v ponechaní niektorého z opustených miestnych domov pre potreby Slovákov. Je to však beh na dlhé trate.

• **V roku 1965 vás vysvätil varšavský arcibiskup kardinál Stefan Wyszyński, známy ochranca ľudských práv v Poľsku. Pôsobili ste vo viacerých farnostiach v okolí Varšavy. Slúžievali ste slovenské omše počas pravidelných dovolení v rodnej obci Čierna Hora?**

Ako kňaz som pravidelne každý rok v lete chodieval na mesiac domov do Čiernej Hory. Patrili sme do farnosti Jurgov. V obci sme mali len malú kaplnku, v ktorej som pre svojich rodákov pravidelne slúžil svätú omšu po slovensky. Keď sa to dozvedel miestny poľský kňaz, nastal problém. Vyslovene mi zakázal vykonávať verejnú liturgiu v rodnom jazyku. Mali sme ostrú výmenu názorov. Odvolával sa

Dlhoročné skúsenosti z duchovnej služby u našich severných susedov sprostredkúva našim čitateľom kňaz Šebastián KOŠÚT.

na kardinála Wojtylu. Povedal som mu, že sa s ním osobne poznám. Chcel som mu zavolať a problém vyriešiť. Keď už nemal môj oponent nijaký pádný argument, agresívne správanie voči mne stupňoval. Zašlo to až tak ďaleko, že ma udrel do tváre. Od tohto momentu som sa rozhodol, že sväté omše budem vykonávať výlučne v svojom rodnom dome.

• **Zastavme sa ešte pri osobe krakovského arcibiskupa kardinála Karola Wojtylu. Hovorí sa, že po Druhom vatikánskom koncile počas zavádzania národných jazykov do bohoslužieb nepovolil zaviesť v obciach obývanými Slovámi do liturgie slovenčinu...**

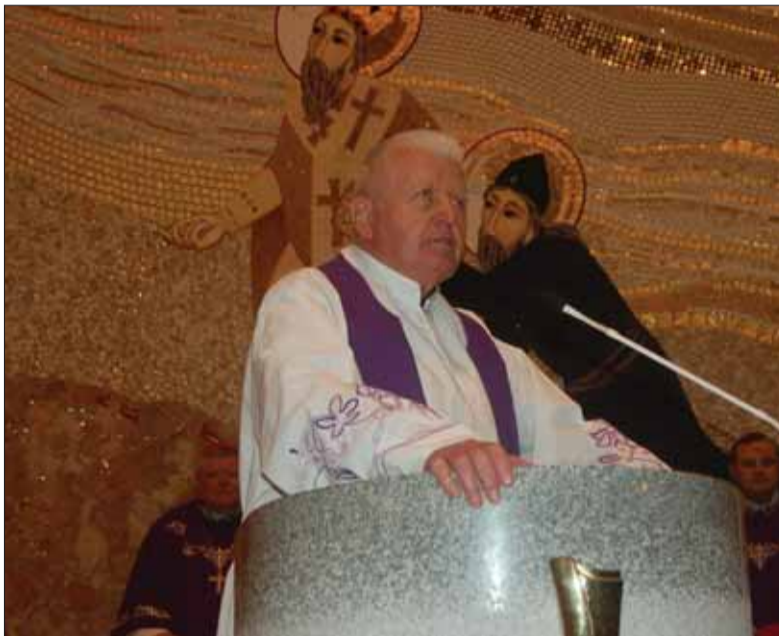
Nijaký oficiálny list nie je. Netvrdím však, že neboli problémy medzi Slovámi a Poliakmi. Počas návštevy Novej Belej mal kázeň v miestnom kostole. Usiloval sa utlíť rozbroje. Išlo o konflikt medzi Slovámi a ich popoľštenými spoluobčanmi. Zašlo to až tak ďaleko, že si ľudia v svätostánku sypali soľ do očí. To nemohol nechať tak. Jasne povedal: „Kto nás počúva, Pána Boha počúva.“ Takže nijaký oficiálny zákaz nevydal, že by sa nemohlo celebrovať po slovensky. Opakujem, jeho cieľom bolo zamedziť rozbrojom. Aj ja spoločne s priateľom Dominikom Kaľatom (dodnes žije v USA) sme v mene Slovákov písali na arcibiskupskú kúriu do Krakova listy, aby sa situácia konečne upokojila. Aj sa tak napokon stalo. Musím však dodať, že dodnes tamjší poľskí kňazi neustále hľadajú dajakú zámenku, aby slovenských omší bolo čo najmenej.

• **Ostaňte ešte pri Slovákoch v Poľsku. Má záujem dnešná mladá generácia o slovenský jazyk?**

V súčasnosti majú slovenské deti v základnej škole dve hodiny slovenčiny týždenne. To je žalostne málo. Počas vyučovania väčšinou rozprávajú po poľsky. Bohužiaľ, mnohí z nich sú toho názoru, že ak sa chcú v živote uplatniť, musia ovládať štátny jazyk.

• **V roku 1980 ste sa rozhodli natrvalo opustiť Poľsko. Vaším novým domovom sa stalo večné mesto Rím. Aké bolo vaše kňazské pôsobenie pred emigráciou?**

Najskôr musím povedať, že situácia v Poľsku v čase komunistického režimu nebola taká vyhrotená ako na Slovensku. Ako kňazi sme nemali zakázané niekde verejne celebrovať svätú omšu. Lenže v roku 1967 som sa dostal do hľadáčka tajnej polície, pretože vo farnosti v meste Piastov neďaleko Varšavy, v ktorej som v tom čase pôsobil, som poskytol na fare jednu

Kňaz Šebastián KOŠÚT sa počas pôsobenia v Poľsku stretával s najvyššími predstaviteľmi tamojšieho kleru, takže jeho svedectvo o postavení s lovenskými veriacich v tejto krajine je objektívne a vierohodné.

miestnosť ľuďom z protikomunistickej organizácie Ruch. Mali tam aj svoj vlastný súkromný archív a tlačiareň. Vzájomná dôvera bola v tomto smere veľmi dôležitá. Ich cieľom bolo oslobodenie Poľska spod ruského vplyvu. Tajná polícia nás sledovala takmer dva roky. Jedno júnové ráno roku 1969 bolo po všetkom. Po celom Poľsku vyšle tisíc ľudí z tohto hnutia pozatvárali. Vo väzení som ako jeho podporovateľ strávil skoro jeden rok. Súd v rozsudku konštatoval aj to, že som bol organizátor celoeurópskeho hnutia proti komunizmu. Napriek tomu nelutujem, že som ako kňaz týmto ľuďom pomohol. Poskytol som im priestor, kde sa mohli stretávať s mládežou a formovať ju na prospech myšlienky slobodného Poľska. Poľské orgány ma odsúdili tiež za to, že som bol v pravidelnom kontakte so slovenskými biskupmi Jozefom Tomkom, Pavlom Hnilicom a Dominikom Kaľatom, ktorí boli v emigrácii. Po prepuštení z väzenia som pôsobil vo viacerých farnostiach. Prenasledovanie ma neodradilo obnoviť kontakty s okolitým svetom. Zapájal som aj do aktivít tajnej cirkvi na Slovensku. Nemohol som však pomýšľať na odchod do zahraničia. Až v roku 1980 sa mi naskytla taká možnosť. Tým, že som už predtým bol v aktívnom kontakte najmä s biskupom Hnilicom, ktorý často chodieval do Poľska, ponúkol mi príležitosť, aby som sa stal jeho osobným kancelárom.

• **Možno váš odchod nazvať útekem?**

Ako bývalý politický väzeň som nemal nijakú šancu získať potrebné dokumenty na vycestovanie na Západ. Pán Boh však chcel, aby moja životná púť pokračovala vo večnom meste. Môj blízký priateľ a kolega Stanislav Lugowski sa postaral o všetko potrebné. Len čo som dostal pas, opbral som sa najskôr do západného Nemecka. Akurát v tom čase v bavorskom meste Waldkraiburg prebiehali stretnutia katolíckej slovenskej mládeže, na ktorých sa zúčastnil aj biskup Hnilica. Po pár dňoch moja cesta pokračovala do Ríma. Biskup Hnilica mi hneď všetko poukazoval. Nikdy by som predtým nepovedal, že Taliansko sa stane mojim domovom na dlhých tridsaťštyri rokov. Cesty Pána sú však nevyspytateľné.

• **V tom čase už sedel na Petrovom stolci bývalý krakovský arcibiskup kardinál Karol Wojtyła. Pod**

menom Ján Pavol II. sa stal prvým slovenským pontifikom. Ako vnímal pôsobenie slovenského exilu?

Ján Pavol II. mal veľmi blízky vzťah k Slovákom. Bol dobre informovaný z rôznych prameňov. Jeho blízka osobná priateľka Wanda Póttawska udržiavala dennodenný osobný kontakt s biskupom Hnilicom. Pýtate sa prečo? Odpoveď je veľmi jednoduchá. Bývala v prenajatom dome neďaleko Vatikánu, ktorého majiteľom bol náš priateľ Karol Krčmery. Keďže sa ako pracovník OSN zväčša pohyboval v New Yorku, na odporúčanie biskupa Hnilicu svoje obydlie prenajal práve Póttawskej. Skoro každý deň sa stretávala so Svätým Otcom. Rozprávali sa spolu o rôznych veciach. Pápež sa vždy zaujímal, aj čo je nové medzi Slovámi. Väčšinou to bolo tak, že Póttawska vyrozprávala Jánovi Pavlovi II., o čom sa predtým rozprávala s biskupom Hnilicom. Biskupovi Hnilicovi zase interpretovala slová Svätého Otca. Všetko, samozrejme, prebiehalo diskretným spôsobom. Počas jedného rozhovoru nám povedala, že sa pápež mierne obával, ako Slováci v Poľsku vnímali jeho rozhodnutia, ktoré vykonával ešte ako krakovský arcibiskup. Biskup Hnilica cez Póttawsku k pápežovi takisto posielal pravidelne prichádzajúcich Slovákov, ktorí sa chceli zúčastniť na jeho svätých omšiach. On ich vždy s radosťou prijal. V niektorých prípadoch som sa aj ja osobne prihováral za slovenských pútnikov. Písal som po poľsky žiadosti o audienciu jeho osobnému sekretárovi, budúcu kardinálov Stanislavovi Dziwiszovi. Zväčša to bolo tak, že som osobne išiel do pápežskej kúrie. Vždy nám bolo vyhovené. Aj na tomto prípade môžeme vidieť, že Ján Pavol II. mal naozaj úprimný vzťah k Slovákom.

• **Spomenuli ste kardinála Dziwisza. Počas nášho súkromného rozhovoru ste tvrdili, že práve vďaka Slovákom v Poľsku sa stal osobným sekretárom pápeža Jána Pavla II....**

Krakovský arcibiskup kardinál Karol Wojtyła ho najskôr vymenoval farárom v Krempachoch. Keďže slovenčinu vôbec neovládal, ľudia odmietli zúčastňovať sa na jeho bohoslužbách. Prestali chodiť do kostola. Preto išiel za kardinálom Wojtylom so slovami: „Pán kardinál. Ja tam nemôžem byť.“ Jeho odpoveď bola: „Prečo?“ Farár Dziwisz mu s ľútosťou odpovedal: „Ja neviem po slovensky. Oni ma neakceptujú, lebo

im neslúžim po slovensky.“ Na to mu kardinál Wojtyła odpovedal: „Neboj sa. Hneď ťa dám na iné miesto. Tu budeš a zostaneš u mňa. Na tvoje miesto dám iného kňaza.“ Toto mi osobne vyrozprával počas nášho prvého stretnutia v Ríme. „Teda vám Slovákom vďačím za to, že som vôbec tu. Keďže v Poľsku som bol pôvodne menovaný pre Slovákov.“ Po jeho komplikáciách v Krempachoch sa stal osobným sekretárom v Krakovskej arcidiecéze. Po tom, ako bol Karol Wojtyła zvolený za pápeža, si za svojho dôverníka vybral práve jeho.

• **Priblížte vaše poslanie u biskupa Hnilicu?**

Keď ma kardinál Wyszyński stretol ako seminaristu, povedal mi, že ma nechá pracovať medzi Slovámi. Jeho slová sa naplnili až o päťnásť rokov neskôr mojim príchodom do Ríma. U biskupa Hnilicu som pracoval ako jeho osobný sekretár. To však ani zďaleka nebolo všetko. Bežnú agendu síce vykonával jeden taliansky kňaz, ale ja som mal na starosti výlučne slovenské záležitosti. Mojou úlohou bolo napríklad prijímať návštevy nielen zo Slovenska. Do Ríma prichádzali najmä zahraniční Slováci. Skoro každý deň som bol na letisku. Povinností bolo však viac. Kúsok od Ríma sa nachádzal utečenecký tábor Latino. Aspoň raz do týždňa som tam navštevoval tamojších Slovákov. Brával som so sebou nielen svojich osobných priateľov Janka Košiaru a Bernarda Mišoviča, ale aj návštevníkov biskupa Hnilicu, ktorí sa v tom čase nachádzali v Ríme. Spolu s Janom Košiarom a Bernardom Mišovičom sme pred miestnou kaplnkou hrávali slovenské piesne. Zvolávali sme takto okoloidúcich Slovákov, aby sa po večeri zúčastnili na spoločnom stretnutí v kaplnke a vyrozprávali nám svoje osobné príbehy. Musím povedať boli to krásne časy. Dodnes som s niektorými z nich v osobnom kontakte. Pád komunizmu sa moja pastoračná činnosť medzi Slovámi v Taliansku neskončila. Ba naopak. Od roka 1990 som bol farárom v dedinke Marano Equo blízko Ríma. Neprežite prichádzali ku mne každý týždeň zo Slovenska pútnici, ktorí sa chceli osobne stretnúť aj so Svätým Otcom. Mojou úlohou bolo postarať sa o nich. Občas som im osobne pripravil aj dajakú večeru. Väčšinou to boli špagety. Počas stretnutí mi vyrozprávali svoje osobné zážitky z Ríma. Vzhľadom na ich počet som bol v podstate farárom pre celé Slovensko. Prichádzali ku mne aj politické a cirkevné authority. Väčšinou to boli členovia slovenského diplomatického zboru alebo pracovníci Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Mnoho Slovákov takto prichádzalo za mnou až do konca môjho kňazského pôsobenia v Marano Equo. Od roka 2014 žijem na Slovensku v Dome seniorov v Dolnom Ohaji (okres Nové Zámky). Napriek tomu, že som už takmer osem rokov na dôchodku, neustále vykonávam podľa potreby pastoračnú činnosť. Momentálna situácia okolo ochorenia COVID-19 mi však všetko skomplikovala.

• **Slovenské národné noviny spoluvydáva Matica slovenská. V súčasnosti je však terčom kritiky niektorých členov vládnej koalície. Myslíte si, že najstaršia celonárodná ustanovizeň Slovákov má stále svoje opodstatnenie?**

Jednoznačne áno. To, čo sa dnes o nej rozpráva, sú zväčša osobné dojmy jednotlivcov. Vo väčšine prípadov nie sú ničím podložené. Sú to útoky od tých, ktorí majú vlažný vzťah k našej štátnosti. Sú v menšine, ale majú pod palcom „dôležité“ médiá. Ich pracovnou metódou je účelová manipulácia verejnej mienky. Sú aj proti Bohu. Matica slovenská má preto svoje dôležité opodstatnenie. Dnešný svet je úplne naruby. Preto úlohou Matice je chrániť nielen národné, ale aj kresťanské hodnoty. Ako národ nesmieme za žiadnu cenu dopustiť potláčanie tradičných hodnôt, pochádzajúcich od Boha.

Klimatický samit v Glasgowe o hrozivom otepľovaní planéty Žeby boj s veternými plynmi?

Radoslav ŽGRADA – Foto: Tomáš HUSÁR

Od 31. októbra do 13. novembra tohto roka sa v škótskom meste Glasgowe konal v poradí už dvadsiaty šiesty Klimatický samit OSN (COP26). Rokovania boli tvrdé a reprezentatívne stretnutie, ktorého cieľom bolo obmedziť nebezpečné zvyšovanie teploty na planéte, sa skončilo o deň neskôr, ako bolo plánované, prijatím spoločného záverečného vyhlásenia – Glasgowského klimatického paktu.

Na konferencii OSN v najväčšom škótskom meste sa zúčastnili zástupcovia 196 krajín sveta, medzi nimi aj slovenská prezidentka Zuzana Čaputová, ktorá prišla predviesť novú garderóbu a urobiť pár fotografií s príslušníkmi britskej kráľovskej rodiny. Dohoda sa rodila do poslednej chvíle, dokonca sa musel samit predĺžiť o deň. Ten mal opätovne potvrdiť ciele Parížskej dohody o zmene klímy z roka 2016, kde sa krajiny zaviazali udržať nárast globálnej teploty výrazne pod dva stupne Celzia a pokračovať v úsilí

Alternatívne zdroje produkcie elektriny sotva postačia pokryť jej potrebu...

EKOLÓGIA

obmedziť nárast teploty na 1,5 stupňa Celzia. Spojené štáty americké pod vedením Donalda Trumpa od tohto zámeru na čas odstúpili.

Glasgowský klimatický pakt bol prijatý napriek neústupčivosti Číny a Indie. Pod ich tlakom sa do záverečného dokumentu nedostal záväzok o úplnom zavrnutí uhlia, ale len o odklone od neho. Ekologicky nalaďení politici pre tento ústupok vyjadřili sklamanie voči obom krajinám, ktoré otvorili už dohodnutý text, ale napokon pakt schválili.

SKOK CIEN

Skokový nárast cien energií – plynu a elektriny, ktorý práve zažívame a do budúcnosti sa ďalším nevyhneme, by bol omnoho drastickjší, ak by sa k tomu neprišlo. Čína nakupuje plyn v rekordných objemoch, aby nahradila svoje tepelné elektrárne,

ktoré generujú veľké množstvo oxidu uhličitého. To zvýšilo cenu plynu na svetových trhoch a aj naše domácnosti to pocítia na svojich rozpočtoch. Dvadsať percent elektrickej energie sa vyrába v EÚ pomocou plynu a veterné a solárne elektrárne vyrobili v tomto roku menej elektrickej energie ako zvyčajne; podiel obnoviteľných zdrojov (vietor, slnko, bioplyn) klesol len v Nemecku o štyridsaťštyri percent, nahradila to výroba elektrickej energie z fosílnych palív. Samozrejme, raketovo vzrástli ceny emisných povoleniek, z ktorých príjem ide do obnoviteľných zdrojov. Len na tomto príklade vidieť, že boj s klímou, cena energií, ekonomika a v neposlednom rade naše peňaženky sú vzájomne spojené nádoby, a preto by sa veľmi citlivo mali vyberať prostriedky a časový horizont na splnenie žiadaných cieľov.

Generálny tajomník OSN António Guterres k záverom samitu uviedol, že dosiahnuté dohody považuje za nedostatočné: „Výsledok COP26 je kompromisom, ktorý odráža záujmy, rozpory a úroveň politickej vôle (riešiť klimatický problém) v dnešnom svete.“ Glasgowský klimatický pakt obsahuje výzvu na zlepšenie plnenia záväzkov na zníženie emisií skleníkových plynov, pričom záverečná deklarácia COP26 nabáda každú krajinu, aby do konca roka 2022 urýchlila znížovanie emisií, teda o tri roky skôr, ako sa dohodlo v Paríži. Text rozumne umožňuje brať do úvahy pomery v každom zo štátov.

BOJ S EMISIAMI

Hlavným cieľom je zníženie emisií oxidu uhličitého o štyridsaťpäť percent v roku 2030 v porovnaní s rokom 2010 a dosiahnutím neutrality uhlíka v polovici storočia. Približne sto krajín

sa tak trebárs zaviazalo znížiť do roka 2030 emisie metánu o tridsať percent. Táto dohoda však pokrýva iba štyridsaťpäť percent celosvetových emisií metánu. Irán a Rusko, ktoré produkujú veľké množstvo tohto plynu, sa k tomuto záväzku nepripojili. Európska únia v tejto problematike patrí celosvetovo medzi premiantov, podieľa sa na emisiách skleníkových plynov na planéte len zhruba ôsmimi percentami, ktoré sú dnes na úrovni roka 1969! Kam to ešte chce stlačiť bez toho, aby nákladmi na energie neožbožila vlastné obyvateľstvo, ukáže čas.

ALTERNANTI NESTIAČIA

Mnohí veci znali odborníci tvrdia, že skokové vypustenie fosílnych palív nie je možné, keďže alternatívne zdroje nedokážu pokryť svetový dopyt po energii. Jej nahrádzanie bez funkčných a cenovo dostupných alternatív musí byť systematické a citlivo realizované aj s prihliadnutím na ekonomiku, aby sme „sa pred vyhudením v dôsledku zmeny klímy nevyhnutne sami samotným bojom a opatreniami za lepšiu klímu“. Obavy nízkoprijímových a stredných vrstiev, že ich nevyhnutné opatrenia najviac zasiahnu a budú nimi aj najväčšími trpieť, sú opodstatnené.

ŠKÓTSKE NÁPLASTI

V Glasgowe sa nespĺnili požiadavky krajín, ktoré sú klimatickými zmenami ohrozené existencne, pričom ich cieľom bolo získať finančnú kompenzáciu za škody, ktoré už utrpeli následkami otepľovania.

V Škótsku sa uzavreli viaceré čiastkové dohody na ochranu klímy, ako povedzme ukončenie financovania zahraničných projektov v oblasti fosílnych palív do roka 2022 či prísľub ukončiť odlesňovanie do roka 2030. Ako sa v praxi budú naplňať vyhlásenia Glasgowského klimatického paktu ukáže najbližší čas. Zmena klímy je z dlhodobého hľadiska vážny problém, treba k nemu však pristupovať citlivo aj so zreteľom na súčasnú ekonomiku a jej potreby.

ňovať aj železničnú dopravu s tým, že financovaná bude z eurofondov. Výstavba diaľnice na Zemplíne je preto o ďalší krok bližšie k realizácii. Riadiaci výbor pre Operačný program Integrovaná doprava schválil projektový zámer na štúdiu realizovateľnosti výstavby diaľnice na úseku D1 Bidovce – štátna hranica s Ukrajinou. Štúdia posúdi najvhodnejšiu trasu aj spôsob realizácie výstavby. Po prepojení hlavného mesta Bratislavy s metropolou východu by diaľnica D1 mohla pokračovať ešte približne sedemdesiat kilometrov smerom k ukrajinským hraniciam, pričom Slovensko by mohlo byť prepojené kvalitnou infraštruktúrou aj s našim východným susedom. V minulosti bola vytvorená štúdia uskutočniteľnosti pre diaľnicu na Zemplín aj prieskum dosahu na životné prostredie. No platnosť spomínanej dokumentácie už vypršala, preto je výstavba diaľnice opäť na začiatku.

NEHODY STRAŠIA

Dôležitým dôvodom pre výstavbu diaľnice je aj vysoká nehodovosť na cestách Košického kraja. Napríklad v roku 2020 sa tu stalo 1500 dopravných nehôd, pričom dvadsať z nich s tragickými koncom. Tieto nehody boli na cestách prvej, druhej a tretej triedy. Len osem percent dopravných nehôd sa stáva na diaľnici, čo je veľmi malé číslo, takže diaľnica by pomohla aj k zníženiu nehodovosti na Zemplíne. Karpatský región, do ktorého spadá aj územie Košického kraja, je v súčasnosti najzavretejší, aký kedy bol. Pri ďalšom plánovaní tempa diaľnic bude dôležité vedieť aj to, kedy a v akej intenzite sa bude cez Slovensko valiť tranzit z veľkej Ukrajiny a či naša dopravná infraštruktúra bude vôbec zvládať nápor dopravy od nášho východného suseda. Myslím si, že odpoveď poznáme všetci.

Východ Slovenska zostáva stále bokom od diaľničného spojenia Ospalý Zemplín treba prebudiť

Miloš SVRČEK, poslanec NR SR – Ilustračné foto: Štefan KAČENA

Počas desiatich rokov štát investoval do výstavby diaľnic a rýchlostných ciest 7,7 miliardy eura. Na Zemplíne z toho išla nula. Diaľnica D1 sa dnes končí na východnom obchvate Košíc v úseku Budimír – Bidovce, pričom jej pokračovanie ďalej na východ nie je momentálne naprojektované.

Čo sme zvykli vidieť a počuť od štátu od pádu socializmu? Že vôbec nestavia diaľnice východne od Košíc. Chcem pripomenúť, že v tomto regióne žije osem percent populácie celého Slovenska. OZ Diaľnica na Zemplín funguje od októbra 2020 a jeho cieľom je intenzívnejšie presadzovať výstavbu diaľnic,

REGIÓNY

ktorá povedie do najvýchodnejšieho kúta Slovenska. K združeniu sa postupne pridali primátori miest Snina, Humenné, Michalovce, Medzilaborce, Trebišov, Sobrance, Vranov nad Topľou, lokálni podnikatelia, aj poslanci Národnej rady SR – koalíční i opoziční. Ide o spoločnú vec pre región Zemplína, čo by malo byť v záujme politikov bez rozdielu politickej príslušnosti.

SPOLOČNÁ VEC

Treba zdôrazniť, že diaľnica na Ukrajinu je súčasťou základnej siete medzinárodných koridorov TEN-T. Slovensko sa EÚ zaviazalo svoju časť tejto siete dobudovať do roka 2030. Občianske združenie „Diaľnica na Zemplín“ iniciovalo v auguste mernie hustoty dopravy v obci Dargov v Košickom kraji. Dargovom prejde v priemere 19 717 áut za jeden deň. Výstavba diaľnice D3 na Kysuce alebo rýchlostnej cesty R2 Mýtna –

Na lepšie cestné ťahy netrpezlivo čakajú aj na Zemplíne.

koch na cestách prvej triedy jazdiť denne 30 000 až 35 000 vozidiel.

POTREBA SPOJENIA

Pevne verím, že pri týchto číslach, ktoré boli zverejnené, už aj zástupcovia kompetentných orgánov pochopia, že aj na Zemplíne potrebujeme kvalitnú štvorprúdovú diaľnicu. Cesta cez obec Dargov tvorí zároveň aj spojenie medzi Slovenskom a Ukrajinou. Dargovom prechádzajú do Košíc vozidlá zo siedmich okresných miest na Zemplíne. Intenzita dopravy je naozaj vysoká a trpí aj obyvatelov Dargova. Spojenie tejto oblasti so Zemplínom je mimoriadne potrebné, keďže úseky D1 smerom na Ukrajinu sú dôležité aj z národnej úrovne preto, že obsluhujú husto osídlenú oblasť. Mestá Michalovce a Trebišov sú 14. a 26. najväčšie mestá na Slovensku, pričom kúsok za hranicou ležia Užhorod a Mukačevo, veľké asi ako náš Prešov.

ZELENÁ ŠTÚDIA

Je potešujúce, že na rozdiel od predchádzajúcich vlád súčasné ministerstvo dopravy už posúdilo, že je dôležité stavať túto diaľnicu a infraštruktúru smerom na východ. Ministerstvo dopravy a výstavby dalo zelenú multimodálnej štúdii v hodnote 750 tisíc eur o napojení diaľnice z košickej metropoly na Ukrajinu. Štúdia bude okrem cestnej zahr-

NA MARGO

Začiatkom novembra sa v Glasgowe uskutočnila klimatická konferencia pod záštitou OSN. Popri iných najvyšších predstaviteľoch členských krajín tejto svetovej organizácie sa na stretnutí zúčastnila aj slovenská prezidentka. Zuzana Čaputová vystúpila na tomto fóre s prejavom, v ktorom potvrdila svoj ekologický fundament a tvrdila,

Klimatická skepsa

že Zemi hrozí „nezvratná devastácia“, a preto politici musia zvýšiť úsilie o zníženie emisií, aby tak zmiernili následky hrozacej klimatickej krízy. Do Glasgova neprišiel čínsky ani ruský prezident, ktorých ekonomiky sa pokladajú za najväčších znečisťovateľov životného prostredia. Aj preto si ostatní účastníci konferencie kladli oprávnené otázky, k akým záverom samit napokon dospeje. Jeho hlavným cieľom bolo prijať také opatrenia, ktorými sa zabráni ďalšiemu zvyšovaniu teploty na zemeguli znížením objemu skleníkových plynov v atmosfére.

Európska komisia už pred konferenciou schválila legislatívne opatrenia Fit for 55, ktorých cieľom je znížiť emisie skleníkových plynov o päťdesiatpäť percent do roka 2030 oproti roku 1990 a v roku 2050 dosiahnuť na starom konvente uhlíkovú neutralitu. Práve vytyčené termíny kritizoval na konferencii končiaci český premiér A. Babiš, pričom ho znepokojovalo najmä to, kto navrhovanú energetickú transformáciu na starom kontinente zaplatí a kto na ňu doplatí?

Členské štáty EÚ sa pred konferenciou dohodli, že plnenie a kontrola cieľov sa uskutočnia za obdobie predchádzajúcich piatich rokov, počas ktorých by sme sa zaviazali urýchliť odklon od využívania uhlia pri výrobe elektriny. Za zmenu treba pokladať, že namiesto pôvodnej predstavy zvyšovať zalesňovanie na úkor znížovania poľnohospodárskej pôdy sa do roka 2030 predpokladá ukončenie odlesňovania tropických pralesov. Financovanie klimatických zmien si vyžiada okolo sto biliónov dolárov. Majú na ne prispieť aj súkromní darcovia, lebo vyše tretiny peňazí na zastavenie globálneho otepľovania chýba. Podľa prieskumu agentúry Focus väčšina Slovákov hľadá na uhlíkovú neutralitu do roka 2050 skepticky. Vox populi vidí všetko v rukách politikov...

Róbert HÖLCZ
Karikatúra: L. KOTRHA

GLOSA

Zavedenie všeobecného bezpodmienečného základného príjmu v Spojených štátoch za prezidenta Bidena spôsobilo doteraz nevidaný nedostatok pracovných síl. Pôvodná ľudomilná myšlienka Götza Wernera, zakladateľa siete DM drogérií, v podobnom rozsahu ešte nikde v celosvetovom meradle nebola zavedená. Pokusy v škandinávskych štátoch ukázali nedostatky systému príjmu bez protihodnoty práce alebo inej činnosti v prospech spoločnosti. Tak isto v referende o zavedení bezpodmienečného

Deficity zábavy

základného príjmu v Švajčiarsku sa proti zavedeniu vyslovila drvivá väčšina občanov. Pracovné sily začínajú chýbať najmä v slabo platených profesiách, kde rozdiel medzi platenou prácou a príjmom bez práce je minimálny. Vysoko teoreticky prichádza štvrtá priemyselná revolúcia, môžeme ju nazvať digitálnou revolúciou, Industry 4.0. V jej rámci strojárstvo a ďalšie priemyselné odvetvia hľadajú možnosti nahradenia pracovnej sily automatizáciou, novými technológiami. Nie všade je to možné. Chýbajúce pracovné sily v Spojených štátoch tvrdo ovplyvnili oblasť zábavného a sexuálneho priemyslu. V New Orleanse majitelia nočných klubov sa sťažujú na bezprecedentný nedostatok striptérov a striptérov, tanečnic a „spoločníčok“. Po obmedzeniach počas pandémie sa kluby vrátili k nepretržitej prevádzke, záujem o ich ponuku je enormný, kapacity sú preplnené. Lenže koronavírusová pandémia dopadla na pracovníkov v zábavnom priemysle viac ako na pracovníkov v iných odvetviach. Kvôli zákazu či obavám z priameho fyzického kontaktu a vyšie ročnému celoplošnému uzavretiu klubov stratili zabávači, tanečníčky a striptérky trvalé zamestnanie. Náhradné vystúpenia cez internet boli len slabou náhradkou pravidelného príjmu. Značná časť si našla zamestnanie v iných profesiách. Ešte väčšia časť objavila „pôvab“ Bidenovho bezpodmienečného základného príjmu. Čakanie na šek s podporou a práca načierno. Paralela s efektom štátnych dávok v hmotnej núdzi v kombinácii s detskými prídavkami u nás sa priam ponúka. Aby kluby zlákali personál, ponúkajú nástupné bonusy do tisíc dolárov, platy vyššie ako pred pandémiou a rôzne ďalšie výhody. Katastrofálny nedostatok pracovných síl viedol istý lasvegaský striptézový klub k nevšednému inzerátu: Hľadáme striptérky! Prijímame aj škaredé dievčatá!

Milan ČASNOCHA MIKŠ
Foto: Emil SEMANCO

Veľké protiruské povstanie Poliakov trvalo takmer jeden celý rok Krvavá žatva tragického roka 1831

Ivan MRVA – Fotografie: archív

V októbri 1831 sa ruskej armáde vzdávali posledné ohniská odporu poľských povstaleckých síl. Pevnosť Zamość kapitulovala 21. októbra. To znamenalo definitívny koniec mohutného protiruského povstania Poliakov, ktoré trvalo bezmála jeden rok.

Poľsko-ruský zápas o vedúce postavenie v stredovýchodnej Európe tragicky poznačil vzťahy oboch národov a oslabil mohutný slovanský kmeň. Spočiatku mali návrh Poliaci a začiatkom 17. storočia len málo chýbalo, aby sa poľský kráľovič stal ruským cárom. V 18. storočí sa karta obrátila, posilnené Rusko sa miešalo do vnútorných poľských záležitostí a s Rakúskom a Pruskom si delilo veľké poľské územia. Po treťom delení v roku 1795 Poľsko prestalo existovať. Napoleon ako akúsi náhradu kráľovstva v roku 1807 vytvoril Varšavské vojvodstvo, aby Poliakov využil pri pacifikácii vzbúreného Španielska aj pri tragickom ťažení do Ruska 1812.

■ VIEDENSKÝ KONGRES

Viedenský Kongres v roku 1815 podelil poľské územia medzi susedov. Rakúsko si podržalo Halič, Rusku bola zverená najväčšia časť územia aj s hlavným mestom Varšavou. Dostala názov Kongresové Poľsko alebo Kongresovka. Poznaňsko, západný región zrušeného varšavského vojvodstva, pripadlo Prusku a z Krakova s okolím predstaviteľia európskych mocností vytvorili nevelkú mestskú republiku. Ruskom kontrolovaná Kongresovka sa tešila rozsiahlej samospráve, Poliaci mali svoj snem, vládu, armádu, administratívu a na rozdiel od Ruska aj liberálnu ústavu. Cár Alexander I. sa nechal korunovať za poľského kráľa a prisľúbil, že územie Kongresového Poľska rozšíri na východ o kraje, ktoré vofakedy ovládalo Kráľovstvo poľské. K tomu však nedošlo a Rusko postupne ťahovalo Poliakom opraty a sprisňovalo režim. Obmedzilo zhromažďovacie právo aj slobodu tlače, zakázalo slobodomurárske lóže. Alexandrov nástupca na tróne Mikuláš I. odmietol zväčšiť Kongresovku s poukazaním, že sú to ruské kraje. Cár aj keď so sebazaprením rešpektoval poľskú ústavu, ale keď vyšlo najavo, že hnutie ruských opozičtov známych pod označením Dekabristi malo v Poľsku veľa prívržencov, spustila sa vlna represálií. Opozícia tvorená vlasteneckou inteligenciou, dôstojníkmi a príslušníkmi aristokracie začala organizovať tajné spolky s cieľom vo vhodnom čase zvrhnúť ruskú nadvládu. Cár sa usiloval rastúcu nespokojnosť pribrzdziť korunováciou za poľského kráľa vo Varšave v roku 1829. Pri tejto príležitosti radikálni opozičníci pripravovali na Mikuláša I. atentát, ale nedošlo k nemu. Cár za miestokráľa vymenoval brata Konštantína, ktorého manželka bola poľská aristokratka. Ten mal Poliakov úprimne rád, ale ich sympatie si nezískal pre porušovanie ústavy a pre nekontrolované výbuchy zlosti.

■ PRÍPRAVA POVSTANIA

Konštantín veľa času venoval výcviku poľského vojska, čo sa mu zanedlho vypomstilo. Nestranný pozorovateľ musel uznať, že voľné spojenie s Ruskom bolo Poliakom na úžitok. Priemysel sa rozvíjal, životná úroveň rástla. To si však vlastenci málo všimli. Revolúcie vo Francúzsku a v Belgicku v lete roku 1830 povzbudili poľskú opozíciu, na jeseň už bola príprava povstania v plnom prúde. Ruské bezpečnostné orgány vykonali niekoľko razíí a pri výsluchoch vyšlo najavo, že v poľskom dôstojníckom zbore vznikla sprisahanecká sieť. Bolo treba

Predseda národnej vlády 1831 Adam Czartoryski

Generál Jozef Chlopicki

Pre nedostatok pušiek boli Poliaci vyzbrojení len kosami. Poľskí „kosinierzi“ v prípade zrážky s profesionálnou ruskou armádou boli vopred odsúdení na porážku.

okamžite konať, a tak 29. novembra 1830 skupina poslucháčov vojenskej školy pod vedením podporučíka Vysockého prepadla palác Belveder vo Varšave s úmyslom vyvolať povstanie a zavraždiť Konštantína, ktorý tu mal sídlo. Cárov brat so šťastím unikol a pod ochranou oddielu ruskej armády v noci opustil Varšavu. Vzbúrenci dobyli varšavský arzenál a ozbrojili varšavského obyvateľstvo. Revolúcia sa rýchlo rozšírila do celej Kongresovky a zmenila sa na mohutné povstanie, neskôr nazvané krvavé a nadlho poznačilo vzťahy medzi Rusmi a Poliakmi.

■ BIELI A ČERVENÍ

Moci sa ujala najvyššia národná rada na čele s kniežaťom Adamom Čartoryskim a za vojenského diktátora vymenovala generála Jozefa Chlopického. Ako skúsený veterán z napoleonských vojen poznal silu Ruska, preto radil k umiernenosti. Dúfal, že demonštráciou národnej jednoty a zároveň obratným rokaním s cárskym kabinetom Poliaci dosiahnu viac ako vojnou s neistým výsledkom. Ale proklamovaná národná jednota zostala len zbožným želaním. Vzbúrenci oslabovali spory medzi aristokratickou stranou (bieli) a revolučnými demokratmi (červení). Bieli chceli zachovať úniu s Ruskom a ústavu, červení horlivo za republiku a úplnú nezávislosť. Navyše cár odmietol s buričmi rokovať, za okamžitú kapituláciu ponúkal amnestiu. V poľskom tábore nado-

budli prevahu radikáli. Oduševňovali ich romantické predstavy historika Joachima Lelewela, že oslobodené Poľsko zaujme vedúce miesto medzi európskymi národmi a presadí takú všeobecnú rovnosť, aká v dávnych dobách panovala u Slovanov. Vzbúrenci verili, že vlastenecká obetavosť a zahraničná pomoc učinia poľský národ nepremoziteľným.

■ NÁRODNÁ VLÁDA

Začiatkom roka 1831 sa zišli snem a zostavila sa národná vláda. Keď sa rozšíril zvesti, že cár ďalšie rokovania odmieta, snem vyhlásil národné povstanie proti Rusku a Mikuláša I. zbavil poľského trónu. Vlode uložil zabezpečiť obranu, získať spojencov a najst pre slobodné Poľsko vhodného panovníka. Vedúci činitelia chceli povstalecké vojsko rozšíriť mobilizáciou poddanského obyvateľstva. Podarilo sa zostaviť len niekoľko oddielov, keďže na masy sedliakov, utlačaných poľskou aristokraciou, vlastenecké heslá nevelmi účinkovali. Navyše pre nedostatok pušiek boli vyzbrojení len kosami. Poľskí „kosinierzi“ v prípade zrážky s profesionálnou ruskou armádou boli vopred odsúdení na porážku. Nesplnili sa ani nádeje na zahraničnú pomoc. Prusko i Rakúsko posilnili pohraničné stráže a zakázali dovoz zbraní do Poľska. V Británii a vo Francúzsku nechýbali okázalé prejavy sympatií k Poliakom, veľa sa písalo a rečnilo proti severnému obrovu a cárskej knute, ale obe veľ-

moci na prospech povstalcov vojensky nepodnikli nič.

■ NEOBYČAJNÉ HRDINSTVO

Za krutých februárových mrazov roku 1831 dvestotisícová ruská armáda pod vedením maršala Ivana Dibiča z viacerých smerov vtrhla do Poľska. V prvých bojoch dokázali povstalecké pluky prevažne Rusov odolať, keď preukázali neobyčajné hrdinstvo a obetavosť. Koncom februára v bitke pri Gorochove neďaleko Varšavy povstalci zvíťazili nad početnejším nepriateľom. Generál Chlopicki tu však utrpel zranenie a na jeho miesto bol vymenovaný generál Ján Skrzyniecki. Pokúsil sa o ofenzívu na východ, ale v bitke pri Ostrolenke 26. mája 1831 jeho vojská nevydržali nevidaný bodákový útok ruských oddielov. Ďalší postup Dibiča k Varšave zastavila epidémia cholery. Okrem tisícov vojakov jej podľahli generál Dibič i veľkoknieža Konštantín, ktorý pred smrťou prosil cára, aby Poliakom odpustil.

■ V ŽELEZKOM ZOVRETÍ

Mikuláš I. na čelo intervenčnej armády vymenoval obozretného generála Ivana Paškeviča. Po obnovení bojaskopnosti ruské zbory obklúčili Varšavu. Vrchného velenia povstaleckých zborov sa ujal energický generál Henrik Dembiński, ale ani on nedokázal preraziť železný kruh ruských vojsk. Pod dojomom blížiacej sa katastrofy mesto ovládli radikálne živly a varšavské ulice zaplavila krv obetí masovej hystérie. Mnoho „podozrivých“ z paktovania s nepriateľom a zo šírenia porazeneckých nálad bolo povraždených bezudnou zberbou a aj čelní predstavitelia odboja, medzi nimi i predseda národnej vlády gróf Adam Czartoryski, sa museli zachrániť útekom.

Varšavská vzbura podlomila vôľu obrancov na ďalší odpor a 18. septembra mesto kapitulovalo. Do konca októbra ruské vojská vyčistili celú Kongresovku od zvyškov povstaleckých oddielov. Mnoho rebelov sa zo strachu pred represáliami uchýlilo do zahraničia. Cár v Kongresovke ponechal výmnočný stav a za námestníka vo Varšave menoval generála Paškeviča.

■ STANNÉ SÚDY

Stanné súdy nezahľali. Tresty smrti však udelili len tým, čo boli v zahraničí. Veľa poľských patriotov skončilo na ďalekej Sibíri a svoju vlasť už nikdy nevideli. Majetky odsúdenovcov aj emigrantov boli skonfiškované. Po vydaní novej úpravy vo februári 1832 bolo poľské kráľovstvo zrušené, ústava vyhlásená za neplatnú, Rusi zavreli univerzity vo Varšave a Vilne, zaviedli prísnu cenzúru a ruský jazyk do administratívy a škôl. Veriacich i biskupov gréckokatolíckej cirkvi nútili prijať pravoslávie.

Početná emigrácia naďalej vyvíjala živú činnosť. Aristokrati v Paríži za poľského kráľa v exile zvolili knieža Adama Czartoryského, s čím nesúhlasili poľskí republikáni. Naprieč vzájomným sporom obe frakcie ďalej spriadali plány, ako prinavrátiť slobodu porobenej krajine. Povzbudzovali domácich nespokojencov do ďalšieho odboja a bez ohľadu na náboženské rozdiely podporovali povstania Čechencov, spájali sa s Turkami, Peržanmi a so všetkými nepriateľmi Ruska. Ich bezvýsledné pokusy zvrátiť stav, v akom sa obsadené Poľsko nachádzalo, len utvrdili cára, že uvoľnenie prísneho režimu by bolo chybou, a tak nasledovali nové a nové vlny represálií spojené s rusifikáciou poľských krajov. Pripať medzi oboma národmi sa ešte viac prehĺbila. Ďalšie poľsko-ruské krviprelievania v rokoch 1863, 1919 – 1921 a 1939 – 1940 i v roku 1945 ďalej kriesili vzájomnú nevráživosť. A tá je, žiaľ, dodnes živá.

Lukašenkova hazardná hra s nepredvídateľnými následkami

Bieloruská ruleta na hraniciach s Poľskom

Martin JARINKOVIČ – Foto: zahraničná tlač

Poľsko-bieloruské vzťahy vstúpili po rozpade ZSSR do novej éry. Sľubné nádeje na ich rozvoj sa s nástupom Aleksandra Lukašenka k moci v roku 1994 postupne začali rozplývať. V súčasnosti sú na najhoršej úrovni od vzniku samostatného Bieloruska. Potenciál ich ďalšej eskalácie predstavuje značné riziko nielen pre Poľsko či Bielorusko, ale aj pre celý región, Slovensko nevyimajúc.

Ruka v ruke s ideou bieloruskej štátnosti, postavenou na sovietskych ideologických oškvach, ktoré lukašenkizmus pevne zakonzervoval, do vzájomných vzťahov sa od deväťdesiatych rokov začalo vkrádať čoraz viac negatívnej energie. Lukašenko ako odchovanec sovietskej školy videl hneď v Poľsku potenciálneho nepriateľa. Za komunizmu výdatne pestovaný triedny komplex spojený s nedôverou voči „poľským pánom“ sa prejavil aj v podrozrieťavom postoji k miestnej, približne trisťtisícovej poľskej menšine (počet osôb s poľskými koreňmi je v krajine značne vyšší). Po posledných sfaľovaných prezidentských voľbách sa forma „mäkkej“ asimilačnej štátnej politiky voči poľskej menšine pretvorila na ostrú formu represie zameranej proti čelným predstaviteľom poľských organizácií a médií v Bielorusku. Poľsko sa v štátnej propagandistickej mašinérii stalo terčom nenávisťnej kampane, postavenej na sovietskych stereotypoch, najmä po tom, čo Varšava neuznala výsledky volieb a spolu s pobaltskými štátmi otvorene podporila bieloruskú pozíciu.

■ STAVIDLO KGB

Po tom, ako sa Lukašenko odhodlal k bezprecedentnému prejavu štátneho banditizmu v podobe núteného pristátia lietadla v Minsku s cieľom zadržať opozičného aktivistu Ramana Prataseviča, Západ zaviedol voči režimu sankcie. Lukašenko v odvete vyhlásil, že Bielorusko nebude viac chrániť Európu pred návalom migrantov z tretích krajín. Za touto vzletnou

Obrázky ľudského utrpenia sú, žiaľ, nezriedka cynicky využívané v politickom zápase i v medzištátnych vzťahoch.

frázou sa skrýva operácia bieloruskej KGB pod názvom „Stavidlo“. Bielorusko v rámci nej zorganizovalo v arabskom svete prevoz „turistov“ do Minska. Títo akože turisti s legálnymi vízami boli do krajiny zlákani vidinou následnej prepravy do Európy, resp. do Nemecka. Do cesty sa im však nečakane postavila poľská hranica (o ktorej mnohí ani netušili, keďže si mysleli, že z Bieloruska prejdú priamo do Nemecka) a odhodlanosť poľských uniformovaných zložiek chrániť túto hranicu. Rafinovanosť operácie bola od začiatku postavená na humanitárnom aspekte tejto hybridnej vojny. Lukašenkovi propagandisti počítali s reakciou infantilizovanej západnej verejnosti, ktorej rozhorčenie nad utrpením biednych ľudí na hranici malo ešte posilniť tlak na Varšavu v čase

jej konfliktu s Bruselom. Reakcia Západu však nevyšla celkom podľa predstáv. Napriek začiatocnému váhaniu sa Európa postavila, aj keď rozpačito, na poľskú stranu. Moskva, obvinená z inšpirovania celej krízy, sa zas postavila na stranu svojho problematického spojenca.

■ DEREVNÁ DURAKOV

V oblúbenej televíznej relácii ruskej televíznej jednotky pod názvom Nedeľný večer s Vladimírom Solovjom v klasicom ruskom verejnoprávnom formáte diskusie všetkých proti jednému sa naplno odrazil oficiálny ruský postoj ku kríze. Pominúc Žirinovského fantazmagórie o potrebe armýrenia kurdskej oslobodzovacej vytvorená na poľských hraniciach zmieňme sa v skratke o niekoľkých ani zďaleka

nemenej podivuhodných tvrdeniach, ktoré v nej ozneli. Politológ Vadim Gigin napríklad uviedol, že Poľsko bolo vždy provokatérom a súčasne krízu podľa neho vyvolal líder PiS-u Jarosław Kaczyński, ktorý si vraj vyvolávaním údajnej hrozby potrebuje zachraňovať rating popularity. Gigin hovoril aj o údajných masových zločinoch proti ľudskosti v Poľsku, ktoré vraj vyháňajú ľudí z krajiny na základe rasových a národných kritérií. Zahanbiť sa nenechal ani redaktor Solovjov. Podľa neho sú na hraniciach utečenci z krajín zničených NATO. Tí chcú v Nemecku údajne liečiť svoje deti. Zodpovednosť je podľa neho na nekooperatívnom Západe, ktorý prijal 1,5 milióna utečencov a teraz nechce prijať pár tisícok z Bieloruska. Kritika sa zosypala na Poľsko. V duchu sovietskych stereotypov poukázal Solovjov na údajný poľský antisemitizmus, narážajúc na míting radikálov zorganizovaný v poľskom meste Kalisz. Vrcholom všetkého bol exaltovaný prejav Jakova Kedmiho – oblúbeného analytika slovenskej alternatívy, ktorý vidí analógie súčasnej situácie v roku 1938. V súčasnom Poľsku sa podľa neho obrodzuje fašizmus. Pripomenul tri delenia Poľska a predpovedal štvrté, definitívne. Ozajstná symfónia iracionálnej polonofóbie v priamom prenose. Človek sa niekedy nestačí čudovať. Konečne nielen táto, ale aj ďalšie relácie, ako napríklad populárna šesťdesiatminútovka Olgy Ska-bejevovej a jej manželza odrážajú silu informačno-propagandistickej mašinérie súčasného Ruska. Táto symfónia však svojou kakofóniou – skutočným kokteilom demagógie, pripomína groteskný ruský seriál o dedine bláznov, kde je možné aj nemožné a naopak.

■ V ZÁUJME PRAVDY

Vráťme sa však k veci. Napriek slovenským sympatiám k Rusku treba v záujme pravdy zdôrazniť nasledovné. Ľudí na hraniciach nevyháňajú z Poľska. Po celý čas stoja legálne na bieloruskom území, kam sa dostali ako turisti zaplatiac značné sumy za prevoz a pobyt v Bielorusku. K hra-

niciam ich dopravujú pod dozorom a za asistencie bieloruských bezpečnostných zložiek, ktoré koordinujú ich pohyb v pohraničnom pásme a útoky na poľské provizórne oplotenie s cieľom preraziť na poľské územie. Nie sú to utečenci pred vojnou, ale ekonomickí migranti inštrumentalizovaní Lukašenkou s cieľom destabilizovať Poľsko i EÚ. Poľsko pritom predstavuje jeden z hlavných terčov hybridnej vojny. Bieloruská i ruská mediálna scéna sa v súvislosti s Poľskom často uchýľuje k podpásovým ťahom v podobe obvinení z antisemitizmu. Ako sme spomenuli, neodpustila si ho ani najväčšia hviezda ruskej bojovnej žurnalistiky Vladimir Solovjov. Tu je vhodné pozastaviť sa pri vysvetlení okolností spomínaného kalizského mítingu. Jeho organizátorom bol hlúčk „slavjanofilov“ pod vedením Wojciecha Olszańského „Jablonského“ a Marcina Osadowského. Títo obhajcovia komunizmu hlásaním vypätého antisemitizmu inštrumentalizujú na svoje ciele najspodnejšie dno poľskej radikálnej scény. V Poľsku sú však vnímaní ako proruskí provokatéri. Ich performance, ktorej obrázky obleteli ruské médiá, prišla v pravý čas – akoby na objednávku.

■ CIELE A NÁSLEDKY

Primárnym cieľom operácie KGB môže byť vydieraním a lá Erdogan dosiahnuť finančnú kompenzáciu za „ochranu“ pred migrantmi či aspoň zrušenie sankcií proti režimu. Minimálne jeden cieľ sa podľa predstaviteľa poľskej vládnej strany PiS Mareka Suského už Lukašenkovi podarilo dosiahnuť. Rokovaním s Angelou Merkelovou dosiahol faktické uznanie Západu po sfaľovaných voľbách. Podľa publicistu Bel-satu Zmicera Mickiewicza môže Lukašenko celou krízou sledovať aj zámer na vyhlásenie výnimočného stavu, ktorý by mu umožnil upevniť svoju spochybnenú moc. Zároveň by to mohol byť ďalší pokus o vyklútnutie zo slučky čoraz tesnejšej zväzovej integrácie, priťahovanej Putinom.

Slovensko-chorvátske vzťahy sú príkladom slovanského súzvuku

Pevné korene vzájomného porozumenia

Martin JARINKOVIČ – Foto: archív

V našom slovanskom seriáli sme sa dosiaľ venovali najmä problematickým vzťahom medzi jednotlivými slovanskými národmi. Lenže vzťahy medzi Slovanmi, napriek niektorým problémom, majú aj svoje pozitívne príklady. Jedným z nich sú vzťahy medzi Slovákmi a Chorvátmi. Predstavujú takmer ukázkový príklad vzájomného pochopenia a sympatie pretrvávajúcej veky.

Napriek konštatovanej bezproblémovosti a tradícii vzájomných pozitívnych kontaktov prekvapuje, že slovensko-chorvátske vzťahy nepatria k najfrekvencovanejším témam v rámci záujmu historikov z oboch strán. Aj keď všeobecne dosiaľ platí, že väčší prehľad a záujem prejavujú o druhú stranu slovenskí historici. Vidíme to najmä vo väčšom počte publikovaných prác venovaných tejto problematike. Spomeňme aspoň monografiu profesora Matúša Kučeru Slováci a Chorváti či publikácie jeho manželky Kvetoslavy Kučerovej venované Slovákom v Chorvátsku a Chorvátom na Slovensku, alebo práce literárneho historika Jána Jankoviča, ako aj ďalšie čiastkové spracovania slovensko-chorvátskych vzťahov prvej polovice 20. storočia. Prejavom oživenia obojstranného záujmu je aj dvojväzková monografia venovaná slovensko-chorvátskym vzťahom v anglickom jazyku, predstavujúca výstup z dvoch medzinárodných konferencií (Croatia and Slovakia Historical Parallels and Connections).

■ OBOJSTRANNÁ BLÍZKOSŤ

Základným predpokladom slovensko-chorvátskeho porozumenia je jazyková a kultúrno-duchovná blízkosť,

Báňa Josipa JELAČIČA si ctia nielen Chorváti, ale aj Slováci ako súčasť panteónu spoločných hrdinov. Dejiny Slovákov a Chorvátov majú viaceré spoločné činitele.

ktorá zblízuje napriek skutočnosti, že Chorváti a Slováci priamo spolu nehraničia. K rozvíjaniu vzájomných kontaktov dopomohol aj historický vývoj, vďaka ktorému obom národom striedavo vládli rovnaké panovnícke dynastie, nielen Arpádovci, či Anjouovci, ale aj Luxemburgovci, Jagelovci a Habsburgovci. Oba národy tak prakticky od roku 1102 až do roku 1918 obývali jeden štátny celok. Genézu začiatkov vzájomných vzťahov podal v svojej už spomínanej práci profesor Kučera,

podávajúci prierez dejinami raných kontaktov od čias vzniku prvých štátností. Sleduje ich aj v neskoršom stredovekom období v kontaktoch jednotlivých predstaviteľov šľachtických rodov pôvodom z Chorvátska či zo Slovenska. Neskôr po založení Trnavskej univerzity 12. mája 1635 tieto vzťahy nabrali aj formu kontaktov v oblasti vzdelanosti a kultúry. V Trnave totiž našli svoju alma mater aj študenti z Chorvátska,

LETOPISY

ktorí podľa Kučeru tvorili osem až desať percent celkového študentstva tejto univerzity. K ďalšiemu priamemu impulzu vzájomných kontaktov „dopomohli“ Turci, keď následkom ich neustáleho postupu došlo k exodu chorvátskeho obyvateľstva z oblasti ohrozenej Slavónie na sever. V priebehu 16. – 17. storočia sa tak najmä v oblasti juhozápadného Slovenska objavili chorvátski kolonisti. Podľa K. Kučerovej sa usadili celkovo v štyridsiatich piatich dedinách, pričom väčšinu tvorili v trinástich osadách. Toto obyvateľstvo sa vďaka jazykovej a kultúrnej blízkosti pomerne rýchlo asimilovalo. Živá pamäť a stopa po nich však na Slovensku pretrvala. Chorvátska

menšina je jednou z oficiálne uznaných na Slovensku. Neskôr po vytlačení Turkov na juh sa zas slovenskí roľníci v 18. a 19. storočí podujali osídľovať prázdnu „Dolnú zem“. Časť z nich sa usadila v chorvátskych oblastiach. V Chorvátsku dnes existuje približne päťtisícová slovenská komunita.

■ NÁRODNÉ OBRODENIE

Mocný impulz vzájomných vzťahov predstavuje obdobie zrodu moderných národov. Objem kontaktov v tomto období prešiel od intenzívnej spolupráce v kultúrnej oblasti (najmä v oblasti literatúry) až po prvé nadviazanie politickej spolupráce v rokoch 1848/1849. Generácia štúrovcov udržiavala čulú korešpondenciu, ale aj osobné kontakty s predstaviteľmi chorvátskeho ilyriizmu. Slováci v tomto období videli svoju nádej v chorvátskom báňovi Josipovi Jelačićovi, ktorý so svojím vojskom prekročil rieku Drávu a tiahol na Budapešť, čím prvýkrát došlo i k spojenectvu vo vojenskej oblasti, keďže následne vypuklo aj Slovenské povstanie. Jelačić slovenskú vec vnímal ako svoju a pomáhal slovenskému národnému hnutiu, kde mohol. Po potlačení revolúcie nastal načas útlm kontaktov. Ich kontinuitu udržiavali v druhej polovici 19. storočia osobnosti duchovného života, či už to bol biskup, neskôr kardinál pôvodom z Trnavy Juraj Haulík, ktorý pôsobil v Záhrebe. Spoluzakladateľom Slovenského učeného tovarišstva bol Chorvát z Malženice Alexander Alagović, ktorý to dotiahol tiež na záhrebskeho biskupa. V chorvátskom prostredí pôsobil aj jazykovedec Bohuslav Sulek a časť života tam strávil aj prvý predseda Matice slovenskej Štefan Moyses. Medzi

Chorvátmi bol významným činiteľom vzájomného zblíženia biskup Josip Strossmayer.

■ ZÁPAS O ŠTÁTNOŠŤ

Kvalitatívny medzník vo vývoji vzájomných vzťahov priniesol koniec prvej svetovej vojny, spre-vádzaný rozpadom monarchie. V nových štátoch spojených spolenectvom Malej dohody si Slováci a Chorváti hľadali svoje miesto, pričom ich zblížovala idea autonómistického hnutia. Tieto snahy však svoju reálnu náplň dosiahli až po rozbití ČSR a Juhoslávie. Prvá Slovenská republika a Nezávislý štát Chorvátsko nadviazali na rok 1941 s veľkým entuziazmom diplomatické styky. Išlo o historicky prvé nadviazanie vzťahov na najvyššej úrovni. O to väčšie však bolo sklamanie, keďže tieto vzťahy pre problémy na chorvátskej strane, zmietanej v chaose, nebolo možné realizovať v plnej miere. Medzi oboma štátmi bol značný rozdiel v charaktere režimu a najmä v miere jeho brutality proti oponentom. Kritiku proti ustašovskému režimu odrážajú aj správy vtedajšieho slovenského vyslanca v Záhrebe Dr. Jozef Ciekera. Po krátkom období povojnového výdychu sa po roztržke Tito – Stalin vzťahy medzi Československom a Juhosláviou opäť zamrazili a odmrazovať sa ich darilo postupne aj vďaka čoraz väčšiemu prílivu slovenských turistov na Jadran. V ére rozpadu oboch federácií sa opäť prejavila vzájomná sympatia, vyvierajúca z podobnej situácie oboch národov. Slováci sympatizovali s chorvátskym bojom za osamostatnenie. Od nadviazania diplomatických vzťahov dvoch demokratických republík prešlo bez problémov už takmer tridsať rokov.

Protiludská trestná smernica na evidenciu nepriateľov socialistickej totality Alexander Dubček a občania z Čiernej listiny

Maroš SMOLEC – Faksimile: Trestná smernica ÚV KSČ

Stará hymnická pieseň Karola Kuzmányho a hymna Matice slovenskej pripomína i ponovembrový osud dubčekovcov. V roku 1968 zápalisto presadzovali pravdu. Horeli za ňu. Pripomeňme si jej najznámejšiu verš: Kto nad krivdou biednych slzu vyroní... Možno by sme ho mohli upraviť: Kto nad krivdou dubčekovcov slzu vyroní? V tomto roku si pripomínáme sto rokov od narodenia významného slovenského politika Alexandra Dubčeka. Štát na tohto významného Slováka akosi pozabudol. Ustanovizeň nie. Štvrtého augusta mu v Aleji dejateľov odhalila modernú bustu a následne zorganizovala vedecké kolokvium. Príspevok, ktorý uverejňujeme, predniesol na tomto kolokviu šéfredaktor Slovenských národných novín Maroš SMOLEC.

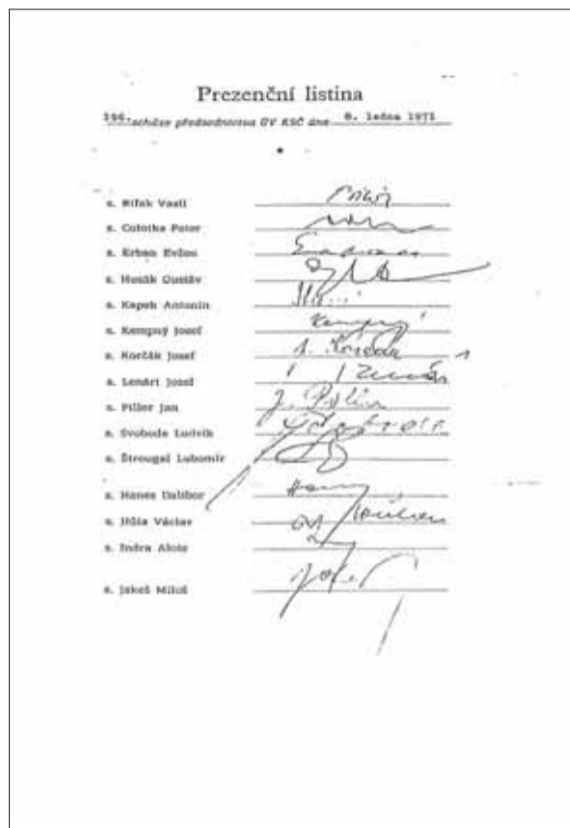
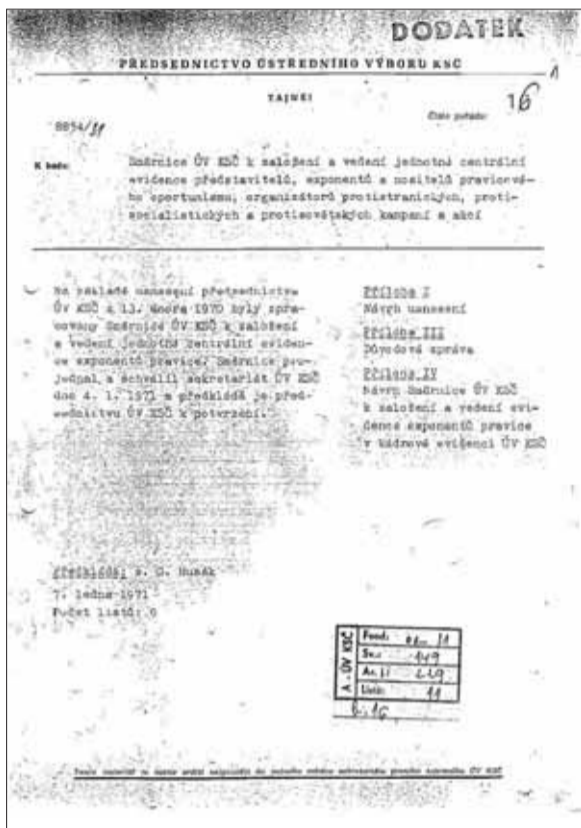
Rok 1968 sa nezmazateľne zapísal nielen do histórie Československa, ale i sveta. Dubčekovci odmietli dogmatické neludzské metódy vládnutia a rozhodli sa budovať socializmus s ľudskou tvárou. Osem mesiacov sa otváral priestor slobode, demokracii, ľudskosti. Dubček začal s experimentom, ktorý vyvolával obdiv politikov celého sveta. Správal sa demokraticky, slušne aj k starým straníckym štruktúram na čele s Biľakom, Jakešom, Indrom, Šalgovičom. Tieto staré stranícke štruktúry, zhrzené z perspektívy, že nebudú ďalej vládnuť, vypisovali do Moskvy úpenlivé prosby, aby Leonid Brežnev prišiel ochrániť socializmus pred plazivou kontrarevolúciou. V Moskve, v Berlíne, vo Varšave, v Budapešti a v Sofii sedeli politici, ktorí odmietali experimenty socializmu, naďalej chceli vládnuť možno už nie stalinskou, ale stále utlačujúcou a trestajúcou proletárskou rukou. Zhromaždili pol milióna vojakov, 6 300 tankov, 2 000 diel a 800 lietadiel a poslali ich do Československa urobiť poriadok, rozprášiť dubčekovcov, zastaviť reformy. Okupanti z bratských krajín zvalcovali Československo.

Okupanti čakali na odpor a výstrely, aby krvavým kúpeľom očistili socialisticke Československo od kontrarevolucionárov. Československí vojaci stískali zbrane, mierili na ohnivého draka, ale zároveň rešpektovali želanie Dubčeka vojensky nezasahovať proti agresorom. Uvedomovali si, že by ich čakal masaker. Veliteľ okupantov generál A. M. Majorov po dvadsiatich rokoch priznal, že prichádzal do Československa i s tým, že sa začne tretia svetová vojna. Hoci nepadol proti cudzím vojakom jediný výstrel, okupanti zastrelili dvadsať slovenských občanov. Študentku Košanovú, učňa Legnera, námorníka Dunajplavby a ďalších náhodne idúcich alebo sa prizerajúcich civilov. Západné krajiny spolu s USA mlčali. Americký prezident odišiel na svoj ranč. Osud Československa mu bol ukradnutý. Akt agresie zo strany ZSSR akceptoval. Jalta rozdelila Európu na sféru vplyvu USA a ZSSR.

■ NORMALIZÁCIA

Staré stranícke štruktúry sa znovu zaktivizovali a začali spoločnosť normalizovať. Obnovovali totalitu. Dubčekovcov označili za zradcov a nepriateľov socializmu. Čakala ich potupa, strach, devastácia ľudských hodnôt.

Stotisíc Čechov a päťdesiat tisíc Slovákov emigrovalo do zahraničia. Utekali z domova, od rodičov, hrobov najbližších, priateľov, priateľiek. Uchýlili sa do cudziny, lebo nevideli svoju budúcnosť v ružových farbách. V cudzích krajinách prežili traumy, ale to nebolo nič proti tomu, čo prežili tí, čo tu ostali. Stotisíc dubčekovcov povyhádzovali z práce a zahňali na podradné pracoviská. Diskriminácia postihla aj ich manželky. Deti nepriateľov socializmu nesmeli prijívať na stredné a vysoké školy. Mohli sa prihlásiť iba do učňovských škôl a odborných učilišť. Tisícdeväťdesiat popredných reformátorov na Slovensku označili za najnebezpečnejších nepriateľov socializmu. ÚV KSS prikázal napísať ich mená, vytvoril zoznam nepria-

Pre ilustráciu zverejňujeme časť kópie originálu spomínanej trestnej smernice zo 7. a 8. januára 1971.

teľov socializmu – Čiernu listinu. Režim na nich nasadil agentov ŠtB a sledoval ich činnosť. Nedovoľali im cestovať do zahraničia, ich mesačný plat nesmel prekročiť 2 200 Kčs.

Mnohí žili v tieni šibeníc. Napriek tvrdej propagande myšlienky spred augusta 1968 medzi ľuďmi žili. Dubčekovci ich navzdory represii ďalej rozširovali, a tak spochybňovali, rozkladali stranícke a mocenské štruktúry štátu. Väčšinu zakladajúcich členov Charty 77 tvorili reformní komunisti, hovorili si obrodári. Našťastie aj Gorbačov si spomenul na československé reformy roka 1968 a v krajine, kde sa uskutočnila najväčšia socialistická revolúcia, sa začala glasnosť a perestrojka.

Prišiel november 1989 a scéna s „mŕtvym študentom“. Doteraz sa nevie, iba sa tuší, kto to zorganizoval. Študenti a nespokojní občania štrngotom kľúčikov zrušili vedúcu úlohu KSČ a odstavili komunistov od moci. Nik nevydal rozkaz, aby vojaci, bezpečnosť a ŠtB so zbraňou v ruke bránili socializmus. Že KSČ pokojne odovzdávala moc, sa pričínili i obrodári. Pokojný prevrat ocenil i svet. Niektorí disidenti situáciu, v ktorej dominoval revolučný chaos, šikovne využili a študentom revolúciu ukradli.

Chopili sa moci. Dubčekovci dúfali, že Smernica ÚV KSČ o ich diskriminácii po novembri '89 prestane platiť a dočkajú sa zadostučinenia za ujmy, bezprávie, urážky a škody spôsobené komunistickými normalizátormi. Zjednotili sa v organizácii Občania z Čiernej listiny. Boli v nej buď priami občania z Čiernej listiny, alebo ich potomkovia. Dvaťkrát sa podarilo tejto organizácii predložiť na rokovanie NR SR zákon o ich odškodnení, nikdy však nezískal potrebnú podporu poslancov. Demokratický štát osudy týchto postihnutých odporcov komunizmu nezaujíma. Paradoxom je, že uvedená Smernica ÚV KSČ

o diskriminácii nepriateľov socializmu totiž stále platí.

■ TRESTNÁ SMERNICA

Predsedníctvo ÚV KSČ 8. 1. 1971 schválilo prísne tajnú smernicu označenú pod číslom P 8854 „na založenie a vedenie jednotnej centrálnej evidencie predstaviteľov, exponentov a nositeľov pravicového oportunizmu, protistraníckych a protisovietskych kampaní a akcií“ a uložilo tajomníkom ÚV KSČ, predsedovi byra ÚV KSČ, tajomníkom ÚV KSS, predsedom Ústrednej kontrolnej a revíznej komisie KSČ a KSS a byra ÚKRR, vedúcim oddelení ÚV KSČ, vedúcim tajomníkom krajských, mestských výborov KSČ a KSS zabezpečiť splnenie úloh vyplývajúcich zo smernice. Súčasne zaviazalo tajomníkov ÚV KSČ, aby informovali o prijatej smernici zodpovedných pracovníkov štátnych a hospodárskych orgánov a spoločenských organizácií.

Z uvedeného jasne vyplýva, že do centrálneho evidovania a neskoršieho prenasledovania bol zapojený celý stranícky, štátny a hospodársky aparát. Takže niektoré výroky súčasných politikov, že evidovaní občania boli a sú stále komunistami, neobstoja.

V zozname, ktorý sa neskôr všeobecne nazýval Čierna listina alebo kartotéka, sa v roku 1974 po menšej úprave z celkového počtu pôvodne navrhnutých 10 054 definitívne ocitlo 6 335 občanov ČSSR. Zo Slovenska bolo 1 500 mien. Boli to zväčša vylúčení členovia strany, oficiálne označení, že sú nepriatelia komunistického režimu. Na zozname sa nachádzajú i nestraníci, dokonca i kňazi, ktorí podporovali Dubčekovo vedenie.

Na listine sa ocitli, pretože už pred rokom 1968 kritizovali skostnatenosť režimu a aktívne sa zapájali do reformného procesu. Rovnako odsudzovali vojenskú okupáciu. O to, že sa zaevidovaní občania

považovali za nepriateľov socializmu, potvrdzuje ďalšia smernica Norbert vypracovaná v dielňach Federálneho ministerstva vnútra a v roku 1976 takisto schválená najvyššími straníckymi orgánmi. V prípade ohrozenia bezpečnosti mali byť osoby z Čiernej listiny násilne izolované v špeciálne pripravených zariadeniach vrátane väzníc. Dubčekovci boli považovaní za nebezpečnú piatu kolónu, ktorú treba mať pod neustálym dohľadom.

Následkom tohto neostalinského vyčišťovania boli uvedení občania násilne izolovaní na periférii politického a spoločenského života so všetkými následkami vrátane straty profesionálneho zamestnania a šikanovania v občianskom živote. Dnes táto diskriminácia pretrváva v podobe nespravodlivo priznaných nízkych starobných dôchodkov.

Trestná smernica ÚV KSČ v prvom bode hovorí: Evidencia predstaviteľov pravice sa zakladá ako organizačný predpoklad cieľavedomého politického zápasu strany s pravicom... Cieľom je získavanie a sústavné udržiavanie prehľadu, kde sa predstavitelia pravice sústreďujú, vytvorenie podmienok na izolovanie ich pôsobenia na masy pracujúcich a mládež a zabrániť im vrátiť sa na exponované miesta v štátnych a hospodárskych orgánoch, v inštitúciách a zariadeniach politického a ideologického pôsobenia na vedomie občanov, v spoločenských, kultúrnych a školských orgánoch a organizáciách, v oblasti medzinárodných vzťahov.

V bode 3/ sa hovorí, že sa evidujú:

a) predstavitelia a exponenti pravicového oportunizmu a revizionizmu, ktorí svojimi politickými a ideovými postojmi a praktickou činnosťou zapríčinili hrubé narušenie ideovej a organizačnej jednoty strany, a tým v podstate znemožnili strane uplatňovať vedúcu úlohu v spoločnosti,

b) organizátori protistraníckych, protisocialistických a protisoviet-

ských kampaní a nátlakových akcií, ktorí svojou činnosťou hrubo narušili zásady výstavby socializmu v našej krajine, internacionálne vzťahy a záujmy socialistického tábora, spôsobili vážne škody v oblasti politiky, hospodárstva a medzinárodných vzťahov (došlo k vyvrcholeniu krízovej situácie v nadstavbe, v národnom hospodárstve, v mocenských orgánoch štátu, k narušeniu pracovnej disciplíny, poriadku a pod.),

c) nositelia pravicového oportunizmu a revizionizmu, ktorí v oblasti ideového pôsobenia sústavné presadzovali zábery a ciele pravice.

Ďalej sa v smernici hovorí, že netreba odhaľovať a evidovať predstaviteľov a exponentov pravice „nielen v radoch bývalých členov KSČ na rôznych úrovniach, ale aj v štátnom aparáte, nestraníckej tlači, v rozhlase a televízii, vo filme a v kultúrnych a vedeckých inštitúciách, v tvorivých zväzoch, výskumných ústavoch, medzi poslancami Snemovne národov a Snemovne ľudu, v Českej národnej rade, Slovenskej národnej rade, v národných výboroch, medzi členmi vlád, medzi pracovníkmi štátnych orgánov, diplomatických služieb, zahraničného obchodu, medzinárodných organizácií, medzi bývalými pracovníkmi bezpečnosti, justície, v radoch dôstojníkov armády, medzi pracovníkmi orgánov Národného frontu a spomedzi predstaviteľov organizácií a rôznych združení, sfomovaných mimo platformy Národného frontu v období rokov 1968. Do evidencie treba zahrnúť aj exponentov pravice z radov bezpartajných, členov iných politických strán a organizácií vytvorených po januári 1968“.

Bod 4/ hovorí o spôsobe výberu predstaviteľov pravice. Na základe smernice sa vytvorili zvláštne komisie pri okresných a krajských výboroch KSČ a KSS pod vedením vedúcich tajomníkov. Odsek b/ stanovuje „aby všetci exponenti pravice boli uvoľnení z nomenklatúrnych funkcií, aby bol neustály prehľad o pohybe evidovaných, aby nemohli prejsť na iné funkcie, ale ani na pracovisko bez nového komplexného posúdenia ich činnosti v predsedníctve KV KSČ. O pracovnom zaradení exponentov pravice rozhoduje zásadne sekretariát ÚV KSČ“. V dôvodovej správe a prílohách k Trestnej smernici sú obsiahnuté návrhy, ako ďalej evidovaných sledovať a nepripustiť k žiadnej možnosti na ovplyvňovanie verejnej mienky.

■ NEPRIATELIA KOMUNIZMU

Totalitný komunistický režim si s dôkladnosťou a administratívnou dokonalosťou gestapa z Tretej ríše vytvoril zoznam nepriateľov socializmu a najbližších dvadsať rokov ich perzekvoval. Predstavitelia slovenskej inteligencie nemohli pôsobiť vo svojich pôvodných zamestnaniach. Boli spoločensky degradovaní a vykonávali robotnícke povolania od kuričov po zásobovačov, v lepšom prípade boli administratívni zamestnanci štátnych podnikov bez možnosti kariérneho postupu. Ich manželky mali problémy vo svojom zamestnaní. Tiež nemohli kariérne rásť a nadriadení ich nútili do vstupu do KSČ, pokiaľ tak nevykonali skôr. Deti občanov z Čiernej listiny nemohli študovať na vysokých školách buď vôbec, alebo v odboroch, ktoré im boli blízke. Režim ľudí zo zoznamu monitoroval a pravidelne predvoloval na „pohovory“, výsluchy ŠtB na známej „Februárke“ v Bratislave. Títo Slováci stratili aj ekonomický benefit pri stanovovaní ich dôchodkov, keďže boli postihnutí a vykonávali nie dobre finančne hodnotené zamestnanie. Na druhej strane funkcionári ŠtB si užívajú dnes vysoké dôchodky. Občania z Čiernej listiny pomaly vymierajú a demokratický štát sa nepostaral o to, aby ich dvadsaťročná krivda bola kompenzovaná ako pri iných skupinách protikomunistických bojovníkov.

Mekyho lavička na Račianskom myte v Bratislave je pútnickým miestom

Odišiel obyčajný chlapec, ale neobyčajný umelec

Text a foto: Ivan KRAJČOVIČ

Správa o smrti Miroslava „Mekyho“ Žbirku zasiahla všetkých fanúšikov tohto skladateľa, textára a speváka s chlapčenským hlasom, charizmou a suchým humorom. Napísal stovky piesní, vyše stoosemdesiat z nich aj otextoval. Už v pätnástich rokoch sa stal zakladajúcim členom skupiny Modus Club, neskôr skrátenej len na Modus. Sympatické je, že už pár hodín po jeho smrti začali ľudia chodiť k socialistickej lavičke na Račku, kde Meky sedával a hral ako tínedžer piesne Beatles.

V hudobnom živote dosiahol vari všetko. Získal Zlatú Bratislavskú lýru za skladbu Úsmev s Modusom, od roka 2006 bol členom hudobnej Siene slávy, nakrútili o ňom celovečerný dokument Meky. Získal množstvo ocenení, viacerých slovenských Zlatých slávikov, bol šestnásťkrát ocenený ako Osobnosť televíznej obrazovky. Je držiteľom ceny Anděl, ktorú mu udelila Česká hudobná akadémia. Za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenska v oblasti populárnej hudby získal v roku 2019 vyznamenanie Pribinov kríž I. triedy. Udelili mu aj cenu Krištáľové krídlo. Na medzinárodnom festivale v rakúskom meste Villach s pesničkou Love Song získal cenu Radia Ö3. Osobne sa stretol aj s britskou kráľovnou Alžbetou či Paulom McCartneym, ktorý mu naživo zahral jednu zo svojich pesničiek.

■ NEMODERNÝ CHALAN

Prvýkrát som osobne stretol Mekyho na 6. ročníku festivalu populárnej hudby ROCK FM FEST '97, ktorý bol v bansko-bystrickom Dome kultúry. Cenu odbornej poroty tam získala prekvapujúco Jana Kirschnerová, ktorej prvý album v jej sedemdesiatich rokoch prepadol a prerazila neskôr až druhým albumom V cudzom meste. Po ukončení bola recepcia za účasti Dana Junasa a Barbory Haščákovéj. Predseda poroty Paľo Habera tam nabehol v trblietavom saku s flitrami, ktorý by asi Karol Polák štíplavo okomentoval. No a v rohu som narazil na Mekyho Žbirku. Nemoderný chalan prišiel na recepciu vo svetle. Keďže som mal aj ja len sveter, akosi sme si padli do nôty. Prijemný rozhovor s jeho suchým humorom bol pekným zavŕšením hudobného dňa. Keďže onedlho mal koncertovať v Trnave, dohodli sme sa na väčšom rozho-

Tisícny fanúšikov a priaznivcov populárnej hudby v minulých dňoch s hlbokým zármutkom prežívali nečakaný odchod jej hviezdneho predstaviteľa Miroslava Mekyho ŽBIRKU, ktorý sa natrvalo zapísal do dejín slovenskej kultúry.

vore. Bolo ich viacero, vždy som po rozhovore odchádzal spokojný a dobre naladený. Šíril okolo seba fluidum pohody aj v čase stresu pred vystúpením.

■ LEGENDÁRNE OKULIARE

Ako správnu legendu aj jeho sprevádzali historky. „Nemáte náhodou nové okuliare?“ spýtal sa ma po roku, čo sme sa stretli znova. Bol na ne zafatený, hoci nie vždy. Na albume Nemoderný chalan z roka 1984 alebo na LP Zlomky poznania z roka 1988 púzuje bez okuliarov, ale onedlho si ich zase nasadil. Tvo-

řili súčasť jeho podoby. Mal vraj niekoľko stovák rámov a nikdy nijaký nevyhodil. Začiatkom tohto roka si dal urobiť operáciu očí, ale okuliare nosiť neprestal, aj keď v nich mal čisté sklá. Najradšej mal „pilotky“, ale istý čas nosil aj „lennonky“, okrúhle okuliare, ktoré patrili neodmysliteľne k imidžu Johna Lennona.

PROFIL

Žbirka si strážil svoje súkromie. Oženil sa dvakrát. Na otázky o manželkách síce novinárom odpovedal, ale ani nedával dôvod, aby sa bližšie vrátili v jeho živote. Prvú manželku Helgu si vzal ako dvadsaťročný, keď otehotnela. Narodila sa im dcéra Denisa, ktorej v roku 1974 zložil skladbu Deni. Keďže všetok čas venoval spevu, nemal na rodinu čas, a tak nasledoval rozvod, keď mala dcéra trinásť rokov.

S druhou manželkou Kateřinou, ktorá je mladšia o pätnásť rokov a v čase zoznámenia chodila na gymnázium, sa spoznali v Prahe na vystúpení v Lucerne. Novinári odhalili, že ich zoznámenie bolo pikantné – Žbirka práve vyšiel zo sprchy, keď tam Kateřina vstúpila. Ručník však vraj mal na sebe... Zobrali sa v roku 1988 a majú spolu dcéru Lindu a syna Davida. Pre manželku zložil hit Catherine.

Klebetilo sa aj o vzťahu s Mariou Gombitovou v čase jej príchodu do kapely Modus. Miro bol však vtedy ženatý. „Možno nás to niekedy

napadlo, ale držali sme to v platonickú rovňu,“ povedala tajnostkárka Marika pre český bulvár.

Žbirka sa pohyboval, pravdaže, svojším spôsobom, aj v iných žánroch. V roku 1990 sa objavil v relácii Rhythmick ako moderátor. Svojím pohotovým prejavom a humorom zbúral všetky dovtedy zaužívané predstavy o uvádzaní akéhokoľvek programu. Projekt mal na starosti hudobník a dramaturg Ľubo Belák, ktorý spolupracoval i na výrobe televíznej hitparády Triangel. Rhythmick si získal divákov aj tým, že ponúkal nielen komerciu, ale tiež alternatívnu scénu a zahraničné piesne, ktoré by sa inak v rádiách vôbec nehrali.

Rád reagoval a komentoval žiadosti divákov o pesničky. Poseďačky, aj poležiačky. Raz mu jedna diváčka napísala, že by chcela počuť istého interpreta. Inak vraj príde za ním brat a zbije ho. Žbirka sa zamyslel a uviedol iného speváka. Potom papier zhúžval a nonšalantne hodil za seba so vzdorovitým úsmevom a vetou: „A odkáž bratovi, že sa ho nebojím!“

Ľubomír Belák na svojom blogu na toto obdobie takto spomína: „Po polstoročí sa v televízii otvorili dvere svetu a svet sa otvoril nám. Vtedy opäť zasiahla ‚vyššia‘ moc a ja som pri prvých dvoch vydaniach relácie musel Mekyho zaskakovať, dokonca v jeho novom kostýme. Stratil hlas, a tak som si sadol do štúdia a ‚odpálil‘ rozhovor s Candy Duffer. Viete si predstaviť moju angličtinu... Našťastie už ďalšie pokračovania prevzal Meky a po niekoľko rokov uvádzal novinky zo svetovej produkcie populárnej hudby. V Holandsku pri výrobe Rhythmicku som si od Mekyho vytrpel typickú britskú iróniu. Tá nie je nepriateľská, len vyzieka obeť donaha. Naučil som sa to nielen znášať, ale aj kontrovať.“

K moderovaniu sa vrátil aj v Prahe. V Českom rozhlase 2 uvádzal reláciu Mám rád a pre televíznu stanicu ČT Art seriál Doupě Mekyho Žbirky. Aj túto skúsenosť bral s nadhľadom a na výčitky, že nepôsobí ako profesionál, iba poznamenal: „Vždy sa dá všetko zostríhať...“

■ PRVÝ SLÁVIK

Anketa popularity českých a slovenských interpretov Zlatý slávik, ktorú organizoval časopis Mladý svět a Smena, mala v kategórii spevákov jedného favorita – Karla Gotta.

Jeho hegemoniu prerušili iba dvaja českí speváci – Waldemar Matuška a Dalibor Janda. Prvým Zlatým slávikom zo Slovenska sa stal Meky Žbirka v roku 1982, len dva roky po vydaní svojho debutového štúdiového albumu Doktor sen. Ten obsahoval duet s Mariou Gombitovou V slepých uličkách, hity Ako obrázok, Mám čierny deň alebo Balada o poľných vtáčkoch. Gott na to vtedy reagoval s nadhľadom: „Nevadí, ja mám doma slávikú celou žbirku.“

■ ABBEY ROAD

Ak Meky niečím svojich fanúšikov štvá, tak azda iba častým zdôrazňovaním svojho anglického pôvodu a presťahovaním sa do Prahy za manželkou Kateřinou, čo mnohí brali ako zradu Slovenska. Nezabudli mu ani názorový rozchod s Lacom Lučeničom, s ktorým zakladal skupinu Limit a Žbirkovi do roka 1994 produkoval jeho albumy. Pred pár rokmi sa mu splnil sen nahráť si album v legendárnom štúdiu Abbey Road, kde nahrávali Beatles. Predtým, v roku 2012, v Abbey Road nahral dve piesne – Love Shines a In The Sun. Ale neodpustil si do svojho pražského programu Doupě pozvať Roba Cassa, ktorý mu v Londýne produkoval Double Album, čo sa nestretlo s dobrou odozvou. A na štyridsiate výročie svojej kariéry si pozval na pódium zase gitaristu Robbieho McIntosha, bubeníka Blaira Cunninghama a basgitaristu Hamisha Stuarda, ktorí tvorili základ kapely Paula McCartneyho, čo zase urazilo časť slovenských hudobníkov, ktorí s ním prežili svoje hudobné roky.

■ PEVNE NA ZEMI

Keď odíde legenda, vždy zostane po nej prázdne miesto. Miroslav „Meky“ Žbirka bol spevák, ktorý dokazoval, že aj stredný prúd sa dá interpretovať bez toho, aby pôsobil ako gýč. Takmer každá jeho pieseň sa stala po vydaní hitom a nepochybujem, že jeho piesne sa budú v rádiách hrať ďalšie dekády. Meky sa dokázal prispôbovať trendom najmä po zvukovej stránke a mal cit aj pre texty či už od Peteraja, Štrasera, alebo Urbana.

Výstižne zhodnotil jeho život textár Kamil Peteraj: „Sláva ho nikam neunesla, vždy zostal pevne na zemi.“

Bude všetkým milovníkom dobrej hudby chýbať.

Meno Jána PAPÁNKA je spojené so vznikom Organizácie Spojených národov

Zostavoval text charty svetovej organizácie

Jozef SLIACKY – Foto: internet

Mnoho skvelých Slovákov, skutočných osobností, nemalo šancu využiť svoj talent, vzdelanie, schopnosti i odhodlanie urobiť niečo pre národ, z ktorého vyrástli. Dokázali sa však presadiť v cudzom svete. Príkladom je právnik a diplomat Ján PAPÁNEK, ktorý sa narodil v rodine garbiara v Brezovej pod Bradlom 24. októbra 1896. Jeho meno je spojené s konštituovaním Organizácie Spojených národov.

V čase jeho dospievania, teda v čase tvrdej maďarizácie, ak chcel v živote uspieť, musel sa zdokonaľiť v maďarskej i nemeckej reči. Z nedostatku prostriedkov prijal službu u sedliaka neďaleko Viedne, kde sa staral o dobytok, s ktorým i spával. Vtedajší evanjelický farár v Brezovej odporučil nadanému chlapcovi, aby išiel študovať do Čiech, konkrétne na gymnázium do Jevička. Neskôr pokračoval bližšie k domovu – v Strážnici.

Dospel na začiatku prvej veľkej vojny 20. storočia. Školskú triedu musel vymeniť za kasárne. Poslali ho na taliansky front, kde sa dostal do zajatia a do tvoriacich sa česko-slovenských légii. Jeho schopnosti si všimol krajan Milan Rastislav Štefánik a pozval ho do Ríma, aby sa venoval propagačnej, redaktorskej práci. Pod článkami sa podpisoval pseudonymom Janko

Slovák Brezovský. Po vojne zmaturoval a absolvoval štúdium práva a diplomacie na parížskej Sorbonne.

Chcel pracovať v diplomatických službách, preto si ešte pred koncom štúdií podal žiadosť na ministerstvo zahraničných vecí. Uspel na druhý pokus. Koncom roka 1922 zakotvil v diplomacii. Po dvoji-

ČRTA

ročnom pobyte na veľvyslanectve v Budapešti, kde sa mu hodila znalosť maďarčiny, ho v októbri 1926 poslali na česko-slovenskú ambasádu vo Washingtone. Po návrate v roku 1931 sa stal parlamentným spravodajcom ministerstva zahraničných vecí.

Rozbitie prvej Československej republiky ho zastihlo ako konzula v Pittsburghu. Exilový prezident Beneš ho poveril zastupovaním

Slovenský diplomat Ján PAPÁNEK patril k osobnostiam, ktoré formulovali ustanovujúce dokumenty OSN.

v USA. Z tohto postu sa zúčastnil ako tajomník česko-slovenskej delegácie na konci druhej svetovej vojny na konferencii v San Franciscu, kde sa formovala nová svetová organizácia – OSN. Ján Papánek patril medzi štrnásťčlenný kolektív, ktorý formuloval text Charty OSN. Po vojne sa s ním rávalo ako s

česko-slovenským veľvyslancom v Paríži, ale Ján Papánek dal prednosť prednáškovému turné po amerických univerzitách. V júli 1946 prijal miesto prednostu Úradu česko-slovenského delegáta pri OSN v New Yorku. Po februárových udalostiach v roku 1948 okamžite oslovil generálneho tajomníka Trygveho Halvdana Liea s nôtou. Lie váhal, ale Papánek už stihol jej text široko mediálne rozšíriť. Napokon ju na pôde Bezpečnostnej rady prečítal čilský delegát so súhlasom svojho prezidenta. Samozrejme, Sovietsky zväz pri jej hodnotení využil právo veta. Táto Papánkova aktivita sa nemohla páčiť vodcom nového komunistického režimu, ktorý sa ho snažil odvolať z významného postu, ale vydržal na ňom až do konca funkčného obdobia, teda do decembra 1950. Do vlasti sa

už vrátiť nemohol. Patril k spoluzakladateľom Amerického fondu na pomoc česko-slovenským utečencom, ktorí opúšťali po februári '48 Česko-Slovensko. Vďaka jeho podpore malo uľahčený vstup do nového domova okolo stopäťdesiat tisíc ľudí. Zároveň sa podieľal na založení Rady slobodného Československa – vrcholného orgánu česko-slovenského exilu. Jeho život v USA sa spája s pôsobením vo viacerých medzinárodných, najmä humanitárnych organizáciách. Prednášal na univerzitách, publikoval, písal a vydával knihy.

Privítal udalosť v novembri '89, ale vzhľadom na svoj vek už nemohol zasiahnuť do nového diania. V roku 1991 ocenil Papánkovu celoživotnú aktivitu česko-slovenský prezident Václav Havel Radom T. G. Masaryka I. triedy. O šesť rokov neskôr slovenský prezident Michal Kováč udelil Jánovi Papánkovi Rad Bieleho kríža II. triedy, pravda, už in memoriam, keďže tento významný právnik a diplomat zomrel posledný novembrový deň roku 1991 vo veku deväťdesiatpäť rokov.

V roku 1996 pri stom výročí narodenia vyšla kniha Ján Papánek, politik, diplomat, humanista, ktorým autorom je Slavomír Michálek, a v rodnej Brezovej pod Bradlom mu odhalili pamätník. Jeho meno nesie gymnázium na Vazovej ulici v Bratislave.

Alexander Dubček zostáva trvalým symbolom slušnosti aj morálky v politike

Storočnica veľkej osobnosti, ktorá nepretržite dáva

Text a foto: Dušan D. KERNÝ

Hlavným mestom storočnice Alexandra Dubčeka by sme mohli nazvať jeho rodný Uhrovec. V októbri sa tu konal vzdelávací seminár a na novembrový dátum storočnice naplánovali slávnostné zhromaždenie pri rodnom dome Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka. Dovedna zrátané sa na oboch podujatiach spolupodieľalo takmer tridsať inštitúcií a samospráv. Medzi nimi pri oboch dátumoch, samozrejme, Matica slovenská.

Historik a priateľ politika nám k téme Alexander Dubček, politik, Európan demokrat a humanista povedal, že je to dodnes stále osobnosť podnetná, ktorá nám dáva. V roku 1968 bol symbolom nádeje na lepšiu budúcnosť. Reprezentoval slušnosť, étos, spolunáležitosť a solidaritu medzi ľuďmi navzájom. A ak sa dnes aj kriticky hľadí na Dubčekovo heslo o socializme s ľudskou tvárou, tak je teraz viac ako zrejme, že i súčasný kapitalizmus by mal mať ak nie ľudskú, tak aspoň ľudskejšiu tvár. Dubček zostáva symbolom slušnosti, morálky v politike aj ako predstaviteľ národného vlastenectva, ktoré, ako to vidíme a cítime i pri jeho storočnici, je stále nielen potrebné, ale je stále pôsobivé ako zdroj národného, občianskeho sebedovadia pre nové generácie.

LITERÁRNE PODNETY

Osobitný význam storočnici dala celoslovenská literárna súťaž mládeže, do ktorej sa zišli tri desiatky esejí. Dávajú veľmi dobrý prehľad o úrovni názorov mladej generácie a jej schopnosti sa vyjadriť rôznymi žánrami o Alexandrovi Dubčekovi tak, aby predstavili vlastný pohľad

Hybným motorom dubčekovských podujatí k storočnici politika s „ľudskou tvárou“ v Uhrovci je starostka obce Zuzana MÁČEKOVÁ (vpravo), ktorej sa podarilo na jeho počesť pripraviť aj celoštátnu literárnu súťaž s účasťou mnohých významných hostí a účinkujúcich.

na túto osobnosť našich najnovších dejín. Predsedom poroty bol prof. Ivan Lалуha a jednou z členiek doc. RNDr. Viera Uherčíková, ktorá po minulé roky bola organizátorskou dušou tejto súťaže mládeže. Žezlo pri storočnici prevzala na svoje plecia starostka Uhrovca Ing. Zuzana Máčeková, neodmysliteľný hlavný motor tohtoročných podujatí. Do

Uhrovca sa na jej pozvanie zišli výrazné osobnosti hneď niekoľkých vedeckých ústavov, rodinní príslušníci a priatelia A. Dubčeka.

PRI RODNOM DOME

Národná banka dala do obehu zberateľskú striebornú mincu i pamätnú euromincu a Slovenská pošta zasa poštovú známku.

Pre dnešné generácie je samozrejmosťou sledovať podujatie pri rodnom dome Ľ. Štúra a A. Dubčeka, ale do roka 1968 a potom zasa do roka 1989 boli celé generácie držané v nevedomosti o tom, aké významné miesto v slovenských dejinách a dejinách dvoch slovenských rodín zohráva dodnes tento uhrovecký dom. Slávností či stretnutí alebo návštev na tomto mieste možno nikdy nebude dosť. Azda môžeme s poďakovaním pani starostke a jej tímu povedať slová uznania za to, že všemožne prispievajú k tradícii jedného z pútnických slovenských miest pre všetkých, ktorí horia za pravdu.

Pravda, mladá generácia nehľadí na osobnosť Dubčeka s pátosom starších. Naopak, literárna súťaž priniesla aj svieže dielko, priam námet na modernú rozprávku – je to rozprávanie o tom, ako sa v trhlne času a priestoru, ako vo filmoch sci-fi, stretnú rodáci z jedného domu – Štúr a Dubček, a okrem iného sa spoločne čudujú nad tým, čo je to ten covid. V tejto dobe presily informácií strhne text študentky, rodáčky z Uhrovca, ktorá sa priznáva, že dnes sa o Dubčekovi núvčatá často dozvedajú od sta-

rých rodičov či dokonca prarodičov. A ani mladá autorka netají, že sama vlastne doteraz poriadne nevedela, kto Dubček v skutočnosti bol. Vedela najmä iba to, že sa narodil v tej istej obci ako ona. Iný autor zasa hovorí, ako dal prednosť školskej téme o americkej občianskej vojne a nechal sa strhnúť prípravou eseje o Dubčekovi, lebo zistil, ako málo o ňom vedel. Iní rozoberali ošial chvíle, keď znelo Dubček na Hrad, iní príbeh dubčekovských rožkov či Dubčekovu múdrosť: Nezhynie národ, ktorý sa riadi tak svojím rozummom, ako aj svojím svedomím.

HERECKÁ ENERGIA

Čím vyššie ročníky, tým viac faktografie, analýz, úvah, esejí, rozborov reformného úsilia so záverom, že Dubček bol svetlom nádeje pre národ a jeho slobodnejší a kvalitnejší život. S otázkou, čo by človek s jeho duchom a víziou mohol znamenať dnes? To azda hovorí za všetko a len podtrhuje význam súťaže. A významom podujatí, ktorých hnačím motorom tak v Uhrovci, ako aj v Bratislave je doc. Mgr. art. Juraj Sarvaš, ktorému pri životnom jubileu dvadsať minút tleskala celá sála Zichyho paláca v stojí, aby mu poďakovala za prednes veľkého úryvku Hviezdoslavovej Hájkovej ženy. Deväťdesiatnik Sarvaš ich strhol prednesom i skvelou pamäťou. To o niekoľko dní v inej veľkej bratislavskej sále zažil, keď mu publikum ďakovalo za literárno-hudobnú kompozíciu Nevyschne čistý prameň. Tú pripravil k nedozitým stým narodeninám Alexandra Dubčeka pre Uhrovec...

Spisovateľ, dramatik a recesista Peter VALO opäť satirou zabíja štát

Pôsobivo aj po troch desaťročiach

KNIHA TÝŽDŇA

Spisovateľ a glosátor slovenského príbehu a príbehu Slovákov v dejinách Peter VALO vydal tento rok dve knihy. Prvou bolo už tretie pokračovanie Čierneho humoru v bielom plášti z lekárskeho prostredia. Vzdal ňou hold tým, ktorí v celoživotnom zápase so smrťou nezabudli na bizarné, úsmevné zážitky. Teraz nám v reedícii ponúka opäť skvelé čítanie v doplnenej knihe Zabíjal som štát. Doteraz sme roky iba v čriepkoch Valových textov v Slovenských národných novinách mohli sledovať trvalé autorské odhodlanie poraziť literatúrou tú hlušinu každodennej mediálnej a politickej slovenčiny, ktorá sa na nás valí. Pravda, tento cieľ si autor vonkoncom nedával, je to bočný efekt jeho úsilia sám pre seba hovoriť, a tým si vyjasniť, o tom, ako vnímame svoje dejiny a ich všetky zákruty a kotrmelce. Šťastnou okolnosťou vďaka literárnemu, ale aj životnému talentu táto téma obživla tak, že sa jeden z recenzentov neudržal a napísal: „Kniha Ako som zabíjal štát je medzi Švejkom a Hlavou XXII.“ To bolo pred dvadsiatimi deviatimi rokmi pri prvom vydaní. Je to pravda dodnes? Obnovený text, kde sú zašifrované udalosti a mená osôb, je teraz oveľa pôsobivejší pre čitateľa a náročnejší pre recenzenta ako ojedinelý v slovenskej literárnej tvorbe. Prekračuje hranice hneď niekoľkých žánrov. Kniha nás úsmevne i s výsmechom, ale aj varovne sprevádza všetkým, čo sme prežili. Tie obrazy priam filmových scén sú nezabudnuteľné. Doslov tenoraz napísala kapacita z novej generácie historikov, medzinárodne uznávaná autorita. Kto sa chce stretnúť so samým sebou a aj sa pousmiať nad tým, má možnosť overiť si i v roku 2021 životaschopnosť Valovho literárneho textu o tom, „ako nás dejiny naučili klamať a klaňať sa, a pritom si myslieť svoje, a vďaka tejto taktike sme prežili tisíc rokov vlády cudzincov v našej domovine.“

Dušan D. KERNÝ

MEDAILÓN

Dvadsať piateho novembra 2021 oslávil sedemdesiate piate narodeniny bývalý slovenský politik, národovec, spoluzakladateľ našej štátnosti a vysokoškolský pedagóg v oblasti práva doc. JUDr. Ján CUPER, CSc. Po nežnej revolúcii bol jedným zo spoluautorov Ústavy SR. V rozhovore pre náš matičný dvojtyždenník pred dvoch rokov odpovedal, že pri jej konštituovaní vychádzali z kolektívneho sebaurčovacieho práva, ktoré sa dostalo aj do dvoch medzinárodných dokumentov – Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a Medzinárodného paktu občianskych, politických, sociálnych a kultúrnych práv.

Muž z rozhodujúcich chvíľ Slovenska

„Naša koncepcia bola taká, že sa najskôr prijme Deklarácia o zvrchovanosti SR, aby Slovenská republika a Slovenská národná rada boli na vyššej úrovni ako Federálne zhromaždenie.“ V období tvrdého zápasu o samostatnosť Slovenska spolupracoval aj s Maticou slovenskou a so Združeniami slovenskej inteligencie Korene. „Na začiatku roka 1991 ma poprosil Viliam Hornáček, aby som napísal znenie deklarácie, ktoré sme spoločne priniesli do Matice slovenskej. Druhý návrh priniesol Vladimír Ferko s Jaroslavom Chovancom, ktorý bol v podstate zhodný s našim návrhom.“

V tomto období vstúpil aj do vznikajúceho Hnutia za demokratické Slovensko (HZDS). Na jeho kandidátke bol v júni 1992 zvolený za poslanca Snemovne národov Federálneho zhromaždenia. V deň svojich narodenín 25. novembra 1992 zahlasoval za ústavný zánik Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. „Bol to úžasný pocit, na ktorý nikdy nezabudnem. S ideou samostatnosti sme žili už od našich študentských čias. Prijatím ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky 25. novembra 1992 sme zdedili veľmi dôležité hraničné režimy zakotvené vo versailskom mierovom systéme. Pri písaní ústavného zákona sme vychádzali z Viedenského dohovoru o sukcesii štátov.“ Po vzniku samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky pôsobil ako poslanec HZDS v rokoch 1994 – 1998, 1998 – 2002 a 2004 – 2006. Z HZDS vystúpil v roku 2006.

Matej MINDÁR

HUMORESKA

Občania. Dostávajú do rúk ďalšie číslo vládno-parlamentných novin. Všimnite si, že vás neoslovujeme ani milí, ani vážení občania. Nie ste ani jedno, ani druhé. Polepšite sa. Buďte nám vďační, že práve žijete skvelé časy. Aj keď sa vám to teraz nezdá. Počkajte si na ceny budúceho roka a na tento skvelý rok budete spomínať ako na jeden z najlepších, ktoré ste v poslednom čase zažili. Idú Vianoce, milujte nás, buďme ako jedna veľká vzorná zaočkovaná rodina po prekonaní covidu.

Pod stromčekom za odmenu nájdete také darčeky, aké ste ešte nevideli. Osempercentnú infláciu, pozatvárané prevádzky a nemoc-

nice, opasky kratšie o desať čísel, vyššie odvody. Dali sme vám množstvo tém, ktoré ste mohli v krčmách rozoberať. Zelená dohoda, klima, súkromné lety do vesmíru, bitky na

zo spoločného vrečka zmizlo vyše dvadsať miliónov kamsi na Cyprus? A my sme to dokázali.

Dokázali sme to tak dobre, že zvýšilo zo dvadsať miliónov aj pre

a elektriny. Naučte sa šetriť. Na zimu frríng, sadnite do lietadla a podmeho do teplých krajín. Ušetrite na kožuchoch. Bociany na to prišli už dávno. Lietadlo nemusí byť

Načo sú vám v panelákoch kočíkárne a pivnice? Začnite zberať prepálený olej.

V plastovej fľaši s pilinami horí lepšie ako propán-bután. Rúru peteriek, ak bývate v paneláku, vystrčte cez okno. Kto nevie, ako sa to robí, nech si zbehne do Košíc. Stromy v Slovenskom raji pľite a rúbte pri zemi, nie ako je zvykom v metrovej výške. Zo skúrenej pneumatiky vám navyše zostanú drôty, šup s nimi do zberne. Na fľačenie sú dobré sušené bukové listy, hovorili prastarí otcovia, ktorí zažili krízu. My krízu nemáme, my máme skvelé časy. Tak užívajte a tešte sa na ďalšie číslo vládno-parlamentných novin.

Milan MIKŠ ČASNOCHA

Krízu nepoznáme, žijeme skvelé časy

štadiónoch, reklamy na ponožky, lásky a nevery celebrity, ktoré sme vyhlásili za vaše celebrity. Namiesto toho ste strkali nos do vládnych opatrení, parlamentného diania a covidu. Kýchali ste na seba na demonštráciách, roznášali ste vírusy, klebety a konšpirácie. Ohovárali ste nás a závideli. Pritom robíme pre vás prvé aj posledné. Viete, aké je ťažké zohnať peniaze na vaše dôchodky, keď nám

nechtové štúdio. Vďaka tomu sa mohli udržať ceny gélových nechto. Nie ako pekári, nevďačníci. Zvýšili sme im minimálne mzdy a oni by len zvyšovali ceny chleba a teplých rožkov. Nech si berú príklad zo skromných Thajčanov a Austráľčanov. Vôbec nezvýšili ceny nehnuteľností. Drahé kúrenie? Kúpte si aj vy dom na Floride a nenariekajte nad cenami plynu

vlastné, hoci čo je to za život bez vlastného vrtulníka. Plytváte svetlom, zbytočne miňate elektrinu. Pri jednej žiarovke by sa mohlo učiť hoci desať detí a na jeden televízor by sa mohli dívať pekne spolu tri-štyri rodiny. Bude vám aj teplejšie. Zabezpečte si alternatívne zdroje energie. Jedna krava strednej veľkosti ročne vytlačí okolo stopäťdesiat kilogramov metánu len tak, naverímboha.

Matičari v Plešivci každý rok vzdávajú úctu hrdinstvu národovcov

Traja sokoli žijú v spomienkach súčasníkov

Tatiana TOMKOVÁ, Dom MS v Rožňave

Na priečelí Obecného úradu v Plešivci sa nachádza pamätná tabuľa akad. sochára Frica Motošku, ktorého vzácné jubileá – 130. výročie narodenia a 65. výročie skonu – si v tomto roku pripomínajú. Tabuľa je venovaná trom hrdinským slovenským sokolom: Štefanovi Markovi Daxnerovi, Jánovi Franciscimu a Michalovi Bakulínym. Na ich počesť každoročne v novembri miestni matičari vzdávajú úctu ich pamiatke položením vencov. Ani tento rok to nebolo inak. Aj keď v komornej atmosfére a navzdory všetkému si 5. novembra spolu so zástupcami obce, s matičarmi a s členmi SZPB pripomenuli udalosti, ktoré sa odohrali pred 173 rokmi.

MEMORIÁL

Francisci v Hnúšti a Daxner v Tisovci organizovali národné gardy a viedli ich výcvik, aby sa mohli zapojiť do revolučných akcií. Dvanásteho októbra 1848 prišli obaja do Plešivca. Dostali rozkaz, aby išli do stoličného domu, tam sa hlásili u kastelána a riadili sa jeho rozkazmi, lebo ich budú vypočúvať. O päť dní prišiel do Plešivca aj Bakulín a mnoho iných. Označili ich za rebelantov. Proti obvineniu sa vzopreli a ohradili. Traja neohrození sokoli nechceli dopustiť, aby slovenské gardy začlenili do maďarského vojska, preto boli odsúdení na smrť obesením. V poslednej chvíli, keď už im vykresali a zbili šibenice a odsúdenci stáli na plešiveckom popra-

Hrdinstvo troch organizátorov revolučného odboja v meruómskych rokoch pripomína v Plešivci táto pamätná tabuľa sochára Frica Motošku.

visku, rozsudok im zmenili na uväznenie. Ako uvádza Štefan Marko Daxner vo svojom životopise z roka 1899, pred popravou ich zachránila len prehratá bitka uhorského vojska pri Schwechate 30. októbra...

Aj keď autor pamätnej tabule Fridrich Andrej (Frico) Motoška (*1891 Banská Bystrica – †1956 Buenos Aires) po roku 1945 opustil domovinu a po existenčných a zdravotných peripetiách umrel v zámorí, v zbierkových fondoch viacerých slovenských galerijných a múzejných inštitúcií sa nachádza pomerne veľa jeho sochárskych diel. V sídelnej budove Matice slovenskej v Martine chránia jeho portréty prvého predsedu a podpredsedu najstaršej národnej kultúrnej a vedeckej ustanovizne – Štefana Moysesu a Karola Kuzmányho.

Matičari v metropole východu nezabúdajú na naše čínorodé osobnosti

Vzdali úctu Ladislavovi Novomeskému

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS v Košiciach – Foto: Martina MATEČKOVÁ

V septembri tohto roku uplynulo štyridsaťpäť rokov od úmrtia národného umelca, slovenského básnika, publicistu a politika Laca Novomeského. Pri tejto príležitosti sa v polovici októbra stretli zástupcovia Domu Matice slovenskej v Košiciach, Miestneho odboru MS v Košiciach, Odboru Mladej Matice Košice I., aby položili veniec k jeho pamätníku na Kuzmányho sídlisku.

Pri tomto monumente dlhé roky chýbala čo i len skromná kytička, preto práve pri takomto výročí sa táto trisťna skutočnosť zmenila a pamätník tejto osobnosti krásli venček s kvetmi vo farbách slovenskej trikolóry. Autormi pamätníka, ktorý odhalili v roku 1984, sú akademický sochár Juraj Bartusz a akademický architekt Peter Merjavý. Riaditeľ D MS v Košiciach M. Matečka priblížil matičiarom v krátkom príhovore osobnosť Laca Novomeského. Keďže sú aj Košice už viac týždňov podľa Covid-semaforu v rizikovom pásme, podujatie muselo mať len komorný charakter. Ako v príhovore okrem

iného zaznelo, Ladislav Novomeský bol čínorodou osobnosťou. Aj vďaka jeho pričineniu sa na Slovensku po oslobodení otvárali školy, knižnice, galérie, vydavateľstvá. Inicialoval vznik Slovenskej národnej galérie i Slovenskej filharmónie. Pôsobil v Ústave slovenskej literatúry SAV, bol vedúcou osobnosťou Spolku slovenských spisovateľov. Jeho meno je späté aj s Maticou slovenskou, bol jej predsedom a doživotným predsedom v rokoch 1945 – 1950, 1968 – 1973, 1974 – 1976. Maticu slovenskú označil za „strážcu a pestovateľa kultúrneho rozmachu slovenského národa“.

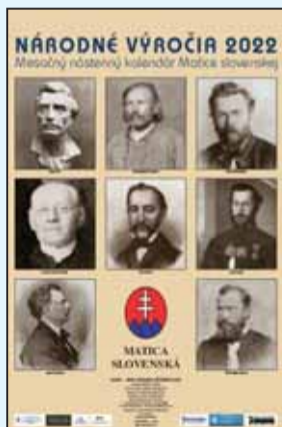
YDAVATEĽSKÁ PRODUKCIA MATICE SLOVENSKEJ

Podporte aj vy národnú vydavateľskú produkciu, ktorá môže vychádzať len vďaka vašej podpore. Ceny sú v zľave pre členskú základňu Matice slovenskej.

Národné výročia 2022 : stolový týždenný kalendár Matice slovenskej
Cena: 1,70 € (bežná cena 1,90 €)

Matica slovenská sa už od svojho vzniku roku 1863 orientuje v rámci bohatej vydavateľskej, populárno-náučnej a osvetovej činnosti aj na vydávanie kalendárov. Túto tradíciu na matičnej pôde založil a na vysokú ideovo-estetickú úroveň postavil Daniel Gabriel Lichard. V kalendárovej tvorbe ako obľúbenom žánri ľudového vlasteneckého čítania aktuálne pokračuje aj súčasná Matica slovenská, vydávajúca stolový kalendár nazvaný Národné výročia 2022. Malý matičný týždenný stolový (pracovný) kalendár sa formálne v ničom nelíši od štandardov kladených na takýto typ tlaču, no z obsahovej stránky je zameraný na rok 2022 ako Rok odkazu štúrovcov, za ktorý ho vyhlásilo vedenie Matice slovenskej.

Národné výročia 2022 : mesačný nástenný kalendár Matice slovenskej
Cena: 3,50 € (bežná cena 3,90 €)

Spodná časť formulára Pendantom malého týždenného pracovného stolového kalendára Matice slovenskej (MS) nazvaného Národné výročia 2022 je rovnomenný veľký reprezentatívny

mesačný nástenný kalendár. Jeho textovú časť pripravil spisovateľom Pavlom Pareničkom, tvorí podľa mesiacov dvanásť historických a biografických článkov venovaných výročiam významných osobností kultúrno-politického a umeleckého života, spätých väčšinou s matičným hnutím, ktorých výročia si pripomínajú roku 2022 (január – 100. výročie slovenskej premiéry filmu Jánošík, február – 120. výročie narodenia výtvarníka Ľudovíta Fullu, marec – 160. výročie narodenia politika Emila Stodolu, apríl – 150. výročie úmrtia básnika a člena Výboru MS Andreja Sládkoviča, máj – 170. výročie narodenia architekta Blažaja Bullu, jún – 200. výročie narodenia politika a doživotného čestného podpredsedu MS Jána Francisciho, júl – 150. výročie narodenia krajan-ského pracovníka Matúša Jankolu, august – 100. výročie narodenia spisovateľa a predsedu MS Vladimíra Mináča, a iné.

Národný kalendár 2022
Cena: 3,50 € (bežná cena 6,90 €)

Na obálke najnovšieho vydania tradičného Národného kalendára pre rok 2022 je obrázok Jána Francisciho s prívlastkom, ktorý mu dal Jozef

Miloslav Hurban „krásny mládenec slovenský“. Ide o vyjadrenie symboliky nielen preto, že v roku 2022 uplynú 200 rokov od Francisciho narodenia, ale aj preto, lebo práve on bol kľúčovou postavou zrodu Matice slovenskej, ktorú presne pred 160 rokmi prijal Turčiansky Svätý Martin za svoju. V tomto ročníku Národného kalendára je publikovaných viac ako sedemdesiat zaujímavých príspevkov od popredných slovenských autorov. Okrem iných si prečítate o tragických okolnostiach úmrtia Vladimíra Clemetisa, úvahy k storočnici Vladimíra Mináča, článok o kariere pilota Otta Smika, o životnej ceste generála Ferdinanda Čatloša, ale aj články k nedožitým osemdesiatim narodeninám Vlada Dzurilla či k päťdesiatemu výročiu narodenia futbalového talentu Petra Dubovského a mnoho iného populárno-náučného čítania.

MATIČNÉ DEPEŠE

PRI BRÁNE AJ V CINTORÍNE

Už dlhšie u nás hovoríme o polarizácii a rozdelení spoločnosti. Prispieva k tomu aj nejednotnosť organizácií politických väzňov a postoj vedenia štátu i politických špičiek, ktoré k nej napomáhajú aj tým, že si Deň boja za slobodu a demokraciu pripomínajú pri Bráne slobody na sútoku Dunaja a Moravy pod hradom Devín, ako sme to mohli 17. novembra tohto roku vidieť v prípade prezidentky SR Z. Čaputovej aj premiéra E. Hegera. A ďalší oficiálni predstavitelia a politickí väzni sa pri takýchto pamätných príležitostiach schádzajú na cintoríne vo Vrakuňi (ružinovský cintorín) v Bratislave, kde sa aj tentoraz na pietnu oslavu „nežnej revolúcie“ pri Centrálnom pamätníku popraveným a umučeným politickým väzňom komunizmu zišli členovia Zväzu protikomunistického odboja III. odboj.

NEVYPOČUTÉ APELY

Pätnásteho novembra uplynulo desať rokov od smrti jedného z najznámejších slovenských historikov PhDr. Ladislava Deáka, DrSc. (1931 – 2011), ktorý sa vo svojej vedeckej práci vyprofiloval na popredného znalca slovensko-maďarských vzťahov a maďarskej politiky. Popri rozsiahlej publikačnej a expertíznej činnosti sa po roku 1989 aktívne zapájal aj do spoločenských iniciatív na dosiahnutie zvrchovanosti a plnej štátnej suverenity Slovenska. Ako znalec politických procesov v Európe neskôr výtrvale upozorňoval na vonkajšie i vnútorné riziká ohrozujúce ľažko nadobudnutú suverenitu slovenského národa. Osobitne vystríhal pred hrozbou čechoslovakizmu a maďarskej iredenty ohrozujúcej územnú celistvosť, ba samotnú existenciu Slovenskej republiky. Tieto jeho apely však ostali v politike i v spoločnosti nevy počuté.

PROTI NOCI

Bulharský kultúrny inštitút v Bratislave si pripomína polstoročie činnosti. V aktuálne jesennej nálade vás radi upozorňujeme na audiovizuálne spracovanie koncertu popredného bulharského hudobného skladateľa a dirigenta Konstantína Ilievského, žijúceho na Slovensku, pre ktorého sa stala inšpiráciou básnická zbierka Proti noci klasika slovenskej literatúry Jána Smreka (1898 – 1982) na vytvorenie rovnomenného vlastného hudobného opusu, ktorý v premiére zaznel začiatkom augusta tohto roka. Dielo v audiovizuálnej podobe si môžete vypočuť na stránkach BKI.

GALANDOVCI POD TATRAMI

Vynachádzavému tímu Tatranskej galérie v Poprade sa vydaril ďalší mimoriadny expozičný čin. Od polovice októbra až do polovice decembra tohto roku vo výstavných priestoroch „Elektrárne“ v kurátorskej koncepcii Milana Mazúra a Eleny Porubáňovej predstavujú tvorbu novátorov na slovenskej výtvarnej scéne, ktorí ju zásadne ovplyvnili pod spoločným pomenovaním Galandovci. Reprezentatívnu výstavnú kolekciu vystavali zo zbierok štyroch slovenských galérií a šiestich súkromných zberateľov.

Prípravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Matica slovenská – historická národná ustanovizeň, ktorej činnosť sa spája s emancipačnými snahami slovenských národovcov 19. storočia. Toto si o Matici mnohí pamätáme zo školy. Niektorým sa pri slove Matica možno ešte vybaví mohutné piliere pri vchode do druhej budovy Matice slovenskej, ktorú v študentských časoch navštívili, ale tým sa význam termínu Matica slovenská pre mnohých končí. Keď som v máji 2021 nastúpil na pracovnú pozíciu do Archívu Matice slovenskej, nevedel som takmer nič o jej súčasnom pôsobení. Jednoducho – pozitívne informácie, aj o činnosti Matice, zostávajú nepovšimnuté, prípadne im je venovaný minimálny priestor.

O Matici len v zlom?

Práve o to viac som bol po svojom nástupe prekvapený intenzívnou činnosťou matičíarov. Nielen ich aktivitou pri pripomínaní významných udalostí a osobností nášho národa. Počas môjho krátko pôsobenia v Matici boli pred jej sídelnou budovou odhalené busty A. Dubčekovi a Š. B. Romanovi. Zaujalo ma tiež množstvo literatúry, ktoré Matica vydáva, či už ide o monografie, beletrizovanú literatúru, alebo periodické tlačoviny - Slovenské národné noviny, Historický zborník, Slovenský obzor, Slovenské pohľady, Slovensko – Národné spektrum, Hlas Matice, Kultúra slova.

Matica slovenská organizuje množstvo podujatí na podporu národnej hrdosti. Spomenúť môžem tradičné podujatie Slovenský jar, Pamiatke našich predkov – kapitoly zo života Ľudovíta Kukorelliho, spomienka na výročie Východoslovenského roľníckeho povstania, odhalenie pamätnej tabule Slovákom v česko-slovenských légiách etc.

Veľmi mi učarovalo spájanie Slovákov prostredníctvom Matice nielen doma, ale aj za hranicami našej vlasti. Nie je veľa takých národov, ktoré by mali takú veľkú diaspóru ako Slováci. Slováci patria z percentuálneho hľadiska medzi druhý najviac emigrujúci národ na svete hneď po Íroch. Údaje až tretina Slovákov žije v zahraničí. Spoluprácu a podporu krajanov považujem za prirodzený pilier matičnej činnosti. Pozitívne pôsobí aj bilaterálna spolupráca matíc slovenských národov. Je pre mňa cťou, že mi bolo umožnené pôsobiť v Matici slovenskej.

Zdenko TKÁČ

Matica apeluje na štát, aby nedegradoval vybojované slobody v kultúre
Ministerka kultúry proti matičnej samospráve

Stanovisko Predsedníctva Matice slovenskej – Foto: archív

Matica slovenská vyzýva štátne inštitúcie, aby si viac ctily princípy demokracie, slobody a občianskej spoločnosti, ktoré sme vybojovali v roku 1989. Aj skúsenosť národnej ustanovizne pod súčasným vedením Ministerstva kultúry SR ukazuje, že s týmito právami a so slobodami zaobchádzajú niektorí štátni úradníci zvlášť necitlivo.

Rovnako ako v prípade samosprávy vysokých škôl aj verejnoprávnosť Matice slovenskej zabezpečuje nezávislosť a samosprávu najstaršej kultúrnej a vedeckej ustanovizne slovenského národa. Tento princíp zaručuje, že kultúra a veda nie sú politizované a ideologizované štátom ako v minulom režime. Bohužiaľ, vyjadrenia ministerky kultúry Natálie Milanovej v médiách z 11. novembra dokazujú pretrvávajúci záujem dostať činnosť Matice slovenskej pod politickú kontrolu, oddeliť členskú základňu od ústredia a zrušiť matičnú vedu. S rovnakým scenárom majú

matičíari skúsenosti z totalitného režimu v päťdesiatych a sedemdesiatych rokoch 20. storočia, na čo dôrazne upozorňujeme pri príležitosti štátneho sviatku 17. novembra.

VÝZVA

Naše obavy potvrdzuje aj fakt, že ministerstvo kultúry už vyše roka nepokračuje v diskusií s Maticou slovenskou v dočasnej pracovnej skupine. Naďalej zvlášť negatívnym spôsobom komunikuje všetky zásadné vyjadrenia vo vzťahu k MS cez médiá. Výsledkom takéhoto

postoja je zhoršenie podmienok MS na národnú, kultúrnu a vedeckú prácu. Ministerstvo neumožňuje Matici slovenskej rozvíjať činnosť po radikálnom znížení štátnej dotácie v roku 2021 až o štyristotisíc eur na sumu 1,34 milióna eura. Finančná situácia MS sa priebežne zhoršuje aj pre pandémiu a zvyšovanie cien energií, materiálov a služieb. Len bolestivou reštrikciou najmä personálneho stavu v Martine i regiónoch dokázala Matica prežiť rok 2021. Financovanie jej zákonných úloh je však úlohou štátu, vplyvajúcou priamo zo zákona o MS.

Darujte k Vianociam predplatné novín

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

PREDPLATNÉ NA ROK 2022

Vážení čitatelia!

Ponúkame vám možnosť získať predplatné nášho dvojtýždenníka na rok 2022 pre svojich blízkych formou darčekovej poukážky. Predplatné môžete objednať poštou, telefonicky, emailom alebo cez web formulár. Pri objednávke uveďte svoju adresu, na ktorú vám doručíme platobný výmer, ako aj adresu obdarovaného, na ktorú budeme zasielať výtlačky SNN v roku 2022. Po úhrade dostanete darčekovú poukážku.

TELEFÓN: + 421 43/3812 838, + 421 918 904 925
MAIL: snnredakcia@matica.sk
WEB: www.snn.sk, <https://snn.sk/redakcia/predplatne-2>
Slovenské národné noviny, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Pre stálych odberateľov:
Platba predplatného na účet:
IBAN: SK28 7500 0000 0040 0786 8337
Variabilný symbol:
821022 – Do poznámky uveďte meno a priezvisko odberateľa.

polročné predplatné
– 10,- eurročné predplatné
– 20,- eur

ČITATEĽSKÁ SŤAŽ

V SNN č. 22/2021 sme aj našich čitateľov chceli upriamiť na významné jubileá ľudí, ktorí spolupracovali s našim dvojtýždenníkom alebo ho spoluvytvárali a ako sa im za ich vklad do národného diania a jeho aktivizácie a povzbudzovania odvdčila ustanovizeň Slovákov Matica slovenská. Na našu otázku správne odpovedali tí, ktorí napísali, že týmito nedávno poctenými jubilujúcimi laureátmi sú historik František Vnuk a žurnalista a spisovateľ Dušan D. Kerný. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Katarína Jánošíková, Trenčianske Mitice; Adela Čipková, Žilina; Elvira Turčeková, Dolný Kubín.

• **Náš kolega Dušan D. Kerný v súvislosti s mládežníckou literárnou súťažou v Uhrovci nazval túto pamätnú obec hlavným mestom Dubčekovskej storočnice a tamojšiu starostku hybnou silou – motorom – diania a podujatí k tomuto významnému sviatku. Ako sa nazýva táto činorodá vedúca funkcionárka samosprávy v Uhrovci?**

Svoje odpovede posielajte čo najskôr po vyjdení nášho dvojtýždenníka na známu adresu uvedenú aj v tiráži týchto novín alebo aj elektronicky našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

27. novembra

– pred sto rokmi sa narodil politik Alexander Dubček (1921 – 1992); vrcholný predstaviteľ Pražskej jari, v roku 1968 zastával funkciu prvého tajomníka ÚV KSČ, v ktorej začal presadzovať politiku „socializmu s ľudskou tvárou“

– pred sedemdesiatimi rokmi zomrela prozaička a dramatička Božena Slančíková-Timrava (1867 – 1951); predstaviteľka druhej fázy slovenského realizmu, písala črty, poviedky a novely z dedinského a spoločenského života

28. novembra

– pred sto rokmi sa narodil publicista, prekladateľ Ivan Krčméry (1921 – 1997); syn Štefana Krčméryho, prekladateľ z ruštiny, nemčiny a angličtiny, pretlmočil najmä beletristické, ale aj zábavné, náučné i publicistické diela svetových autorov

30. novembra

– pred tridsiatimi rokmi zomrel diplomat Ján Papánek (1896 – 1991); prvý veľvyslanec povojnovej ČSR pri OSN, nekompromisné vystúpenie proti nástupu komunistickej totalit v ČSR v roku 1948 mu uzavrelo na dlhý čas vstup do vlasti

1. decembra

– pred sto rokmi mala v Chicagu premiéru americká verzia prvého slovenského hraného filmu bratov Siakelovcov Jánošík (1921)

– pred stoosemdesiatimi piatimi rokmi zomrel rímskokatolícky kňaz a spisovateľ Jozef Ignác Bajza (1755 – 1836); prozaik, básnik, autor náučných náboženských spisov, vášnivý polemik v otázkach slovenského spisovného, respektíve literárneho jazyka, patrí k hlavným predstaviteľom slovenskej osvietenskej klasicistickej literatúry a k stúpencom osvietenských snáh cisára Jozefa II., z diel spomeňme Prihody a skúsenosti mladíka Reného

2. decembra

– pred sedemstotridsiatimi rokmi udelil uhorský kráľ Ondrej III. Bratislave mestské výsady (1291)

3. decembra

– pred šesťdesiatimi rokmi sa narodila speváčka Júlia Hečková (1961); spolu s Marikou Gombitovou a Beátou Dubasovou patrí medzi najvýraznejšie speváčky slovenskej populárnej hudby osemdesiatych rokov, vystupovala spolu s bratom Petrom

5. decembra

– pred tridsiatimi rokmi zomrel herec Slavo Záhradník (1937 – 1991); z diel, v ktorých pôsobil, bol zapamätateľný najmä vďaka svojej pevnej mužskej postave a osobitnému, drsnému zafarbenému hlasu. Medzi prvé filmy a televízne inscenácie, kde si zahral, patria Smrť sa volá Engelchen (1960), Mladé letá (1962), Smrť prichádza v daždi (1965) či Traja svedkovia (1968)

7. decembra

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi sa narodila politička a sociologička Ivetta Radičová (1956); v rokoch 2005 až 2006 bola ministerkou práce, sociálnych vecí a rodiny, v rokoch 2010 až 2012 predsedníčkou vlády, v roku 2009 neúspešne kandidovala na funkciu prezidenta Slovenskej republiky

9. decembra

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil prozaik a dramatik Dušan Mitana (1946); písal prózu, poéziu, eseje a venoval sa filmovej a televíznej scenáristike, vo svojich dielach zobrazuje grotesknosť životných situácií

Ludovít KUSAL

